

Irodalmi Jelen

XIX. évfolyam, 208. szám
2019. FEBRUÁR

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5.

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szőcs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Király Farkas** (próza,

műfordítás), **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások), **dr. Hegyi Pál**

(tudomány, esszé), **Simon Adri** (kritika), **Szőcs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Örökös munkatársak: **Faludy György, Méhes György**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **Katona Zsombori Mária** festménye

Böszörményi Zoltán

Vérpiros rózsaszál

*Gondolataim
megkapaszkodnak a téli tájban.
A fehér hómezőben
vérpiros rózsaszál vagy.
Ellentéte
a bennem szunnyadó
szomorúságnak.
Vérpiros rózsza,
hozz magaddal erős szelet,
ragadjon el mindkettőnket
bősz ereje.
Testeddel takard be
mulandó testemet,
lelkeddel takard be
elfáradt lelkemet.
Hozz szavakat,
édeset, savanyút, epreset,
kóstoljam végig ajkadon
az érett gyümölcsöket,
minden kiejtett szavadban
minden betűt,
míg nem a hajnal fénye
szemed havában elmerül.*

Bogdán László

A vámpír

Kelet-európai adalék Jorge Luis Borges
Az aljasság világtörténete című művéhez

*„SAJÁT halálát add meg, Istenem,
mindenkinek azt, mi létében érik,
amelyben vágy volt, ínség s értelem.”*
(Rilke: *Az Áhítat* könyvéből.
Nemes Nagy Ágnes fordítása)

1. AZ E VILÁGI PARTI

1993. szeptember 8-án, Kisasszony napján Strigoi, alias Gelu Petrescu, a román szekuritáté kényszernyugdíjazott ezredese egy titkos hamburgi exkluzív bárban ült a szemsértő reflektorfényben, és némán bámult maga elé. Sok versenyző, közöttük néhányszor ő is, sérelmezték a fényeket. Kérték, ne vetüljön arcukra a reflektorfény, mert zavarja őket a koncentrálásban, de a verseny szervezői csak nevettek ezen, koncentráció, ugyan kérem, a szerencsén múlik, hogy ki hanyatlik le véres fejével és ki marad életben, hogy a nyerepményt zsebre vágva tűnjön el a bárból, emellett pedig azok, akik, mint a kutyaviadalokon, rájuk szavaznak, látni szeretnék a megfeszülő arcukat! Izgatja őket, hogy verítékeznek-e, rebeg-e a szemük, rángatóznak-e idegességükben. S igazán megérthetik, óriási pénzeket kockáztatnak, ennyit igazán kedvezhetünk nekik. Mi pedig az életünket kockáztatjuk, vont vállat Strigoi és döntött: ezentúl mindig hosszú, vörös parókával és szakállal lépett fel, hogy ne ismerhessék igazi arcát, s szemét hatalmas fekete napszemüveggel takarta el, mint kémfil-

meken a CIA-ügynökök. Igen, ott ült Strigoi, szemben ellenfelével, egy marokkói díjbirkózóval, és várta a visszaszámlálást. Akár élete nehéz pillanataiban, most is, amikor a verseny vezetőjének kezében lévő Colt tárában megperdült és végeérhetetlen táncba kezdett a megmaradt három golyó – két kísérleten már túl voltak, s mindez hihetetlen izgalommal töltötte el a tétjeiket újra meg újra megnövelő hölgyeket és urakat –, egy végtelen pillanatra megállott az idő és végigfutottak lehunyt szeme előtt élete nehéz helyzetei! Újra átélhette azokat az eseményeket, amikor – néha önhibáján kívül ugyan, de – közel állott a halálhoz. Ilyenkor mintegy kiszállván testéből, kívülről szemlélhette önmagát

hétesztendősen mezítláb a kukoricásban menekül őt üldöző falus felei elől, akik azzal vádolják, hogy örökölvén boszorkányként nem érdemtelenül megégetett magyar öreganya képességeit, tiszta bosszúból szemmel veri a szomszédok teheneit, elapasztván a tehetetlenül kérődző jószágok tejét. Tövis fúródik bal talpába, égető, már-már elviselhetetlen fájdalmat érez, de tudja, nem állhat meg, mert ha lelassul vagy a földre rogy, üldözői beérik és agyonverik. A mocsár széléig ér, hallja a kutyák veszett csaholását, a férfiak kiabálásába, részeg gajdolásába felhevült asszonyok rikácsolása, eszelős vihogása vegyül, érzi, nem várhat tovább, lesz, ami lesz, bele kell ugorni a sárgán pöfögő, bűzlő mocsárba. Amire üldözői a láb szélére érnek, ő az undorító, nyúlós, mustárszínű, kénsszagú folyadékba bukva tűnik el, s egy nádszálon lélegezve várja, hogy vonuljanak el az üldözők, higgyék azt, hogy belefulladt a mocsárba. Akkor először képződik meg lehunytt szeme mögött öreganya, a vajákos hírében álló szépasszony, egy farakás tetején áll, a részeg hóhér már begyűjtja a máglyát, felcsapnak s már-már szoknyáját, fehér, hosszú combjait perzselik a lángok. Ne add fel, kisfiam, mondja, mintha látná őt a mocsárban. Félretolva az amúgy is kizökkent időt, lehet, látja is? Ki kell várni, amíg eltakarodnak, folytatja, mert elhiheted, nem fognak reggelig szobrozni a parton. Többé már nem is beszél hozzá, a szájtáti tömeget szidja, hetedízigen átkozva el őket, amiért egy ártatlan asszonyt máglyára jut-

atnak, elsősorban irigységük, féktelen önzésük, mohó bírvágyuk, gonosz ostobaságuk miatt, mert távozott szívékből a szeretet, s magukra hagyta őket az Isten. Ezt hallva, a közelebb merészkedő emberek kövekkel kezdenék dobálni, de újra felcsapnak a lángok, s nagyanyja nevetve lép le a roskadozó máglyáról. Az eddig a boszorkányt mocskoló nők és férfiak megrettenve kezdenek hátrálni. Nagyanyja, felemelvén piros szoknyáját, ülepét mutatva a felhördülő embereknek megint és újult erővel átkozza meg őket! Ne legyen szerencsájük az életben többé soha, de mielőtt újra elkapná a megrémült hóhér, hirtelen tűnik el a máglya mögött, már a mezőn távolodik, a lába körül görgő ördögsekerek között, csak megperzselt kérdőjelek villódnak a helyén, volt, nincs! Ő pedig óvatosan dugva ki a fejét a búzló lápból, látja, hogy a parton már nincsen senki! Üldözői azt gondolván, hogy mint annyi öngyilkos leány vagy mocsárba tévedt kutya, borjú, tehén, kecske, róka, farkas vagy medve, ő is a lápba veszett – káromkodva elvonulnak. Akkor tanulja meg egy életre, hogy a közös álom mindig vért akar. S azt is, hogy jobb, ha ő ontja mások véré, mintha mások ontanák az övét. Hetekre kiköltözik az erdőre, egy barlangban húzza meg magát, őszi kikericsket gyűjt, gyilkos galócákat, hogy biztonságosabb legyen, összefőzi zsákmányát, korszóba töltve, éjjel lopakodik be a faluba és a kikerics-mérgesgomba levét az igazak álmát alvó delikvensek kályha szélén szomorkodó levesébe, vagy a félig telt boroskancsóikba tölti, vigyázva, hogy egyetlen csepp se menjen kárba. Igen, megbosszulja azokat, akik halálát akarták. A hetedik titokzatos haláleset után, amikor kutyák zaja veri fel az erdőt, úgy dönt, ennyi egyelőre elég volt, és hosszú időre kitűnik a képből

látja magát tizenhárom évesen, amint a grivica gyár kéményére mászik, egyik kezében a vörös zászló. A selyme kibomlik, de a váratlanul feltámadó szél szinte lesodorja, fogát összeszorítva kapaszkodik, végül mégiscsak felér, kitűzi a vörös zászlót, hadd csattogjon a szabad szélben. Letekint, meglátja a gyülekező csendőröket, csattognak a závarzatok, löni kezdenek rá, pattognak körülötte a golyók, koncentrálnak, már tudatában van képesség-

geinek, akkor és onnan tűnik el, ahonnan akar! Villámgyorsan ereszkedik le és elmegy két, még mindig lövöldöző csendőr mellett, noha szinte súrolja őket, észre sem veszik! Már-már olybá tűnik, csodálatos módon megszabadul, de a sikátorban váratlanul megáll előtte egy nagy hasú csendőr, *megvagy jómadár!*, rikoltja, ráfogva puskáját, de az ő ruhaujjából máris kirepül és támadója nyakába fúródik a kés. Átlépi a hörgő férfit, és rohan tovább. Öreganyja most nem jelenik meg? Elképzelni sem tudja, helyeselné-e cselekedetét, elvégre önvédelemből ölt, vagy meg-róná, miért volt türelmetlen, el is tűnhetett volna, ha akar, észre sem vette volna a csendőr? De ha mégis, fordul vissza, kihúzza a felakadt szemű férfi nyakából a kést, s a halott nadrágjába gondosan megtörülgetve teszi el – és rohan tovább. Akkor lesz élete egyik vezérlő elve a „csak nem hagyni nyomot!” S akkor fedezi fel döbbenet, hogy szinte érzéki örömet okoz neki, ha gyilkolhat

a királyi román hadsereg tizedeseként egy besszarábiai falu téveszirodájában áll, nézi a hatalmas Sztálin-képet. Mellette az ötéves tervet népszerűsítő plakátra girbe-gurba betűkkel írta fel valaki: „aiurea”¹ Ezen nevetethne is akár, de nem nevet, indul a faluba, ahol már megkezdődik a tisztogatás, lövések dörrennek! A felgyújtott zsidó házakból kétségbeesetten rohannak kifelé a bent rekedtek! A katonák, bajtársai, fél térdre ereszkedve lövöldöznek rájuk, mintha lögyakorlaton lennének! Bemegy egy mellékutcába, az erdő mellett álló utolsó házig rohan, amelyre épp most dobnak lángcsóvát bajtársai. Fél térdre ereszkedve kezdi lőni a kétségbeesetten kirohanó asszonyokat, gyermekeket, öregeket, s megint kéjes örömet érez, hiszen gyilkolhat. Hirtelen ütés éri a fejét, pillanatokra elfeketedik előtte a mozgó világ, már a hátán fekszik, fölötte egy torzonborz, pufajkás partizán emeli a kését. A penge fenyegetően villan meg a felhők mögül kibukkanó nap fényében. Vége, gondolja, ereje sincs megmozdulni, amikor váratlanul lövés dörren, és a partizán lefordul róla. Akkor ismerkedik meg későbbi társával, legjobb barátjával, Nicolae Spiridonnal, alias Drakulával, aki megmenti ugyan az életét, de idegesen arról hablatyol, hogy

arról volt szó, csak zsidókat fognak ölni, de ez itt egy orosz falu, hogy van ez? Életük későbbi szakaszában, amikor valósággal egymáshoz préseli sorsuk, sokat vitatkoznak ezen, kiderül, Spiridon zsidókra sem lődözött volna szívesen, ő katona volt, magyarázza egy kiskocsmában, a katona katonák és nem civilek ellen harcol. A kocsmá sötét sarkában megjelenik öreganyja és bólogat, de nem szól. Már nagyon régen nem beszél hozzá

látja magát, már szekus főhadnagyként, a Rahovei utcai épület harmadik emeletének ablakában lóg, arcából ömlik a vér, lenn araszolgatnak az autók, émelyeg, tudja, szerencséje volt megint, ha az ablakon nincsenek rácsok, ki is zuhanhatott volna. A többiek berohannak a szobába, elvezetik a medvetermetű mesterét, aki még a harmincas évek elején szervezte be az illegális kommunista pártba, egy ideig házába is befogadta, apja helyett apja volt, de ő – amint elbődülve jelentette ki, amikor elhajlással vádolva, sóval töltött zsákkal kezdte verni, ne maradjon nyoma – egy hálátlan féreg volt, egy mozgó trágyadomb, nem érdemelte meg a gondoskodást. Erre ő most már bikacsökökkel akarta megütni, de a hatalmas termetű férfi váratlanul felugrott, elkapta a grabancát és kivágta az ablakon. Nem esett ugyan ki, de arcát összevágta az ablaküveg, szerencséje volt, hogy nem vakult meg! A műtőasztal fölött, miközben órákig operálták a katonaorvosok, megjelent nagyanyja és ingatta a fejét, erre mi szükség volt, mostanában egyre gyakrabban veszted el a fejed, s a büntetés jóvátehetetlen lesz, kisfiam, jobb arcodon mindörökre ott marad a vágás nyoma, a heg, amely, ha előnti agyadat a vér, vörösleni kezd. Megjöltek, kisfiam, s ezentúl nem rejtőzködhetsz, a vámpírokat, mert így neveznek majd, mindenki felismeri, s mert mindenkit nem ölhetsz meg még te sem, egész életedben menekülnöd kell

telnek az évek, múlnak az évek, már Drakulával dolgoznak „párban” a szeku operatív osztályán, az osztályellenség, az üzérek, az elhajlók, az imperializmus bérencei, egyetlen szóval a nép ellenégei ellen, nem ismernek kíméletet. Egy mezőn kergetőznek a pa-

rasztpárt börtönben lévő vezetőjének szeretőjével, a szép Nórával. Egymással szemben állanak meg, ötven méterre, és futtatják a meztelenre vetkőztetett szépasszonyt, ki akarják szedni belőle a szeretője amerikai kapcsolatait! Többször is megerősokolják, de a nőt végül nem ő, hanem Spiridon fojtja meg, aki akkor már egyre többször azonosul, számára felfoghatatlan módon, a rettegett Drakulával, és ilyenkor ölnie kell, egyszerűen nem tehet mást. Nóra testőreivel, a rettegett Falstaff fivérekkal még a szépasszony elkapása előtt, a külvárosi kiskocsmában találkoznak, amikor ő térden lövi a rárohanó Costel Falstaffot, s megragadva a szép Nóra karját, *te velünk jössz, cafka*, indul kifele, nem veszi észre az illemhelyről épp megtérő Misu Falstaffot, aki előkapva handzsárját mellbe szúrná, de Spiridon észhez térve lábon lövi, másodszer mentve meg az ő életét. Hallják a földön fetrengő, óriási termetű Falstaff fivérek átkozódásait, még megtalálunk titeket, átkozott szekusok, beste kurafiak, előlünk még egy egérlyukba se bújhattok el, üldözni fogunk titeket. Szerencsésük van, amire az ötvenes évek végén kikerülnek a román börtönpokolból, Spiridon már elmeógyógyintézeti ápolat, egyre többször azonosul Drakulával és ilyenkor öl, ki kell vonni a forgalomból! Engem pedig a párt – a szovjet szakértők között lévő elrabolt tibeti láma felismeri képességeimet, rájön, hatással lehetek a környezetemre, még akkor is, ha erőm határaival még nem vagyok teljesen tisztában – kétéves tanfolyamra küldenek a távoli Szovjetunióba, ahol soha nem megy le a nap, hogy tökéletesíthessem tudásom! S utána, közli velem szeretett felettesem, Păun tábornok, hős népemet már az imperialista nyugaton, kémként fogom szolgálni, tehetségemet az imperialista ügynökök elleni soha véget nem érő küzdelemben kamatoztathatom, s mivel ellenfeleink sem ismernek könyörületet, felhatalmazás nélkül ölhetnek is, ő, Păun tábornok felhatalmaz engem, a párt nevében, hogy bárhol, bármikor, ha a helyzet úgy diktálja, én is gyilkolhatok! Hiszen csak a halott ellenség nem ellenség

ott áll a pitești-i börtön udvarán, vakító napsütésben, hunyorog, de mostanában fél behunyni a szemét, hiszen azonnal feltámad az áttekinthetetlen sötét éjszaka, melynek mélyéből

kikel barátja, Spiridon kísértője is, Drakula, a sötétség fejedelme, a homálygróf, és mögötte ott tolonganak mindazok, akiket ő segített át a másik világba, méreggel, pusztá kézzel, bikacsökkel, szuronnyal, gumibottal, vasdarabbal, golyóval, késsel! El kell ismernie, eszközeiben soha nem válogatott. Mély lélegzetet vesz, és az előtte álló férfi szemébe néz. Körülötte rabok állanak, mögöttük kibiztosított puskával a milicisták, a legkülső körben szintén kibiztosított puskával a katonák. A férfi, Virgil Cîmpeanu, a királyi hadsereg volt tüzér őrnagya, akit igazolt ugyan a néphadsereg, de összeesküvés vádjával, huszonnégy társával együtt, 1949 őszén huszonöt év börtönre ítélték, visszanéz rá. Szemében apró vörös körök villódnak, láthatólag nem fél tőle. Maga ellen súlyos vádak merültek fel, mondja ő, nem hajlandó alkalmazkodni, renitens magatartásával lázítja az önhöz még mindig hűséges beosztottjait, veszélyeztetve a pitești-i börtönben sikeresen beinduló átnevelő munka lényegét. Nem hajlandó leköpní a bibliát, nem hajlandó kurvának nevezni feleségét, noha közölnöm kell magával, hogy az a caafka már két esztendeje halott, nem bírta a bárágani kitelepítés nehézségeit, s eléggé el nem ítéltető módon öngyilkos lett, megszegve evvel a cselekedetével a szabályt, miszerint a népi demokráciában élet és halál kérdésében csak mi dönthetünk, a párt! A férfi váratlanul mozdul meg, öklével vág az arcába, ő megroggyan, de felemeli a bikacsököt és lesújt vele, egy másik őrnagy, bizonyos Popescu, a szétnyílt koponyával lába előtt heverő tiszt helyettese most nekirohan, de ő kitér, és újra lesújt. A harmadik tisztet, egy kapitányt, aki fejjel rohanva a hasába a földre dönti őt, helyettese, Spiridon lövi le, immár harmadszor is megmentve az életét. A milicisták is, a katonák is a levegőbe lőnek, a rabok visszahúzódnak. Hibáztál, mondja egy félóra múlva Spiridon a kocsmában, és jeget kér a báróstól, zsebkendőjébe csavarva nyújtja át neki, javasolva, hogy szorítsa bal szeméhez, amely már kezd lilulni, s darab időre elfeketedik előtte a szép, új világ. Hibát követtél el, kedves Gelum, ennyi tanú előtt nem szabad ölni. Éspedig miért nem, kérdez vissza ő mogorván. Mert nem ölhetünk meg mindenkit, maradnak, ha akarjuk, ha nem,

ha tetszik nekünk, ha nem, szemtanúk, akik az arcodon vöröslő sebhelyről bármikor felismerhetnek. Most, negyvenegy eszten-dő után beláthatja, bajtársának, a szerencsétlen Spiridonnak, aki egy ideggyógyintézetben halt meg, elragadta magával kísértője, Drakula – igaza volt

2. SODRÓDÁS

De ezt már nincsen ideje végiggondolni, a mérkőzés vezetője először a vele szembe ülő, sápadt marokkói birkózónak nyújtja át a kibiztosított revolvért, majd neki. A teremben olyan csend van, hogy egy ki tudja honnan idetévedt darázs zümmögését is hallani lehet. A nézők izgulhatnak, a nők exkluzív parfümjeinek a cigaretták füstjével perverz módon keveredő illata sem tudja elnyomni a szúrós izzadságszagot, a félelem szagát, amelynek annyi változatát volt szerencséje megtapasztalni hosszú élete során, de megszokni nem tudta soha.

A vezető tapsol, ők homlokukhoz emelik, és meghúzzák a ravaszt. Hallja a kattanást, felnéz, a marokkói véres fejjel csúszik le a székről. Ő feláll, meghajol, a nézők tapsolnak, éljeneznek, dobogtatnak, néhány nő közelebb merészkedik hozzá, bizonyára autogramot szeretnének kérni, de ő elhárítja őket és hátralep. Csak nem hagyni nyomot. A mérkőzés vezetője kezébe adja a borítékot a hatvanezer dollárral, két magas férfi lép melléje, kivezetik a teremből, egy sötét folyosón mennek végig, a hátsó kijáraton jutnak ki a szabadba, az egyik férfi fejét lenyomva ülteti be egy kocsiba, a másik a volánhoz ül és indít. A repülőtéren egy másik férfi várja, kezébe adja repülőjegyét. „Az isztambuli járat – közli – tíz perc múlva indul.” Bemennek az illemhelyre, a férfi elkéri revolverét. „Majd Isztambulban visszakapja!”, mondja, és kimegy. Ő belép egy fürkébe, leveszi a parókát, az álszakállt, gondosan összecsomagolva táskájába teszi a fekete szemüveggel

együtt. Hosszan vizel, majd táskájából egy kisebb, őszes szakállt keres elő, s a tükör előtt illeszti arcára. A sebhely túl feltűnő, el kell takarni. Egy pillanatig szembenéz önmagával a tükörben, hunyorog. Előkeres egy másik szemüveget, felteszi. Lehúzza kezéről a vékony gumikesztyűt. Mindig ilyen visel, csak nem hagyni ujjlenyomatot, előkeres egy tisztát, felhúzza, a régit a táskájába rejti. Kimegy, és beáll a sorba. A repülőn kér egy vodkát, lassú kortyokban issza meg, és hátradől. Megvolt a tizenhetedik mérkőzés is, gondolja fásultan, és lehunyja szemét. Álomtalanul alszik Isztambulig, a bejáratnál egy taxis várja, beül. „A Perla Hotelbe”, mondja. „A pisztolya”, nyújtja hátra a sofőr, és indít. A szállodai szobában sokáig nézi arcát a fürdőszoba tükreben, majd kimegy, abroszt terít az asztalra, kiteszi, szétszedi és megolajozza revolverét, majd kivesz a hűtőből egy megbontott üveg vodkát, tölt egy vizespohárba, iszik, s vetkőzni kezd. Egy óránál is többet fekszik a forró vízben, kétszer el is szenderedik, amikor váratlanul csengetnek. Feláll, magára tekeri a fürdőköpenyt, visszahúzza kezére a gumikesztyűt, kilép a kádból, nem találja papucsát, kibaktat a fürdőszobából, s ahogy elbotorkál az ajtóig, látja mezítelen talpai nyomát a fényes parketten, mintha külön életet élnének, kár, hogy ez az élet túlságosan rövid, hamarosan felszívódnak. A csengő már megszakítás nélkül szól, valakiknek nagyon hiányozhat. Tétován pillant az asztalra, a pisztolya szétszedve, összerakni már nincsen ideje, mély lélegzetet véve nyitja ki az ajtót.

3. A VENDÉG

Alacsony, ős hajú férfi lép be a szobába. „Gelu Petrescu ezredes?”, kérdezi. Ő bólint. „Hogyan talált rám?”, csukja be az ajtót, de a választ már nem hallja, ismeretlen látogatója váratlanul egy éles tárgyval vágja fejbe. Amikor magához tér, döbbsenten észleli, hogy egy székhez van kötözve. A férfi szemben ül vele, egy nagy

alakú füzetben lapozgat. „Évek óta keressük magát, Strigoi! Nem volt könnyű megtalálni, ön vérbeli rejtőzködő.” „Téved, egy bajtársam három hónapja Firenzében már rám talált, de nem volt szerencséje. Észleltem, hogy követ, tudja, 1961-től 1983-ig voltam kinn, a hidegen, kialakult óhatatlanul a képességem, hogy figyeljem a környezetem, egy kémnek az élete múlhat ezen. Szóval csapdát állítottam a bajtársának. A szobában pokrócokból emberi alakot formáltam, újságokból egy fej formájú gömböt gyúrtam, rátettem a vörös parókát, az álszakállt, s ha már lúd, legyen kövér, a fekete szemüveget is feltételezett szemem elé biggyesztettem. Beültem a szekrénybe, csak annyi rést hagytam, hogy láthassam az ágyat. Nem kellett túlságosan sokáig várnom, nyílt az ajtó, bajtársam semmit nem bízott a véletlenre, kulcsot csináltatott a szobámhoz! Belépett, ideges lehetett, hallottam, hogy zihálva szedi a levegőt, a félhomályban úgy vélhette, én fekszem az ágyon, hangtompítós pisztolyából hat lövést adott le rám, mire én a szekrényből löttem ki kezéből a revolverét, ügyelve, hogy lehetőleg ne sebesítsem meg, s megkértem, mondja el, ugyan miért üldöznek, ő és bajtársai? De nem volt hajlandó beszélgetni velem, egyszerűen sátánfajzatnak nevezett, s megátkozott, ahogyan boszorkánynak hitt és máglyahalálra ítélt öreganyám átkozta meg azokat, akik őt ártatlanul akarták megégetni, egyszerűen azért, mert ostobán azt hitték, hogy öreganyám apasztja el teheneik tejét, s ő rontja meg a lányokat is.” „Sokat van egyedül, Strigoi, szószátyár lett, amit magányossága is magyaráz, a jelentéseink önt szűkszávú emberként jellemzik.” „Mit akar tőlem? Ha követett, tudhatja, 1990 tavasza óta, mióta távoztam Romániából, meg akarok halni. Volt szervezetem szűklátó körű vezetői, akiknek legalább annyi vaj van a fejükön, mint az én árva fejemen, igazán nem képzelheti, hogy a kommunista börtönök minden szörnyűségét egyedül én követtem el, nem akartak igazolni az újjászervezett cégbe, mondván, sebhelyem elárul s nyomra vezetni üldözőimet. Isztambulba szöktem, daloltam a törököknek, huszonkét esztendőm dolgoztam a román kémelhárításnál, igazán volt, amit mondanom. Hálásak voltak, kaptam vi-

lágútlevelet, a török állampolgárságra eleve nem tartottam igényt, s azóta, ismétlem, meg akarok halni. De képtelen vagyok öngyilkosságot elkövetni, ezért bízom az orosz ruletten a dolgot, de látja, tizenhét menetet már túléltem, ráadásul az este Hamburgban harmadszor jutottam el a három golyóig! Az Isten, akiben én soha nem hittem, mégiscsak akar tőlem valamit, célja van velem. Egyszer egy filozófustól, mielőtt megvertem volna, megkérdeztem, van-e Isten? Ötölt-hatolt, bizonyos Friedrich Nietzsche-re hivatkozott, aki azt állította, Isten nincs. De szerintem nem volt igaza. Isten igenis létezik és kiválasztott engem, akar valamit tőlem, az orosz rulett mérkőzése során éppen azt szeretném kitalálni, hogy mégis mit akarhat? Miért maradok én, a föld terhe, a tömeggyilkos, aki kéjjel is ölt, nemcsak parancsra állandóan életében, az én revolveremben miért kattan állandóan üresben a sokáig pörgő golyó?” „Ön megháborodott!”, mondja kedvetlenül a férfi. „Lehet, de azért elmondhatná, miért üldöznek? Oldozzon el, amúgy is magánál van a pisztolya, az enyém szétszedve az asztalon, a hűtőben talál vodkát is, töltsön és mesélje el, mielőtt megölne, mert bizonyára azért jött, nem, hogy ki maga? Találkoztunk mi már?” „Ön szabadulóművész hírében is áll – vigyorog a férfi. – Lássuk, el tudja oldani a köteleket?” Strigoi rekedten nevet, a kötelek lehullnak, masszírozni kezdi zsibbadt csuklóit. A férfi nem lepődik meg, a hűtőhöz lép, kiveszi a vodkát, tölt két pohárba, az egyiket Strigoi kezébe adja és leül előbbi helyére, az ezredessel szemben. „Igen, hírlett, hogy maga egy második Houdini, ezredes elvtárs, de a golyómtól, higgye el, nem menti meg semmi.” „De még mielőtt kivégezne, legalább mondja el, miért akar megölni?” „Nem is sejti? A feletteseim iszonyú halála miatt. Bikacsökkel verte szét a fejüket a pitești-i börtön udvarán, hogy példát statuáljon, ha még emlékszik? Én kapitányként abban az összeesküvő csoportban voltam, amelyet állítólag ők irányítottak, de maguk tudták nagyon jól, hogy ez a csoport nem is létezik. Huszonöt tisztet ítéltek el akkor, koholt vádak alapján, tizenegyen éltük túl. S miután 1968-ban rehabilitáltak, maga már a román kémszervezetet erősítette, azt hiszem, Amsz-

terdamban, s lehet nem is volt tudomása róla, megesküdtünk, hogy meg fogjuk bosszulni agyonvert, halálra kínozott bajtársainkat. A társamnak akkor nem sikerült, de nekem sikerülni fog, már csak azért is, mert közben maga néhány hónapja Sienában motorkerékpárral elütötte Maria Cristina asszonyt, Popescu őrnagy özvegyét! Így hát ezt a szent asszonyt is meg kell bosszulnom, aki tizenöt évig jegyezte le és vette magnóra a túlélők emlékezéseit arról, hogy mik is történtek a román börtönök poklában. Maga elgázolta, mert meg akarta szerezni a dokumentumokat, hogy ne indulhasson meg Romániában a kommunizmus pere. S mellesleg a bőrét is féltette, ezredes, hiszen maga a dokumentumok egyik főszereplője volt, az arcán virító sebhely miatt nagyon könnyen lehetett volna azonosítani egy esetleges per során.” „Ön téved – kortyol vodkájából Strigoi. – Nem a bőröm féltettem, ellenkezőleg, el akartam volna minél hamarabb kezdeni a pert, de ehhez az kellett volna, hogy előzőleg nyilvánosságra hozzam a száztizenhét börtönviselt tanú vallomásait. Ezzel, elhiheti, kikényszerítettem volna a pert, engem is elítéltek volna nyilván, sokat tettem azért, hogy elítéljenek! De én hittem az eszmében, hittem, hogy új világot építünk s ezért semmiféle áldozat nem túlságosan nagy ár, egyébként favágás közben is hullik a forgács! Míg azok, akik nem igazoltak engem 1990 tavaszán, amikor újjáalakult a cég, nem hittek semmiben, kivéve a pénzt, és azt vélték, megúszhatják, pedig elhiheti, nem én egyedül követtem el a szörnyűségeket. A felelőtlen, szájtepő, haszonleső, korrupt és aljas bagázst akartam törvény elé citálni, hogy legalább egyszer ebben a kurva életben nézzenek szembe azzal, amit működtettek. S feleljenek a cselekedeteikért. Engem is elítéltek volna, és őket is.” „De ezért nem kellett volna okvetlenül halálra gázolnia Maria Cristina asszonyt.” „Baleset volt, elhiheti, ráadásul nem is voltak nála a dokumentumok! Azóta megtudtam: egy genfi bank széfjében vannak. Hogy per mikor lesz, elképzelni sem tudom. De az asszonyt nem akartam megölni. Végtelenül tiszteltem a bátorságáért! Száztizenhét politikai fogollyal készített interjúkat, akik névvel, címmel, személyazonossági

számmal vállalták vallomásaikat! Ha elkapják, ki is végezhetnék volna. Nem, higgye el, nem akartam megölni, elcsúszott a motor egy banánhéjon. Ami után részt vehettem, egyetlenként a népi demokratikus Romániából, 1959-ben és 1960-ban a szovjet kiképzésen...” „Erről keveset tudunk...” „Miután a Szovjetunióban burzsoá áltudománynak minősítették a pszichológiát, felfedezték a parapszichológia, a hipnózis, a telepátia, a telekinézis előnyeit a kémkedésben, s egy elfogott tibeti láma irányításával megkezdtek egy speciális kémcsoport kiképzését. A varsói szerződés országaiból is válogattak, Romániából, ismétlem, egyedül engem, mert a láma szerint nekem voltak képességeim, igaz, nem voltam tisztában erőm határaival, de már, derítette ki a láma, aki úgy olvasott bennem, mint maga egy regényben, az öreganyám is boszorkány hírében állott. Nos, ott sok mindenre megtanítottak, de a láma utolsó beszélgetésünkkel megígértette velem, hogy többé feleslegesen nem fogok ölni, olyan erők birtokába jutottam, amelyekkel vissza lehet élni, de ígérjem meg, nézett a szemembe, hogy én nem fogok visszaélni képességeimmel, s nem a sötétség erőit fogom szolgálni.” „Maga legújabbban az orosz rulett mellett meséket is ír, ezredes? Mi mást csinált maga egész nyomorult életében, mint a sötétség erőit szolgált? S azt mondja, hitt az eszmében? Egyszerűen nem hiszem el. Miket tanult a lámától, tanult valamit egyáltalán, vagy blöfföl, húzza az időt? Bizonyítsa be, hogy mire képes!” „Maga akarta – kacag rekedten Strigoi, és a férfira néz, akinek zsebéből kiemelkedik a revolver, átúszik a szobán, és előtte állapodik meg. Zsebre teszi. – Nos, ez volt a telekinézis, ha érdeklí, a tárgyak gondolati erővel való mozgatása. Maga tehát nem ölhet meg engem, az orosz rulett során fog eldőlni, hogy mit is akar velem az Isten. De kíváncsi lennék még valamire: miért ragaszkodtak maguk annyira a feletteseikhez?” „Ezt a magafajták, akik hírből sem ismerik a szolidaritás fogalmát, amúgy sem érthetik meg soha. Cîmpeanu őrnagy tüzérezredében szolgáltam, átéltük a doni áttörést! Az első román hadsereg megsemmisült, ma is látom, amint kóvályognak a katonák a negyvenfokos hidegben a hómezőn, akárcsak másfél

évszázada Napóleon katonái, s felettük kerengenek a varjak, várják a zsákmányt. Közben megszakítás nélkül ugatnak a katyusák. A második román hadsereg Dumitru tábornok vezetésével megkezdte a szervezett visszavonulást. Az őrnagy tüzérezrede, amelyben én is szolgáltam, biztosított, természetesen amíg volt töltényünk, mert amire szervezeten elértük a Fekete-tengert, elfogyott, s a német szövetségeseink akkorra már lemondtak rólunk, nem adtak lőszert, mi, akárcsak a doni áttörésnél elvérzett és szétszórt magyar és olasz hadosztályok, puffernak kellettünk nekik, ha érte, mire gondolk. Mindenesetre, mi a tábornok vezetésével, akit már 1944 őszén letartóztattak újabb szövetségeseink, a szovjet csapatok, s Moszkvába vitték, azóta nincsen hír róla, mintegy két és fél ezren átvágtunk a Vörös Hadsereg gyűrűjén, és hazaértünk. A többieket belelőtték a tengerbe. De erről mindenki megfélekedezett. Az önök történetírása elhallgatta aényt, miszerint a németek oldalán félmillió román katona harcolt, sőt a diktátor testvére könyvet is írt arról, hogy a román átállítás miatt kétszáz nappal rövidült le a második világháború. Nos, bajban ismerszik meg az ember, én a két őrnagyban és bajtársaimban, akikkel végigcsináltam ezt a visszavonulást, vakon megbíztam. Még mit mondhatnék... Maga az erősebb, öljön meg, mert ha életben hagy, tovább fogom követni magát, és egyszer csak sikerül lelőnöm.” „Maga elfáradt – áll fel Strigoi –, pihennie kell.” A férfi feje mellére horgad, az ezredes felöltözik, összecsomagol és elhagyja a Perla Hotelét. A szolgálatos hölgy hív egy taxit, a repülőtéren, ellenőrzi, ötkor indul egy járat Naxosz szigetére. Odamegy, dönti el. Hétkor, ha szerencséje van, már felülhet a Jóság szigetére tartó bárkára, nyolckor már kedvenc bungalójában ülhet a teraszon és nézheti a tengert. Következő mecscsére egy hónap múlva kerül sor Barcelonában. Hátha eldől végre, hogy mit is akar tőle az Isten. Addig pihenhet.

¹ itt: hogyan (románul)

Keszthelyi György

Valaki belép

*Valaki belép az első ajtón,
kinyitja a második ablakot,
majd átsétál az utolsó szobába.
Történetesen éppen ott lángolok,
hiába lóbálja a záporoső a lábát,
perceken belül hamuvá égek,
szerteszórnak a megjátszott alázatok
vagy a magasztos felsőbbrendűségek.*

*Belépsz, mert tudod, odáig vagyok,
sőt vissza is a határpontokért.
Olyankor jössz, amikor nem kért
tőled senki semmit, hazatérhetnél,
házam és lázam csak demarkációs sáv
lényeg és látomás között. Huzatos tavaszi szél
mond itt ellent folyton önmagának.*

*Letépek szomorú kertemből
egy csokor fehér halált,
ráhelyeztem fekete kövedre.*

Kripták szanaszét

*Valahol a kócos fák között,
ahol az ágak kiemelnek
a járda szigorából,
téged is felmentenek
az érvényes formák,
a négyzetméterek –
nem leszel közel, se távol.*

*Nem bólogatsz a rendszerekre,
elsétálsz mellettük
szenvtelenül.
Velünk meg hogyan tovább?
Jóváhagyjuk csendben,
hullamereven
az örök aszályt,
csüngünk a zsinegen.*

*Vádoljuk az ég mesterét,
vagy éppen bókol nekünk
a rendszabály – az ósdi ellentét.
Vakondtúrások, rókaljuk,
rejtett, levegőtlen
kripták szanaszét.*

Késői járat

(hatvanegyként közlekedem)

*Berobog a késői járat,
felszállok. Majdnem minden vagonban
időtlenység ül vagy röpköd, mint a huzat.
A gőzmozdony recseg és ropog,
várom a közelgő hidegfrontot
azon a bordó kárpiton, éppen ott,
ahol egy hajlott korú helyszám
foszforeszkál a szétvágott ülésen.*

*Se villám, se kanalam, se késem,
elhelyezkedem, mint iskolapadban,
nyakamban rozsdás kulcscsomó.
Átutalnak lepecsételve, zárt tudatokban
őriznek, mint aki vétket lakmározott,
és hirdeti az egyértelműséget.
Zsírpapírt halászok elő, többé-kevésbé
meghatódottan. Felmutatom a sorvasztó böjtöt,
majd megtöröm, mintha szentség volna,
vagy sült ürücomb. – Valaki mindig megterít,
míg rövid imát mondok, védőbeszédet.*

*Tágul az álom, a fogalom, a védőügyédeket
rendre felhúzzák. Ilyen az ügymenet.
Tisztátalan játszma. Szegény
mondatfoszlányom végén már ott a pont.*

Székelyhidi Zsolt

A kékköküti csillag

7. A bükkaljiak

néztek a sötétségbe a Kékkökút Hotel északi teraszáról, az egyetlenről az emeleten, és szívták a Pall Mallokat. A kezükben egy-egy üres feles pohár, félig ivott sörök a járólapon.

– Nem látok én semmit se – jelezte Jóska, hogy szerinte igen sötét volt. Észak felé, a Cseres utca mentén csak három vacok utcai lámpa pislogott, hát azoknak a fénye épp csak az aszfaltig ért, nemhogy bevilágított volna az erdőbe.

– Mi a francos csinn-bumm! cirkusz lehetett az, úgy dübörgött, hogy majd' elfelejtettük meginni a stampót? – sziszegte Benő, a kőművesegéd. Érződött rajta, hogy a szóban forgó ital használt a kifejezőképességének. – Jesszus, ha ez valami ufós hétszentség, akkor mi cseszhetjük! Bélu, mondj valamit!

Bélu helyett azonban Jóska kezdett rá.

– Megmondom én, gyerekek, azon ne múljék! Nem ma kezdtem ezt az egészet, láttam sokféle cifrát. Volt, hogy elszabadult egy bika, aztán kirohant az egri útra, a kocsik meg csak úgy faroltak ki előle, hát az bizony szaratós volt, míg elkaptuk. Egyrészt utol kellett érni, na, mondjuk a Ladával sikerült, de ott nem volt vége, sőt! Ki kellett terelni a mezőre, de nem volt ám mező sehoh, csak szőlős. Rendben, mondom a komámnak, lökjed oldalba, guruljon be valamelyik gazda kertjébe, ott meg lehet fogni, a tőkesorok között. Löktük is mi rendesen, a kocsi majdnem leszaltózott az útról, míg végül a bika jobbnak látta, ha azt cselekszi, amit mink mondtunk! Várjál, ne szólj bele, mindjárt a lényegem kezdem mondani! Szóval lekanyarodtunk a szőlősre a földes úton, ott találtuk a bikát, de bizony ám, a hordók között szorulva. Mert a nagy lendülete rásodorta a feltornyozott boroshordókra, azok meg rádőltek, szépen sorban, letaglózták a böhmö marhát. Na,

hát akkor már egyszerű volt leszíjazni, és felhúzni a platóra. Úgy-hogy egy ilyen ufó vagy mi már nehogy kifogjon rajtunk, fiúk! Hát nem? Pfü!

– Nézzük meg! – szólalt meg kisvártatva Bélu. – Egyrészt látatlanban ki mondja rá, hogy zöld? Sötétben, éjszaka. Hogy ufó. Ha bebizonyosodik róla, akkor persze az. Ha odamegyünk, és csészealj alakú, vagy olyan, hogy az ép ésszel sehogy nem repülhet, és mégis repül. Nem? Akkor igen! Már csak az a kérdés, hogy még most éjjel nézzük meg, lámpákkal, vagy az egészszel várjunk hajnalig, hogy lássunk is valamit. Mi legyen? Szerintem, már ha a véleményemet kérditek, akkor menjünk ki most egyfajta terepszemlére. Kicsit körbejárkálunk, de nem túl durván, nem kell nekirontani. Ha ufó, az lesz reggel is. Ha mondjuk hullócsillag, hát az is megvár. Nem beszélve, hogy a csillag forró, még jó, hogy hideg van, hamarabb kihül. Tehát akkor?

– Én is mehetnék? – kérdezte Erzsók, a mindenes bejárónő. Mindenés volt, mert napközben takarított, este felszolgált, néha a portán ügyelt, sőt levest is főzött, csinált bármit, ami kellett. Bejárónő meg azért, mert ritkán aludt a hotelben, Egerből buszozott ki mindennap. Csak ha sok tennivaló akadt, akkor maradt éjszakára, meg ha kellett a pénz, és éjszaka portáskodott. Olyankor koccintgattak Béluval, meg néha volt egy kis entyempentyem, de semmi komoly. Kis cég volt a Kékkökút Hotel, sok mindennel kellett törődni, hogy rendben menjenek a dolgok. Valakinek el kellett látnia a mindennapi teendőket. Erzsók dolgos asszony, kevés pénzzel beérte. Igaz, időnként nem bírta a strapát, akkor Bélu Bükkaljból hívott segítséget, két lányt, de azok még csak a nyomába sem érhettek a nőnek! Nem beszélve, hogy a pénzt rögtön a meló után elkérték, és szépek sem voltak, Erzsókhoz viszonyítva mármint.

– Erzsókom, hát végül is – mondta Bélu, mert volt szíve. – Ne strázsálgj a hotelben egymagad, főleg, ha nem jön vissza az áram, meg amúgy is, tényleg, mert ha ezek ufók, akkor bármi lehet. Veszély mondjuk. Jobb, ha együtt maradunk, vagyis hogy együtt maradsz a férfiakkal. Érted?

– Hú, köszönöm, Bélu! Mindig is tudtam... Öltözöm! – azzal beharant a vaksötét hotelbe, hallani lehetett, ahogy a lépcsőn kapkodja a lábát. Csak el ne taknyoljon, gondolta Bélu, és nagyot szívott a cigibe. És hozzon elemlámpát, ezt is csak magának pusmogta.

A Kékkőkút Hotelbe nem sokkal azután jött vissza az áram, hogy elindultak. Jóska nézett vissza, épp a bejárati lámpa gyuladt meg, a recepció és az étteremben is világos lett.

– Azt nézzed! – kiáltott a többieknek.

– Még jó, nem melegszik meg a sör – örvendezett Benő, és kettőt kortyolt az üvegből, amit magával hozott.

– Nem fordulunk vissza. Az áram megvár – jelentette ki Bélu, ahogy elhaladtak az első utcai lámpa alatt. Persze nem is akartak.

A hotel a csónakázó mellett állt, két út metszéspontjánál. A Bükkaljt összekötő kisebbik a víz északi oldalán futott, és a Cseresbe torkollt. Egerből jövet Bükkalj határában volt a másik lejárát, ami a két tó fölötti déli domboldalon ívelve vezetett Kékkőkútra, és a hotel mellett csatlakozott a Csereshez. Ez az utca körbe felkúszott a régi nyaralókig a nevezetes U-kanyarral, ahonnan a turistaösvények indultak.

– Elmegyünk a sarokig, ott többet látunk. Ahogy kisilabizáltam, a falutól északra landolt az... izé, szóval könnyen meglehet, az ösvényen kell felfelé mennünk. – Bélu volt a hoteltulaj, természetes, hogy a kis csapat kérdés nélkül elfogadta az utasításait. Erzsók már attól kifejezetten boldog volt, hogy csatlakozhatott. Fázott a lába, de ennyit mindenképp megért ez a bizsergetően induló kalandséta Béluval. Próbált rámosolyogni, elkapni a tekintetét, hogy jelezze, mennyire hálás, talán egy kicsivel több is, de ebben a sötétben felesleges volt a próbálkozás.

Az elemlámpák erősek voltak, mégse világítottak be nagy területet. A fénypázmák holtterében maradvá bárki vagy bármi elbújhatott.

A harmadik utcai lámpa fénykörében, a nagy kanyar előtt egy kidőlt bükkfa torlaszolta széltében az utat. – Ezt mondom én! – ámuldozott Józsi, miközben szinte lopakodva közelített a lomb-

hoz. – Bazi erők szakították ki a földből. Micsoda nap, micsoda nap! Földön kívüli energiák! Baszki!

– Csak óvatosan, óvatosan! – recsegte Bélu. – Az isten tudja, mi dönthette ki, pláne, hogy fogalmunk sincs, hol lehet most!

– Pláne, mi az! – kontrázott Benedek.

– És hogy veszélyes-e! – folytatta Bélu. – Körülnézek, de nyugodtan, lassan. Ahogy, tudjátok, a dolgok mennek az égen.

– Eigen – gurgulázta Benő két sörkörtty között.

– Igen – motyogta Jóska.

– Oké – bólintott Erzsók.

Bélu előrement, világított balra, világított jobbra, káromkodott, visszament, és azt mondta:

– Lehetetlen megkerülni. Teljesen rádólt a kerítésekre. Balra meg belecsúszunk a patakba, amilyen sár van. Vissza kell menni a hotelig, át a hídon és a patak másik partján bejönni.

Keletlenül visszafordultak.

Ekkor bődületeset villámlott az erdő, vagyis benne valami, egy-két pillanatra kék reflektorfénybe merült minden – a kis házak, messzebb a hotel is. Megszólalt néhány sziréna, villódnizni kezdtek az utcalámpák. A kutyák nem ugattak. Félelmetes volt. Félelmetes.

– Ez az ufó! El fognak kapni minket! A zöld fószerék! Mint abban a filmben. Jó lesz behúzni a hotelbe vagy nem tudom, de ne maradjunk az utcán, mer’ abból nem fog kisülni semmi jó! Basszus! – Jóska megszorította a lépteit, a hotel kocsmájába képzelte magát, egy birspálinkakorttyal a szájában.

Erzsóknak sem tetszett úgy ez a kaland, ahogy eleinte. Tényleg fázott a lába, a füle is, a cipő rémesen szorította a bokáját.

– Nem tudom, Bélu, lehet, hogy meg kéne várni... – nem fejezhette be, mert Bélu kiáltott fel halálra váltan:

– Futás, valami jön!

Fogalmuk sem volt, mi tarthatott feléjük, de zörgést hallottak, gallyak roppanását. – Jesszusom! Azt a k... – Benő megelőzte Jóskát, Erzsók lemaradt, Bélu egy pillanatig hezitált, de aztán bevárta, karon ragadta, és futottak a hotel felé.

A hangok megsokasodtak: újabb gallyak ropogtak, ágak törtek, egy elfojtott hörgés vagy kettő. Valami belegázolt a patakba, onnan az aszfaltra. A nyomukban volt! Rohanás!

– Nyitva van, ne rugdosd! A kilincs! – Bélu ordított, Jóska feltépte az oldalajtót, és bezúdultak a konyhába. – Zárd be, zárd be!

Erzsók bezárta. Benn voltak és lihegtek és izzadtak.

– Mi volt az? Jesszus, bazmeg! – köpte a szavakat Jóska, feltépte a kredencajtót, piát akart azonnal.

– Az ablakhoz! Gyorsan! – Bélu kinézett az utcára. A gyenge utcai fényben semmit sem lehetett látni. Senki és semmi nem volt a Cseresen. Nem rohant feléjük szörny, sem sötétzöld lény. Most épp.

– Igyunk! – Erzsók közben elszaladt az étterem bárpultjáiig, egy liter házi birssal tért vissza. Üvegből ittak, krákoztak hozzá, közben lestek ki az ablakon, a függőnyt húzkodták.

Kékkókút úgy nézett ki, mint bármelyik este, üres volt és unalmasan sötét.

8. Andris

ijedt volt, és ugyanannyira mérges. Ültek a székeken a konyhasztal körül szótlánul. Cigit füstöltek, Viru meleg tejjel teli bögrét szorongatott.

– Virukám, késő van, ideje feküdni.

– De anyuka, nem küldhetsz el! És többet láttam, mint te. Maradni akarok! – Viru erősebben fogta a bögrét, a tejet kilögyölte, ráloccsant a kezére. Nem tágított. A tej folyt tovább az asztalon. Márta konyharuháért nyújtózott.

– Megnézem! – szólalt meg Andris, de maradt úgy, bámult maga elé, a kiszedett csülökre.

– Nem nézel te meg semmit! – tiltakozott zsigerből Márta, közben itatta fel a tejtócsát. Kihúzta a gyerek kezéből a bögrét és körbetörölgette, majd visszatette, a rongyot meg a mosogatóba. – Hagyjuk a hozzáértőkre.

– Mert hát mivel állunk szemben, ugye? – folytatta Andris mélázva. – Volt a fény, a zaj. Nem indult a kocsi. Valami teljesen ráesett a Bükkre. Itthon kitört a konyhaablak, leverődött a biztosíték. Mi ez, Márti? Szerinted mi? Az oroszok? Megint?

– Nem azok. Akkor már lödöznének, mint az istennyila, de csend van. A szomszéd kutya se ugat, az mindent megugat, egy orosz pláne. Jesszus, ez a csend. Egyél egy kis csülköt!

– Idegesít, igen! A kutyafáját! Megvan! A hotel! Béluék többet láthattak. Márti, menjünk át! Vagyis én átmegegyek, ti meg maradtok, bezárkóztok, telefonon tartjuk a kapcsolatot. Fejezzétek be a vacsorát! – azzal Andris felállt, elnyomta a cigit, beleharapott a leszelt csülökbe, és indult a konyhából kifelé. – Márti, ezek nem oroszok, igazad van! Nem tudom, kik ezek, de nem a ruszvik! Kéne valami kés.

– Várj, apu, én is veled akarok menni! Nyilván, hogy ellenséges földönkívüliek. Mindenkit leigáznak. Ez már a negyedik vagy ötödik bolygó, amit elfoglalnak. Éjszaka landolnak, és nem kopognak, csak bejönnek. Az arcuk helyén egy világító folt van, a kezeik... Szemeik nincsenek, helyette fekete gümők...

– Viru, hagyd ezt! Még hogy földönkívüliek! – Mártnak belezúgott a feje, hogy esetleg szörnyek zuhantak le mellettük. Legszívesebben Andrist is otthon tartotta volna, de akkor eszébe jutott egy film, amelyben a szörnyek ellen a szereplők egy pincébe gyűltek, és ott maradtak. Bátrabbak voltak. Együtt... – Andris, megyünk mi is! Nem hagysz itt minket. Együtt erősebbek vagyunk és legyőzzük a... Mind átmegegyünk Béluhoz.

– Azta! – lelkendezett Viru, otthagya a tejet, a tányért, és a kabátért szaladt. – Pulóvert is! – intette Márti, miközben sietve nagy műanyag edénybe pakolta a csülköt, a sült krumplit, és rakott pár szelet kenyeret is a szatyorba. – Ja, meg uborkát!

Andris óvatosan kinyitotta az ajtót, kinézett.

– Mit látsz? – kérdezte a nő bentről.

– Ssss! – grimaszolt Andris, miközben az ajtóhoz furakodó Virut húzta vissza. – Te ne nyomakodj! Ki tudja, mi van kinn! Én megyek először. Majd szólok – hadarta, aztán úgy, ahogy volt,

egy ingben kilépett a tornácra, és négy hatalmas lépéssel a kocsinál termett.

– Apu, a kulcs! – Viru szaladt utána a slusszkulccsal, közben vezetettül járt a szeme, hátha észrevesz valami gyanúsat a fáknál, az udvaron. Semmit nem látott, nem égtek az utcai lámpák a Cseresen.

Andris kinyitotta az ajtót, és beprézelte magát a Taunusba. A kocsi feleslegesen nagy gázfröccsel beindult. – Kussolj! – lehetett hallani bentről, ahogy Andris a zöld Fordot szidja.

– Viru, szállj be hátra! Várj, anyád hozza a kabátomat? Szaladj! Meg az elemlámpát a komódból! Van benne elem?

– Van! – kiáltott vissza a félúton.

– Psssz! – sziszegte a férfi az orra alatt, áthajolt a kesztyűtartóhoz, és beletűrt a papírokba, hátha van valami szerszám, amit fegyvernek használhatna. Kés kéne.

Viru villámgyorsan előhúzta az elemlámpát, fel- és lekapcsolta, jó volt az elem. – Anyuka! Indulunk! – kiáltott, a nő épp akkor fordult ki a konyhából, a kezében nagy szatyornyai kajával. – Apu már a kocsiban! – felkapta Andris kabátját, és szaladt vele kifelé.

Márti felhúzkodta a csizmáját, közben azon tanakodott, mit kéne még magukkal vinniük. – Kabát, kesztyű, sál, kaja. Cigi! – mormolta félhangosan. – Szalonna? Az nem. Mirinda? Nincs itthon.

– Márti, mit szarakodsz már? – Andris az ajtóban állt, és a szokásosnál jóval ingerültebb volt.

– Jól van, na! Ki tudja, meddig maradunk.

– Csak a hotelig megyünk. Ott az étterem is. Rántott hússal. Gyalog tíz percre vagyunk.

– Ja, amikor itt ez a rengeteg kaja?! És ha a szörnyek vagy mik eltorlaszolják az utat? – a kérdést persze nem gondolta át, hogy csúszhatott ki a száján, szinte azonnal megbánta. Szörnyek! De Andris közönyösen reagált.

– Szörnyek vagy ruszlik, egyre megy. Nem fognak kicseszni velünk! Na, indulás!

Leszaladtak a lépcsőn, nem túl csendesen, becsapták a Taunus ajtajait, Andris gázt adott, kifaroltak, és jó tempóban a hotel felé vették az irányt, véletlenül sem az U-kanyar felől.

9. Gergő

elhúzta a szúnyoghálót, és kiült a zöld-narancs sátor elé cigit teker-
ni. Zsolt néhány méterrel arrébb állt, az erdőt figyelte, nyakában
egy Nikonnal. Besötétedett. A kamerának így nem sok értelme
volt, pláne állvány nélkül. Nem mozdult mégse. Talán homályos
képeket akart, vagy egyszerűen ott felejtődött a nyakában a gép.
Gergő nekikezdett a ciginek, és egyértelműen felfelé bámult.

Közel voltak a faluhoz, időnként autókat hallottak vagy kutyát.
Valahol zene szólt, a lüktetését egész tisztán hallották.

Az egyik nyergen, nagyjából tíz méter átmérőjű, gombáktól
hemzsegő teraszon vertek tábor. Három oldalról meredek letö-
rések. A csúcs felé egy lankán vezetett át az ösvény.

Évek óta járták ketten az erdőket. A túrákat úgy tervezték,
hogy a legkevesebb emberrel találkozzanak, kerülték a turista-
ösvényeket, a látogatottabb tetőket és tisztásokat, a panorámá-
jukkal vonzó helyeket. Annyi vizet és élelmet pakoltak, hogy ne
kelljen utánpótlással vesződni. Vadcsapásokon haladtak, és a ge-
rincen kerestek táborhelyet, az erdei utak felett, hogy a járőröző
erdészek se szúrják ki őket.

Zsolt behajolt a fejlámpáért. Nem kellett keresgélnie, a fontosabb
dolgokat a túrazsák felső zsebében tárolta, amit a bejárat felé fordí-
tott. Felkapcsolta a lámpát, a kamerát berakta a tokjába, és kihátrált
a sátorból. Behúzta a belső ponyva cipzárát, és felegyenesedett.

A Hold teljes erejével világított, messzire elláttak az erdőben,
felhő alig. Álltak szótlánul, hol a fákat, hol az eget kémelve. Ger-
gő lépett kettőt, Zsolt egyet. Gergő elszívta a cigit és megszólalt:

– Hullócsillag.

– Kemény.

Nézték, amint közeledett, és egyre több eget foglalt el.

– Felénk tart.

– El fog égni.

Erősödő zúgás hallatszott, miközben a csillag fénye túlragyog-
ta a Holdét. Sárga és vörös volt és folyamatosan változó, ahogy a
légkör és a sebesség együtt hevítették.

– Mégsem ég el – mondta Zsolt. Gergő a sapkájára húzta a kapucnit.

– Közel lesz.

– Kérdés, mekkora marad.

– Nagy.

Zsolt egy lépést hátrált, Gergő maradt. Zsoltnak eszébe jutott a fényképező, francba, hogy most tette el, és a sátrához ugrott. Mire sikerült kinyitni a cipzárt, kirángatni a gépet és bekapcsolni, a meteor már legalább háromszor nagyobb volt, mint a Hold. Egyértelműen feléjük tartott.

– Fotózom! – jelentette ki Zsolt, és folyamatosan nyomva tartotta a gombot, a Nikon nem győzött felvételeket készíteni. – Basszus, manuálom van! – A fénylő tűzgömb bőven elég fényt szolgáltatott az autofókuszhoz, persze a háromezres ISO baromi sok volt, így menet közben feltekerte 1/200-ra, aztán tovább a záridőt, izgatottságában kapkodott. Az éles képek nem most fogtak készülni, bosszankodott, talán mégis sikerül.

– Most! – Gergő egy fa mögé lépett, Zsolt nyomta a gombot, de közben kinézett a kamera mögül és szájátva nézte, ahogy a kisebb repülő méretű, izzó valami az előttük elterülő völgy oldalába puffan.

– Nem értek a fényképezőkhöz! – lihegte Zsolt, és hátrahőkölt, amikor a becsapódás lökéshulláma elérte. A vörös fény szinte azonnal megszűnt, újra csak a Hold világított, a szemük lassan szokott vissza. Az erdőben másodpercekkel később is gallyak suhogtak, ágak reccsentek. Fák dőltek.

– Bükkaljra esett?

– Közelebb. Alánk.

– Pont?

– Alattunk lesz.

– Megnézzük?

Gergő elnyomta a cigit és szorosra fűzte a bakancsot.

– Nem hoztam fejlámpát.

– A Hold és az enyém elég lesz. – Zsolt levette a pehelydzsekit és bedobta a sátorba. Meg fognak izzadni, az biztos.

Lőrincz P. Gabriella

Adventi ima

*Csak menni a csillagot követve,
Indulni a jászolig, Uram.
Menni heteken át,
Még mindig messze van.
Lángot gyújtani, megvigyázni nagy viharon át,
Elothatatlant,
És várni, várni a Királyt.*

*Pásztor vagy bölcs,
Állat, mi az istállót leheletével fűti,
Fa, amiből a jászol készült,
Puha szalma a krisztustest alatt...
Csak Hozzád, Kisdéd,
Utam csak Feléd halad.*

*Látom a magányt,
Az éhséget, halált és háborút,
Ígéreted a támaszom,
Te vagy az egyetlen kiút.
Csak egy szál fehér gyertya,
Hitem, pislá fény.
Szavad örök áldás,
Advent reggelén.*

Zimonyi Zita

99 férfi kanut *21*

Szidónia-verzió

Kanut hatásvadász lélekbűvölő, örökálló széptevő! Ő a szívdöglesztő nagy ő!

Karmester. Vezényel a Zenepalotában, ülök az első sorban. Észveszejtő! Ezerkétszáz embernek áll el a lélegzete, mered ki a szeme, csapódik össze vastapsra a tenyere.

* Nem értem, hogy nem szakad le a 110 méter hosszú, 60 méter széles, 50 méter magas terem mennyezete, hogy nem roppan össze a 4 manuálos orgona 86 regisztere? Nem értem, a pulpituson hogy marad Kanut talpon: nők kibomló blúzáról, férfiak feszülő gatyájáról pattogzó gombzárban, rajongók felajzott rohamában?

A koncert után tapogatják, magasztalják, magukat Kanutnak tálcán kínálgatják.

Odafurakodik hozzá Alfréd, a kétes erkölcsű, kényes ízlésű szervező, a férfszerelmet képviselő fanatikus főrendező. Kanutot derekánál megragadja, rázza, fennhangon kántálja:

* Maestro, ünnepélyesen fogadom itt, a Zenepalota boltozata alatt, minden más érdek fölött, hogy a Metropolitanbe beviszem, vezénylés közben lefilmezem, zsenialitását az örök életnek megörökítem, isten engem úgy segítjen!

Egy ideig elviselem, aztán Kanutra ráteszem én a kezem: legyen végre kettesben velem!

Éjfélkor az övé lettem, behaltam volna, ha nem! Behaltam!

Persze, hogy lefestem! Éjjel-nappal folyik, patazik rólam a veríték, tocsog alattam a vízfesték.

Ki bírná ki ekkora gyönyör után, hogy ne fesse le a mesterien karoló karmestert, a keményen helytálló pálcamozgató embert?

* Szidónia, hogy merészeltél lefesteni meztelen?! Mindenki engem néz majd az akvarelleden! Ha még egyszer kipellengérezel, neked többé nem vezényelek, nem tartom oda a képemet!

Beülök a Zenepalota büféjébe.

Mögöttem két gordonkás matróna fecseg, hegyezem a fületem:

* Ez a Kanut örületesen jó pasi. Hidd el, Évi, nekem nagyon bejön! * mondja az egyik.

* Azt mindenki tudja, Ági! Amikor az Operabálban az asztal lába kitört alattatok a ruhatárban, nem maradt titokban! Azóta sem értem: Kanut feleségével, Boriskával hogy nem vagytok haragban?

* Ó, Évi, Kanut felesége arról a bálról egyedül ment haza, hogy pásztoróránkat ne zavarja. Közzé is tette állásfoglalását, hogy kihúzza a pletykálkodók méregfogát: Kanutot a kaland megihleti, megilleti, ezt ő érti, nem irigyli.

* Világos! Boriska engedményeket tesz. De Kanut miért él szerény szépségű feleségével, amikor élhetne a világ bármely büszke bájú zeneművészeivel? * kérdezi Évi.

* Mert Kanut akadémista korában szegény volt, mint a templom egere, hálát érzett, hogy Boriska a hozományával magához édesgette.

Elmennek a matrónák, jönnek a hegedűs lányok. Skubizok.

* Ez a Kanut szenzációsan jó pasi, szerencsére sikerült az ablakmélyedésben elkapni * mondja az egyik.

* Csak nehogy te is megjárd, mint Eszter, a szólista. Úgy belebolondult Kanutba, hogy elszegődött egy vidéki kócerájba, mert karmesterünknek nem fülött hozzá a foga, ha találkoztak, csak a fejét fogta.

Elmennek a hegedűs lányok, jönnek az oboás csajok. Szimatolok.

* Ez a Kanut észveszejtően jó pasi! Képzeld, Ágota, amikor Egerben turnéztunk, el akart kapni egy fordulóra. Én hülye, nem mentem vele, azóta is esz a fene érte * mondja az egyik.

* Nem kellett volna kéretni magad, Emília! * magyarázza Ágota. * Én bevallom: szeretem, ő is engem, de nős ember két gye-

rekkel! Nem vállaltam ilyen feltételekkel. Az ifjú titán zeneszerzőnek fújtam tovább az oboát, komponált nekem egy szonátát. Ráharaptam: nevével a jogdíjait is megkaparintottam.

A Zenepalotában zajlott esküvői ceremóniánk, a lépcsőn kvintett játszott a szonátát. Eljött párjával kettesben az én karizmatikus karmesterem. Boriska bazsalygott, Kanut parolázott, a szám sarkára csókot nyomott.

Elmennek az oboás csajok, jön két takarítónő. Trécselésük érdekesítő!

* Ez a Kanut szédületesen jó pasi! Milyen szerencse, Juliska, hogy bekerültem az idegosztályra. Ott feküdt ő is, karnagyok karnagya, nagy volt a szerelmi bánata, mert férjhez ment a babája, az oboás csaj, Ágota. Kanuttal a kórház kertjében sétálgatunk, éjjelente a bokrok közt kufircoltunk.

* Ugyan, Mariska * csak nem gondolod, hogy még egyszer kufircol veled? Letagadja azt is, hogy ismer téged!

Elmennek, mind elmennek. Leeresztek, megveszek.

* Te jóságos Isten, kivel szűrtem össze a levet?! Elvesztettem az eszemet!?

Megyek a Zenepalota titkárságára tárgyalni, műsoraikhoz saját tervezésű prospektusaimat ajánlani. *Kan Kanutné Számadó Boriska* virít az egyik ajtón a névtábla.

* Egek, ő bizony Boriska, a szerény szépségű asszonyka! Hogy került épp itt az utamba?

* Szervusz, Szidónia* nyújt kezét* tudom, ki vagy * rágja a szavakat, majd elhallgat.

Én is hallgatok, jobb, ha nem válaszolok!

Boriska számadó számító, vagyonosodásán kívül jövedelme átlátható. Látom, Kanuttal is percre pontosan elszámol kilengéseiről, az ügyeit naponta elkönyveli: fizetését bevételezi, kiadásai-

it nem fedezi, sumákolásait elnézi. Boriskával az üzlet megkötetik, személyem az ügyfelek körébe bevétetik.

Egy ugrásra lakom a Zenepalotától.

Kanut át-, majd rámugrik zokniban, tíznaponta két zenekari próba közt suttyomban. Izzik a levegő, ázik a lepedő.

Hánykolódnunk a tengeren, kikötünk egzotikus szigeteken. Kanut felugrik:

* Ne vedd rossz néven, Szidónia, nem bírom a nők közelét elvisselni utána!

Ellohol. Hol volt, hol nem volt, igaz se volt?!

Dehogynem!

Beülök a Zenepalota büféjébe. Énekelek, prospektusokat lengetek.

Jön a két gordonkás matróna, néznek megütközve.

* Mitől van ilyen jó kedved, Szidónia? * kérdi Évi.

* Épp most karoltam át a mesterien karoló karmestert, a képményen helytálló pálcamozgató embert.

* Kiről beszélsz, Szidónia, csak nem Kanutról? * rökönyödik meg Ági.

* Miért, volt itt más is, aki kiugrott a zenekari próba szünetében?!

Azonnal utánam szegődik Kanut. Replikázik:

* Ha még egyszer kibeszélsz, neked többé nem vezényelek, nem tartom oda a képemet!

* Istenem, Kanut-függőségben szenvedek! Havi három ölelkezés-veszekedés tönkretesz. Nemileg megvezet némileg.

Otthon kinézek az ablakon, jön Kanut egy kosár cseresznyével. Beengedem.

* Hol szerezted? * kérdezem.

* Ági kertjében szedtem.

* Akivel összedöntöttétek az Operabálban az asztalt a ruhatarban?!

* Hol van az már, Szidónia? Nehogy felelősségre vonjál: mit csináltam húsz éve az Operaház asztalán!?

* Most csináltad, most szedtél a kertjében cseresznyét!

* Szedtem, de nem enyelegtem. Nézd meg, milyen piszkos, poros mindenem!

* Csobog a langyos víz, fürödj meg! Íme, a kendő, törülközz meg!

* Nem lehet mosdani, tiszta leszek, Boriska észreveszi.

Kanut ledobja gatyáját és gátlását.

* Jaj, de borzasztó kanzzag van! Hová tűnt a mosdószappan?

* Ne vedd rossz néven, Szidónia, nem bírom a nők közelét elviselni utána!

Loholna. Nem hagyom.

* Kanut, de szép ez a cseresznye!

* Igen, igen, Boriska befőttet készít belőle.

* Adnál egy szemet? * szemezek vele.

Kanut is szemez a kapós kikapós cseresznyével, amit a kosárból kikap. Kibukik, kifekszik. Már nem fölém: hanem a cseresznyétől.

* Ez egy dupla cseresznye! Hogy a fenébe?! Összeragadt? Passz! * tépelődik.

A cseresznyefürtöt kettészedi, az egyik darabot a markomba teszi.

Ne pazaroljunk, ne adakozzunk, ne tékozzunk!

Megyek a Nagybani piacra, veszek egy kosár cseresznyét. Leszakad a karom meg a kosaram. Meglátom Kanutot limuzinjában az utcasarkon.

* Hazavinnél? * kérlelem.

* A Zenepalota környékén nem lehet parkolni! * nyomja a gázt, igyekszik elhúzni.

* Nofene, kitették a megállni tilos táblát?! Reggel még ott láttam parkolni Boriskát!

Elmegyek Kanut hangversenyére. Bulizunk, a sikerére iszogatunk. Gratulálnak neki az oboás csajok. Magasztalják, marasztalják, magukat neki tálcán kínálják.

Egy hónap múlva jön vezényelni, pálcájával taktust ütni.

Leszakad a paraván, eldől a festőállvány, meginog a fürdőkád, összetörik az asztalláb. Törjek pálcát Kanut fölött? Török.

* Itt nálam, a műteremben csaknem olyan kényelmetlen, mint a kórház kertjében, ugye Kanut?

* Miről beszélsz már megint, Szidónia?

* Amikor Ágota miatt gallyra ment az idegrendszered, Mariska, a takarítónő kufircolt veled, nyújtott fekvőtámaszt a kórházi rekettysben neked.

* Hol van az már, Szidónia? Nehogy felelősségre vonjál: mit csináltam tizenöt éve az ispotály parkjában?! Semmiféle Mariskára nem emlékezem, nyugtatót szedtem. Ágotát elismerem. Feldolgozni, amit az esküvőjén átéltem, lehetetlen!

Jön Kanut nőnapon. Szétlapul a torta az asztalon. Mézes, fenésés. Villa se kell, nyelvvel egészséges.

Tán csak előkerül pálcá helyett zsebéből egy vacak gyűrű, ócska kösöntyű!

* Ne vedd rossz néven, Szidónia, nem bírom a nők közelét elviselni utána!

* Kanut, nőnap van ma! Nem telt egy szál virágra?

* Mit képzelsz, Szidónia?! Majd virággal jövök, mint egy pipogya?!

Kanut sebeket mar mellkasára, comb közötti batyujára, zavaros gondolatok költöztek agyába. Balszerencsémre azokkal a furcsa mozdulatokkal kezdem festeni akvarelljeimet, amivel ő magát karmolássza, a zeneműveket dirigálja.

Kanutnak az egyik pupillája kétszer akkora, mint a másik. Eltalálta egy tucat gombgolyó: férfiak, nők blúzáról, gatyájáról. Ha így megy, csak Viagrával megy, Boriskának van erre fedezete?

Kanut rosszul lát, féloldalasan vezényel, engem borzalmas útra vezérel.

Aki a koldusnak morzsákat vet, az se jobb egy morzsányit se.

Elválok a férjemtől, Anzelmtől, ő külföldön komponál, kombinál, vezényel, vezérel.

Kanut háza előtt teherautók sora, felkerül platójukra Kanut zongorája, francia-, soknemzetiségű ágya, Boriska ruhatára.

* Istenem, hová költöznek? Kanut el sem köszönt? Csak nem Alfréd csalta ki őket New-Yorkba, előkészülni nagy közös produkciójukra?!

Igyekszem a túlpartra, a vasúti felüljáróra. A vonatok közé nézek.

* Visz a vonat, megyek utánad. Ahol én fekszem, az az ágyad.

* Mama, megyek én is veled * mondja Daniella.

* Akkor hogy mész osztálykirándulásra?

* Majd megyek az égi madarakkal!

* Istenem, mit tettem?! Hatalmas az én vétkem!

Megegyek a Pécsi Dómba. Leborulok az oltárra.

* Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem, kérem ezért a boldogságos Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, hogy imádkozzanak érettem Teremtőnkhez, Istenünkhöz: gyógyítson ki Kanut-függőségemből, szerelem-betegségemből! Uram, legyen meg a Te akaratod, ne az enyém. Az enyém Kanut, de meggyilkol. Daniella elárul. Adj valakit mellém, olyat, amelyet érdelek. Ne jobbat, ne rosszabbat. Legyen meg a Te akaratod Uram, ne az enyém!

Jön Kanut.

* Hát te nem költöztél New-Yorkba?

* Honnan veszed, Szidónia?! Csak a Rózsadombra!

* Láttam, amint felpakoltatok a kamionokra. Szólhattál volna!

* Minek szóljak, itt vagyok, nem? Minek cirkuszolsz már megint velem?

* Amíg te felkapaszkodtál a Rózsadombra, én Pécsen rátérdepeltem az oltárra! Lehet, hogy odaköltözöm. Boriska a nyűglődésemet ne lássa!

* Már a feleségemmel jössz, mindenbe belekötsz?

* Igen, eldölt: aki új lakásba költözik, az onnan többé nem menekszik!

* Szidónia, ha én a szívemet követhetném, Egerben lalnék! Régen ott turnéztunk az oboás lányokkal. Nekem az lenne a felüdülés, nem a rózsadombi családi csetepaték!

* Tudom, Kanut, Egerben akartad elkapni egy fordulóra Emíliát!

* Szidónia, ez volt az utolsó megjegyzésed, amit elviselek, aztán többé neked nem vezényelek, nem tartom oda a képemet!

* Nem is kell! Tartsd oda Alfrédnak, Áginak, Évának, Boriskának, Esztukának, Ágotának, Emíliának, Mariskának! Vagy keress egy triót, kvartettet, kvintettet, szextettet! Az lesz neked a legjobb tett, egy vadonatúj szex tett!

* Eszem ágában sincs, Szidónia: nem kezdek olyan nővel, akivel még nem kezdtem. Semmi kedvem kísérletezni, bizonyítani, felsülni!

Na, ennyi, Kanutot hozzám a megszokás fűzi, nem akar semmit kockára tenni.

Beledöglök. A számba marékszámra nyugtatókat tömök.

Megyek Kanut koncertjére. A végén látom, amint Dárius, a nagyvilági basszbariton készül indulni. Viháncolva az ajtóba állok, integetek neki. Amikor hozzám ér, belekarolok. Hadd higgye Kanut: négykezest megyünk játszani. Dárius néz, mint karmester az új partitúrára. Mit akarok, kérdi. Semmit, csak ennyit. Magányosan hazaszökdécselek. Olykor jól jönnek a cselek.

Megismerkedem Jürgennel, a német vendégkarmesterrel. Úgy tűnik, emberszámba vesz, agítál, szponzorál.

Kiállítom akvarelljeimet. Kanut pózol rajtuk meztelen. Tetszik az embereknek. Nem értem! Sose tetszett még nekik így akvarellem. Azt mondja Kanut, tegyem közzé, hogy ő áll a festményeken meztelen, mert nem lehet ráismerni.

* Nem értem, mi történt veled, mesterien karoló karmester, képményen helyálló pálcamozgató ember? Csak nem fittyet hánysz a pletykaságra? Készíted híredet a fennmaradásra?

Kiderül, Jürgen azért szponzorált, hogy protekciót szerezzen apósomnál, a Zeneművészek Szövetségének főtitkáránál.

Pécs után pont egy évre jön Jürgen esküdt ellensége, Herkules, a nagybögős. Nem jobb, nem rosszabb, mint amilyen nekem jár. Ő is megjárta a poklokat éjente, hogy a mennyekbe révedjen reggelente, én is megjárta a poklokat havonta, hogy a mennyekbe bámuljak tíznaponta. Herkules azt mondja, hivatása van az életben. Megfogja a kezem, vinni akar. Én nem akarok menni.

Azt mondja, ha nem megyek, a fának hajt. Megijedek, megyek. Vajon hova visz? Rózsadombi luxus lakóparki otthonába. Mellettem van Kanut hálószobája, francia-, soknemzetiségű ágya. Csak egy fal választ el bennünket éjjel. Ez aztán a jel!

Herkulestől kapok egy limuzint. Leparkolok a házam előtt.

Jön Kanut. Mit ad Isten, csak nem le akar parkolni a tilosban mellettem?!

Kiszáll, a kezembe ad egy kottát, komponált nekem egy rapszodiát. Ajánlásul ráír egy Madách-idézetet:

* A nap a mindenségben árván hogy ne álljon, a víz színére festi önmagát, s enyelg vele, örül, hogy társa van. *

Késő, Kanut! Elkésett ez a vallomás!

Jön Kanut.

* Szidónia, baj van, haldoklik Boriska.

* Kanut, mit akarsz ezzel elérni, miért akarod ezt elhinteni?

Kanut elővesz egy zárójelentést. Mutatja. Egek, nem hiszek a szememnek, tényleg halálos beteg!

* Boriska hogy viseli? Sajnálom őt, ezt senki nem érdemli!

* Nem tudja. Kapott egy másik zárójelentést, hogy meggyógyult. Most mi legyen, Szidónia?

* Menj haza, szeresd, tartsd benne a lelket, isten veled!

Herkules megkérte a kezemet. A Zenepalotában zajlott a szer-tartás. Herkules rendelt nekem egy áriát. A lépcsőn adta elő egy ifjú titán.

Kanut is ott volt, parolázott, a szám sarkára csókot nyomott.

* Na, mi az Kanut, mi az * bazsalygott Boriska *, már két mát-kádnak is elhúzták itt a nótáját? Ne bánkódjál, egyedül nem ma-radtál! Csak nehogy bekerülj megint az idegosztályra, akkor nem keresel villára!

Kanut beborul, éjjelente ároktopartokon kóborol, a takarítónő-nek, Mariskának az ölében búsul.

Boriska betegségét félrediaosztizálták. Makkegészséges. A kettős leletezés fölöttébb veszélyes, nem tisztességes!

Alfréd az egész életét rátette: első találkozásuk után harminc évre Kanutot a Metropolitanbe bevitte, vezénylés közben lefil-mezte. Nem értem, miért nem állt el a négyezer ember lélegzete, csapódott össze vastapsra a tenyere? Nem értem, az előtérben miért nem csillant csábosan Chagall festménye, miért nem len-gett az aranydamasztból készült függöny egy hajtása se, miért nem hancúrozott a 7 darab 19 méteres színpadi lift egyike se?

Remegett a mesterien karoló karmester pálcamozgató keze. Neki állt el a lélegzete!

Jön Boriska.

* Szidónia, békülj ki Kanuttal, mert meghal.

* Sose voltunk se jóban, se rosszban, nem békülhetek ki vele.

Jürgen, a vendégkarmester visszament Berlinbe, elmúlt a ver-senyhelyzet, Herkules lelépett, a barátnőmnek is limuzint vett.

Jön Kanut.

* Rosszul vagyok, Szidónia, nem tudnál valami nyugtatót adni?
Viszont ragaszkodom hozzá, hogy kifizessem!

* Én is, Kanut, én is, én is!

* Szidónia, baj van, haldoklik Boriska.

* Kanut, menj a csudába, mindkettőnket túléli Boriska!

* Persze, Szidónia! Minden vagy semmi, ugye?

* Ne fantáziálg, Kanut, akad a minden és semmi közt számtalan lehetőség, számodra elveszett minden esély.

Kanut-verzió

Szidónia festménykiállítást rendezett. Akvarell csendéleteit mutatta be. Nem tudom, hogy keveredtem oda. Akkor láttam először. Nem különösebben érdekelt.

Megkérdezte tőlem, tetszenek-e a művei. Hirtelen nem tudtam válaszolni, mondtam, hogy majd beszéljünk. De nem értem rá. Közben Eufrozinától, egy hegedűslánytól megtudtam, hogy Szidónia apósa a Zeneművészek Szövetségének főtitkára.

Akkor már ráértem, és randevút kértem Szidóniától, de ő válasza se méltatott, faképnél hagyott.

Megkérdeztem Eufrozinától, hogy szót váltottak-e a témáról Szidóniával.

* Hát persze! * vágta oda hetykén.

Szóval innen fújt a szél! Szidónia azt hitte, csak azért vagyok hajlandó véleményt formálni az akvarelljeiről, mert az apósa a főtitkárunk.

Szidónia elfordította a fejét, ha találkoztunk. Hiába köszöntem, nem fogadta.

Tíz év múlva a Zenepalotában vezényeltem Bartók Kékszakál-lú herceg vára című misztériumjátékát, német fordításban.

Az előadás után belebotlottam Szidóniába.

* Kanut, maga isten áldotta tehetség! Imádom, ahogy vezényel! Beleszerettem kezén át a pálcájába! * kezdett ki velem.

* Ne viccelődjön, Szidónia! Minden erőmet a vezénylésnek szenteltem. Egy halom törött cserép a lelkem * kértem ki magamnak, hogy dicsérgessen, vállon veregessen.

* Kanut, rosszul vezényelt, a végén rosszul intett be Juditnak * válaszolta Szidónia.

* Micsoda?! * kaptam fel a fejem. Ilyet még soha nem írt, soha nem mondott nekem, rólam egyetlen zenekritikus sem, nem-hogy egy festő!

Volt ebben a Szidóniában valami. Talán a feneke. Sose láttam még ilyen kerek labdát. Csak úgy véletlenül kezdtem labdázni vele.

El kellett mennem a koncert utáni fogadásra. Érdekes, több vendég azt hitte, hogy Szidónia a feleségem. Hívták őt is, de ő nem jött. Szikrázott a szeme. A kezébe tettem az öltözőm kulcsát. Elvette és várt.

Úgy dobál, mint egy kosaras lány!

Halálosan kimerült vagyok, kell egy kis feszültségoldás.

Szidónia indiszkrét. Különböző pózokban meztelenül festeget, ráadásul be is számol róla a zeneművészeknek. A feleségem is rákérdezett.

Én Boriskának minden percemről, filléremről elszámolok. Szidóniához csak olyankor ugrottam át a próbák szünetében, amikor a feleségem néhány napig elutasította a közeledésem.

Szidónia egy örült ötlettől vezényelve beférkőzött a Zenepalotába prospektust készíteni. Elképesztő merészség! Bánja a fene. Lesz, ami lesz! Nekem voltaképp mindegy.

Szidónia le akart fényképezni.

Nem engedtem. Mégis csinált egy képet, de szerencsére nem látszom rajta rendesen, mert egyfolytában hadonásztam, amíg el nem mentem. Hozzá vagyok én szokva a vezényléshez, nem gond nekem a kezemet emelgetni!

Szidónia gyereket akart tőlem. Van nekem kettő, neki is egy, minek kellene még egy?! Ugyan már, havi két szerelmeskedés-veszeke-

désből egy gyerek?! Bánja a fene, de akkor hallgasson róla. Mondja Anzelmnek, a férjének, hogy az övé. De Szidónia nem tudja befogni a száját. Állandóan provokál. Még az hiányzik, hogy az életművet lerombolja! Engem ne vegyen a szájára a Zenepalota!

Szidónia kérdőre vont, miért élek Boriskával. Hogy merészeli? Ki kellett osztani.

Miért élek? Miért is élek vele? Engem soron kívül felvettek a Zeneművészetire. Nem tudtam késsel-villával enni, és nem is volt mit... Tejet ittam kenyérrel a folyosó sarkában, nehogy lenézzenek a művészek fiai falkában. Elvettem Boriskát. Nászajándékba kaptunk a szüleitől egy lakást meg egy autót.

Előbb zongoraművészként koncerteztem, majd karmester lettem, végre én is kerestem.

Miért nem zenész a feleségem? Ki mosna, ki takarítana, ki osztaná be a honoráriumomat? A művésznek olyan társ kell, aki támogatja, kiszolgálja. Két dudás nem fér meg egy csárdában, foglalja össze szép magyar nyelven a szólás. Nyelvében él a nemzet, de a nyelvével még senki sem nemzett. Lám, a szavak önmagukban is képesek élcelődésre!

Szidónia azt szeretné, ha csak neki vezényelnék, ő meg napestig festegetne engem. Reggeltől estig a szoknyáján üldögnék.

Felmegyek hozzá, kockáztatom a jó híremet, családi békességemet. Ahelyett, hogy örülne nekem, állandóan kötözködik, követelődzik. Szemrehányásokat tesz, nyaggat.

Mi baja lehet velem? Nem felelek meg a labdajátékban? Ezt egy férfi sohasem tudhatja biztosan.

Úszunk, együtt áriázunk. De partra kell vetődnöm! Nem érek rá beszélgetni. Boriska bármikor kereshet.

Én nem bírom utána egy nő közelét se. Csömört kapok, menekülhetnékem támad. Fogadjon el így, ha nem, elmegyek.

Nem tudok rendesen elmenni, csak vele. Az egyik szememre nem látok. Nem tudja senki. Nem tudja senki, milyen nehéz

félszeggel vezényelni. Halálosan kimerült vagyok, kell egy kis feszültségoldás.

Szidónia karácsonykor vett nekem egy antik fuvolát. Rendkívül kínos. Sokba kerülhetett. Én nem tudom viszonzni. Nincs időm ajándékok után rohángálni. A családomnak se veszek. Majd a feleségem. Csak nem mondom neki, hogy a barátnőmnek is vegyen?! Ráadásul ő nem is a barátnőm!

Szidónia többet enged meg magának a kelleténél. Beleszól, hogyan vezényeljek. Felülbírál, piszkál, pocskondiáz. Azt bizonygatja, összeroppantam saját zsenialitásom súlyától. Nem lettem az, akinek lennem kellett volna. Elherdáltam Istentől kapott talentumomat, nem lettem világhírű. Nem elég Szidóniának, hogy a Zenepalotában vezényelek? Hol vezényeljek?! A fellegekben?

Ő bezzeg minden határon túllép. Szerinte gyáva vagyok, megalkuvó, kicsinyes, merev, szívtelen, lelketlen, hiányzik belőlem a zseniket röpítő spiritusz, az emberszeretet.

* Nincs tragikusabb, mint amikor csodára születünk, de a nekünk szánt csodától megijedünk! * vagdalkozott.

* Honnét tudod te, Szidónia, mit gondolok?! * hozott ki a sodromból, pedig az nálam nagy dolog. * Én anyámnak se mondtam soha, hogy szeretem, pedig nagyon is szerettem.

* Úgy kell neked, Kanut, megérdemled a sikertelenséget! * lármázott.

Szidónia dirigálni akart. Dirigálni akart helyettem! Dirigál. Elképesztő!

Elköltöztem a Rózsadombra. Szidónia őrjöngött. Mi köze hozzá, hová költözöm?! Mit képzelsz, majd tőle kérek engedélyt, hogy normális körülmények között élhessek? Ki akarta tenni a szűrőmet, de nem bírja ki nélkülem.

Eljött egy hangversenyemre. Életemben először haza akartam vinni.

De ő kéjelegve karon fogta a Kékszakállú szerepét éneklő basszbaritont, Dáriust, és faképnél hagyott. Nő így soha meg nem alázott.

Visz a vonat, megyek utánad, talán ma még meg is talállok. Ahol én fekszem, az az ágyad. Éjjel nem aludtam, összemartam a testemet. Hajnalban levelet írtam:

Kedves Szidónia!

Örültem, amikor megláttalak a Zenepalotában. Készültem a találkozásunkra, hogy majd együtt jövünk haza, s megbeszéljük: miért mondtad, miután a Rózsadombra költöztem, hogy nem tekintetelek magammal egyenrangú embernek, ki akartam irtani belőled a szerelmet, leprásnak tartottalak, szükségből használtalak. Egyetlen érvem a cáfolathoz eddigi életem, felfogásom, hosszú és mély kapcsolatunk. Ám te ezt egyetlen indulattal elsöpörted. Ez a legújabb portré, amit rólam festettél, nem én vagyok. Ha ilyennek tartasz, az a te alkotásod. Kétarcúnak láttatsz? S te? Összetörtnek érzed magad, hiányoltad a meghittebb érzéseket, gesztusokat? Szép női ars poetica! S a te másik arcod? Amit tettél Dáriussal, bizony, sok fickós férfinak is dicsőségére válna! Megfogtad, elvitted. Hol itt a férfi gyöngédsége, figyelmessége? Látványos sikered volt, bizonyára büszke vagy magadra. Egyedül haladva hazafelé múlt a pofára esés nyomasztó érzése. Minden világos lett. Neked is két arcod van, s az igazit eddig nem ismertem. A kezedbe adom a döntést, mondtad. Ezt a hangverseny után visszavetted tőlem a színházi nagyjelenettel. Te döntöttél. A jelenlévők nem tapsoltak meg. Én sem. Hiányzott a műsor rámenős megrendezéséből a jó ízlés.

Szidónia nem válaszolt. Ráadásul olyat tett, amiről álmodni sem mertem.

Összeszűrte a levelet Jürgennel, a német vendégkarmesterrel, hogy szponzorálja a kiállítását, amelyen engem tesz közszemlére meztelen.

Szidónia felmutatott a báméskodóknak, az egész világnak.

Érdekes, nem is rosszak ezek az akvarellek! De nem lehet felismerni egyiket sem. Miért nem írta rájuk a nevemet? Talán szégyelli a szerelmünket?

Komponáltam neki egy rapszodiát. Füttyült rá. Jürgen előtt impotensnek titulált.

* Nekem mondhatsz bármit, Szidónia, nem halok bele, de az ismerőseimnek ne szolgáltass ki! * kérleltem. Kinevetett.

Szidónia összejött Herkulessele, a nagybögőssel. Feslett erkölcsű nőszemély! Én vagyok rá a legjobb bizonyíték! Tizenhárom évig jártam hozzá suttyomban. Pedig tudta, hogy nős ember vagyok. Elcsavarta Dárius, majd Jürgen fejét. Így jött a sorban Herkules. Ő is nős. Most vett a családjának egy villát. Miért válik, ha nem azért, mert Szidónia kikezdett vele?!

Boriska halálos beteg lett. Azt mondta, nem haragszik rám, se Szidóniára. Megérti, hogy kellett nekem az ihlet. Nagylelkű asszony.

Szidónia férjhez ment Herkuleshez. Herkules vett neki egy olyan limuzint, amelyet Boriska vett nekem.

Ez még mind semmi! A Rózsadombra költöztek, mellém. Az udvarra sem mertem kimenni.

* Mikor találkozunk végre? * kérdeztem tőle, amikor egymásba ütköztünk.

* Találkozz mással, van elég hegedűslány a Zeneakadémián * vágta a fejemhez.

* Nem kezdek olyan nővel, akivel még nem kezdtem.

* Na, szép! Kanut, téged a megszokás fűzött hozzám, semmi más.

* Nem igaz, Zsófia! Hűséges voltam hozzád. Tekintsd ezt úgy, mint egy vallomást.

* Kanut! Ugyanott jön ki belőled az igazság, mint a hazugság! A szád a kapuja mindkettőnek* vádaskodott.

Herkules vett Szidóniának egy villát. Szerencsére elköltöztek mellőlünk.

Kiderült, hogy Boriskát félrediagnosticsztizálták. Egészséges. Micsoda szemétség! Nem az, hogy nem halt meg, hanem hogy

éveken át rettegésben tartottak a kettős lelettel. Ráadásul, ha tudom, hogy egészséges, talán megkérem Szidóniát. Tönkretette az életünket, aki a szövettani vizsgálatot készítette. Szidónia azt mondja, ő feljelenené a tettes hentest. Ez fölöttébb cifra lenne. Kifogásoljam, hogy a feleségem miért nem halt meg?!

Szidónia ki akar fúrni a Zenepalotából, mindenkiel szövetezik ellenem, azt állítja: nem ellenem, hanem értem! Keresztet rajzol a homlokomra, mint egykor anyám.

Szidónia elvált, egyedül maradt. Meglátogattam. Meztelen jár-kál a villájában. Kértem, legalább a függönyöket húzza be. Paranoiásnak nevezett, kinyitotta az összes ablakot, hogy nézzem a magas kőkerítéseket.

Megkérdezte, mennyi a jövedelemem. Mondtam, hogy már csak havi félmillió, de, ha vállalom még vezényléseket, több is lehet. Gúnyolódott, hogy ez aztán a szenzáció.

Kidobott. Zokogtam, szerelmet vallottam. Azt harsogta: férfigyűlölő lett, ne lásson többé egy kant, Kanutot, Herkulest se.

* Isten, ki az égben vagy, ott vagy?!

Lovas Sz. Judit

Negyvenezer testvér*

*A szél zörgette a virágokat,
amiket az asztalra tettem,
akkurátusan rendezgettem a vázában őket,
amíg beléjük nem kapott a haszontalan,
mintha a belsőmből marta volna el a rendet.*

*Közben arra gondoltam,
ki fog megszólalni helyettem,
beárnyékolva félelmével
az oszlopok közt sötétedő eget,
nem márvány-fehéren,
szürkén, akár a közelgő vihar,
meglepetésszerűen toppanva a házba,
mint váratlan vendég.*

*Tépett háló a fény,
falevelek akadnak fent rajta,
a fekete nyár örvénylik,
különös módja ez a várakozásnak.*

Változás

*Úgy lett amint vártam,
összemosódtál bennem másokkal,
látom az árnyékokat lehullani,
és megnő tőle a hatalmam.*

*Titkolom, mennyire értek
a bennem megépült térhez,*

*tiszta, világos, magja van.
Ott, ahol elsötéül
a tekintetem, kezdődsz el te.*

*Fák suttogásává esel össze,
parányi leszel, metaforákra
felfűzhető fogalom,
nyugodt, mint az esti erdők,
s mint a gondosan
bekerített otthonom.*

*Apró dolgokat
veszek magamhoz,
beismerem,
tetteim csak
motorikus mozdulatok.*

*Megremeg a hangom.
Az erdő sűrűjéből kiszűrődik,
mit mondtál,
amikor fogtad a vállam.*

*Szellemeket rakok össze belőle.
Előbb fák suttogásából, majd
az ágak közül kiszűrődő fényből.*

*Néha jó kedvem lesz tőlük
nem békesség ez,
csak kíváncsiság, játék,
közben tanulok nem visszanézni.*

Fegyvertény

*Olyan vagyok,
mintha nagy lelkem lenne,
pedig csak a helyeket tudom felismerni,
amikor ideiglenesen belém költöznek.
Eltitkolt barátod vagyok,
aki tiszta szállást készít
minden szépnek és jónak.
Csodálkozom, ha helyetted
ismeretlen vendég
bérelné ki a kényelmes szobát,
de csodálkozásomat
már megtanultam elrejtetni,
azt hiszem ez a szenttelen tekintet,
amit mindenekfelett magammal hordok,
fegyvertény, csőre töltött revolver.*

Homlok

*Bekötik a szemem.
Bizonytalan lépések a dolgok,
diszkrét gyengédségüket keresem,
mint homlokomon az értelem jegyét.*

* „Szerettem Opheliát. Negyvenezer testvér szerelme összefogva nem ér fel az enyémhez.” SHAKESPEARE, Hamlet, V. felvonás, 1. szín, (nyersfordítás tőlem: L. Sz. J.)

Wagner Szilárd

Vágyak tengere

Nézte, ahogyan a festő ecsete nyomán a vásznon formát öltött az, ami az eszközt mozgató ember elméjében szunnyadt. Öröme kiült arcára, miközben a délelőtt délutánba, majd a délután estébe fordult. Láthatatlanul gubbasztott a tetőtéri szoba sarkában, és élvezte a kintről beszűrődő városi zajokat. Kicsit kitekintett a házból, ehhez mozdulnia sem kellett. Képes volt egy időben a készülő művet szemlélni és közben kiszimatolni a járókelők vágyait. Az elcsípett morzsákat jól megjegyezte, hogy majd később – vagy korábban, mert erre is képes volt – felkeresse őket, és vágyaik teljesüléséről gondoskodjon. Legjobban az egész életen át tartó vágyakat hajszolókat kedvelte. Az ő motiváltságuk kiemelkedett a pillanatnyi örömekre vágyókétól. Az előbbiekével együtt saját boldogsága is teljesebbé vált. Mint most is, amikor a férfi kecses kézmozdulatait nézte, azt, ahogyan a vászonra felvitt színekből már kezd láthatóvá válni az eredmény. Nem rossz, állapította meg. De lesz jobb is. Ez csak a kezdet, mondta magában.

A festő, a nap utolsó sugarainál hunyorogva vette szemre az-napi munkáját. Jól haladt. Ugyan a kép nem rendelésre készült, a drága vásznat és festéket mégis felhasználta, hogy a fejében megfogant látomást visszaadja.

Aznapra végzett. A palettát az állvány lábához támasztotta, az ecsetekkel elsétált a lavórhoz. A szőrszálak közül alaposan ki-mosta a festékeket, néhányat hígítós üvegbe tett.

Az alaktalan árny hangtalanul hagyta el a lakást, hogy máshol testet öltve jelenhessen meg. Munkája során ezt szerette a legjobban: amikor megkóstolhatta az anyagi világ „ízeit”.

Megszólalt a csengő. A férfi a falon ketyegő órára nézett. Látogatója kicsit korábban érkezett, de elnézte neki, hisz még fiatal. Olyan kis heves. Pont ezt szerette benne. Mielőtt az ajtóhoz ment, felhúzta az óra láncát.

A kopottas barna ajtó kitérült. A lépcsőházban a vidám arcú lány állt, akit a minap ismert meg, miközben a város főterén készített váz-

latokat az új megrendelő számára. Szóba elegyedtek, és észre sem vette, hogyan repült el az idő aznap. Az éjszaka derekán azon kapta magát, hogy fázik, és a várost kettészelő folyó partján sétál kézen fogva az állandóan csacsogó szépséggel. Amikor tudatosult benne, hogy milyen későre jár az idő, elszégyellte magát. A lányt hazakisérte, szüleitől elnézést kért szemtelenségéért. Azok megértésükről biztosították, és mosolygós arccal köszöntek el tőle. Frissen tért haza, már hajnalban elkezdte a képet előkészíteni. Késő estig dolgozott. Megszűnt számára a külvilág. Csak két nappal később, amikor a lány először meglátogatta, ébredt rá, hogy mi mindenről feledkezett el. Teljesen meglepődött. Egy lány nem járkálhat csak úgy, férfiak után. Érezte, hogy ez a kedves teremtés más, mint akiket eddig megismert. Annyira könnyed, jókedvű és fesztelen volt, el sem bírta képzelni, hogyan tudott a lelke ebben a világban így kivirágozni.

Állt az ajtóban, piros pöttyökkel tarkított ruhájában, fején kis kalappal, kezén fehér csipkekesztyű. A fejfedő alá összefogott sötétbarna haja szépen eligazítva, nem úgy, mint korábban, amikor a folyóparti szél összevissza fújta a tincseket a lány szemébe.

– Itt vagyok – nyújtotta kezeit az őt szemlélő férfinak.

– Látom. Egy pillanat.

Az ajtó bezárult. A festő a fogason lévő sálért nyúlt, majd a kabátot öltötte magára. Gyérülő őszes haját megfésülte, az eredményt a zakója zsebéből elővett kis tükörben nézte meg. Alig negyven, haja mégis alaposan megritkult. De mit számított most ez. A lány érte jött, ahogyan ígérte. Ő maga pedig készen várta, ahogyan ígérte. Már is azon gondolkozott, hogy az esti sétát követően megint megújult erővel, friss elmével veti majd magát az alkotásba. Amikor elkészült, kilépett az ajtón, s kezét nyújtotta a bájos teremtésnek.

A fiatal férfi feszülten figyelte a pályán száguldó lovakat. Az Új Remény nevű ló jelenleg a harmadik helyen volt. Feltette rá az összes pénzét, mert az egyik buki megsúgta neki, hogy a ló most gyógyult meg egy betegségből, és a gyógyszerek fokozó hatása még tart. Évek óta erre az alkalomra várt: hogy kapjon egy tuti tippet. Az így szerzett pénzzel elkezdte új életét. Valóra váltja

apja régi álmát, és megépíti a luxus óceánjárót, ami nemcsak a legtöbb utast lesz képes szállítani, hanem a legrövidebb idő alatt teszi majd meg a két kontinens között az utat.

A megtett ló erőre kapott az utolsó körben. Az élre került, és az utolsó fél távon kétséget sem hagyott afelől, hogy ki ér át elsőként a célvonalon.

A fiatal, kabátja gallérja mögé rejtőző férfi némán indult a pénztár felé. A zsebében lapult a nyertes szelvény. Egy percre sem engedte el. A kasszák mellett lecövekelt a falnál. Várta, hogy a helyiség kiürüljön. Akkor odalépett az ablakhoz, és betolta a szelvényét.

A pénztárban ülő idős férfi feltette a szemüvegét. Megnézte a papírcetlin lévő összeget és a ló nevét. Pillantása rövid időre a fiatal férfira esett, majd újra a fogadószelvényre.

– Most szeretné elvinni az egészet? – kérdezte a pénztáros.

– Igen.

A válasz érzelemmentesen hangzott el.

– Egy pillanat türelmet kérek – mondta az idős férfi.

Azzal lehúzta a rácsot az ablak előtt és felállt a helyéről. Csozogva kibaktatott fülkéje ajtaján, hogy pár perccel később egy csíkos öltönyös, jó kiállású férfival térjen vissza. Az újonnan érkezett személy halkán kérdezte a pénztárostól, de a fiatal férfi hallotta:

– Ő az?

Az öreg biccentett.

– Uram, ha kérhetem, velem fáradna? – szólt ki az ablak mögül. – Ott hátul – mutatott a kérdéses irányba –, balra, van egy ajtó. Kérem, fáradjon oda!

A fiatal férfi szó nélkül odament. Türelmesen várta, hogy feláruljon a gazdagsága felé vezető ajtó. Amíg várt, szemrevételezte a bejárat anyagán keletkezett apró repedéseket, a keret mellett lévő kis hézagokat, amelyeket az állandó csapkodás okozott, meg a használattól fényesre csiszolódott kilincset. Fejben kiszámolta a szükséges munkálatok és anyag költségeit. Elhatározta, a hét elején árajánlatot tesz az intézmény felújítására. Ekkor kinyílt az ajtó.

Belépett a folyosóra, a csíkos öltönyös által mutatott irányba mentek. Újabb ajtón átlépve egy irodába ért. Bent egy vékony keretes szemüveget viselő, fehér öltönyös, sovány férfi ült az asz-

tal mögött. Szájában vékony szivar füstölgött. Előtte az asztalon pénztárkönyvek, feljegyzések tornyosultak rendezett oszlopokban. Elmélyülten tanulmányozta az egyiket. Amikor meghallotta a szobába érkezett férfi lépteit, felnézett. Becsukta a könyvet, és átható tekintetével alaposan végigmérte az előtte állót.

– Nos, uram – kezdett bele, miközben a székre intett. – Önt nagy szerencse érte a mai napon.

Várt, hátha leül az idegen. Mivel nem történt semmi, folytatta.

– A nyeresége rendkívüli. A fogadóiroda fennállása óta ez az első ilyen nagy nyereség. Megkérdezhetem, kitől kapta a tippet?

Felvette a szivarokat tartó dobozt az asztról és kinyitva a férfi felé fordította. Az meg sem mozdult, mereven nézett az irodavezetőre.

– Egy bukmékertől. Lent, a kapuban futottam össze vele.

– Elmondaná, hogyan nézett ki? – A fehér öltönyös kissé zavartan rakta vissza a szivarosdobozt az asztrára.

– Ez mit változtat azon, hogy nyertem?

– Semmit, uram, de szeretnék tudni, kinek van ilyen áldott jó érzéke a lovakhoz.

A fiatal férfi megvonta a vállát és megszólalt.

– Átlagos külső. Fokhagymaszagú lehelet, zsíros haj. A kabátja foltos, a kezén ujjatlan kesztyű.

Az asztal mögött ülő átnézett a férfi válla felett és intett a háttérben várakozó csíkos öltönyösnek. Az azonnal elment. A folyosóról a pénzes kiskocsi zörgő hangja szűrődött be. Egészen az iroda ajtajáig hangosodott.

– Főnök – a fehér öltönyös összehúzta szemöldökét, a kinti alak helyesbített –, izé, uram, meghoztam.

– Hogy szeretné elvinni? – kérdezte a főnök a fiatal férfitől.

– Egy táská bőven elég lesz. Gondolom, van ekkora táskájuk.

– Át akarja számlálni? – Közben bólintott a pénzt hozó férfinak, hogy várjon még.

– Nem. Megbízom magában.

– Akkor nincs más hátra... – Azzal jelezte az ajtóban várakozóknak, hogy a pénzt elpakolhatják. – És megkérdezhetem, mit kezd egymillió dollárral?

– Meg – válaszolta a fiatal férfi.

A fehér zakós kérdőn nézett, várta a feleletet.

– De semmi köze hozzá.

A nyilvánvaló arcátlanságot kelletlenül nyelte le, szivarját remegve nyomta el. Alig várta, hogy megszabaduljon a szobában tartózkodó jégszobortól. Amint az utolsó köteg is bekerült a táskába, a fiatal férfi felkapta és egy fejbőlintással elköszönt.

A versenypálya bejáratánál körbenézett. Szerette volna meghátralni a bukinak a tippet. Akárhogy kémelte az emberektől nyüzsgő teret, a koszlott ruházatú férfit nem lelte. Elindult a buszmegálló felé. A járda mellett parkoló egyik taxiból kiugrott a sofőr, és elé állt.

– Uram, látom, mennyire lehúzza a kezét az a nehéz táska. Ne fárassza magát, elviszem olcsón, ahová csak kéri.

A foghíjas mosoly és a belőle áradó erőteljes hagymaszag zavarta ugyan, de valamiért mégis fontolóra vette az invitálást. Végül beült a hátsó ülésre. A sofőr vidáman huppant a kormány mögé. Azonnal gázt adott, meg sem várta a címet.

– A kikötőbe legyen szíves! – adta meg az útirányt a fiatal férfi.

– Természetesen. Hisz’ nagy ma az ünnep – vigyorgott a sofőr hátrafordulva, teljesen megfélekezve a vezetésről. – Szép is, ha az álmok teljesülnek.

A fiatal férfi ezen eltűnődött egy darabig, majd kényelmesen hátradőlt, és átadta magát a város épületeiben való gyönyörködésnek. Néha a visszapillantóra nézett, és próbálta felidézni, honnan ismerős neki a taxis.

Az élvezet okozta földöntúli gyönyör átjárta minden porciáját. Fürdött a vágyak tengerében, amelyeket halk sugallataival korbácsolt viharossá. A templom tetején gubbasztott láthatatlanul, onnan szemlélte az apró pontokat. Nem látta az arcukat, viszont a lelkük mélyén lakozó sóvárgásukat annál jobban ismerte. Amikor tehette, személyesen járta a világot. Ügynökei sokszor híján voltak minden szépérzéknek, és csak szenvedéssel teli aprópénznek való sóhajokat voltak képesek felhajtani számára.

Elveszett a lenti kavalkádból felszálló lélekáramlatban. Könnyedén lökte el magát a tetőről, szárnyait kitarva ereszkedett alá.

Átsuhant a templom előtti tér felett, és a szemközti park fái közé repült. Keresett egy csendes helyet, ahol elkerülhette a kíváncsi tekinteteket, és leereszkedett a földre. Egy pillanat múlva jól öltözött ficsúr képében lépett ki egy öreg tölgy mögül. Füttyörészve indult meg a színes üveggolyókkal játszó kamaszok csoportja felé. Érezte a kisebbek erőteljes reményét a győzelemben. Hetykén elsétált mellettük. Harsány viselkedése magára fordította a kölykök figyelmét. E röpké idő alatt apró kavicsot rúgott az idősebb srác következő gurításának útjába.

Felszegett fejvel sétált a park közepén található tó felé. Azon gondolkozott, ki legyen a következő, akit elindít azon a hosszú úton, aminek során beteljesül minden, amiről álmodni mer.

– Még mindig nem unod? – szólalt meg mögötte egy határozott, öblös hang.

Megfordult. Kényelmesen a tavat övező korlátnak dőlt. Az előtte álló középkorú, marcona arcú férfit jól ismerte. Egykori társa volt az.

– Szervusz, Mihály! Rég láttalak. – Kezet nyújtott, de a másik megvetően elfintorodott.

– Miért nem adod fel? Nem látod, mennyire értelmetlen, amit teszel?

A burkolt dorgálás előrevetítette az évezredek óta fennálló vitát, amit az otthona elhagyása előtt annyiszor lefolytatott Mihállyal és a többiekkel.

– Nem értek egyet. Mi bizonyíthatná jobban a szabad akaratukat, mint ha képesek élni az adott lehetőséggel, vagy ha teljesül, mégis ellenállnak neki. Nézd csak meg – mutatott körbe –, boldogok. Abban a tudatban élnek, hogy mindenén változtathatnak. Hogy amit akarnak, azt elérhetik.

– Mert te hamis reménybe ringatod őket.

– Nem, Mihály. Ígéretemhez híven bebizonyítom, hogy a neked adott érzések, amelyek a vágyakat felébresztik bennük, mennyivel teljesebb életet adnak nekik, és ezáltal fölénk emelik őket.

– Bah!...

– Hiába. A sok gyötrelemtől, amit a vágyak teljesítése okoz, képesek lesznek fejlődni. Mi viszont megrekedtünk.

- És úgy gondolod, te leszel a fényhozó az életükben?
- Nagyon remélem – válaszolta sóhajtva a korlátnak támaszkodó férfi.

Katona Zsombori Mária festménye

Az Irodalmi Jelen fiatal szerzőit huncut kis költői játékra kérte fel. Walt Withman *Ének magamról* című költeményét kellett továbbgondolniuk, amely Böszörményi Zoltánt, lapunk főszerkesztőjét is megihlette, *Az irgalom ellipszise* című verseskötetében szereplő *Csak kezek, és lábak, és fejek* és *Randevú* című verseiben hivatkozik a műre, egyes költői képeket vendégszöveggként emel be. Szerzőink ezekhez a versekhez is kapcsolódhattak, nemcsak az amerikai költő szövegéhez. Arra voltunk kíváncsiak, a legfiatalabb költő-írónemzedék hogyan viszonyul a testpoétikához, milyen új megközelítési formákat és kifejezőmódot használ a téma körüljárására.

Vállak tornácán tüzes ujjak ballagnak le-fel

Magyar Eszter Csenge

Pupilla-decrescendo

Minden állapot nemcsak magát nyilvánítja ki,
azt is kinyilvánítja, ami utána és belőle jó,
És a sötét csönd ugyanannyit nyilvánít ki, mint bármi.

szembenészél

*Sarokban heverő szavainkat elüldözi a félhomály.
Ember nagyságú szellemek maradunk.
Csak kezek, és lábak, és fejek, vagy már annyi se.
Ereszcsatornába kapaszkodó ujjak lenyomatai,
elsüllyedt jégfalászok a világ szemében.
Léket vájok az időbe, hogy vérző tenyérrel*

*úszhassak le a mélyre sodródott messzeségbe,
másnap meggyülölhessem a halszagot,
és az asztal szálkáit a kezembe fúrhassam.
Öklömmel püfölöm a párnába redőződő álmokat,
nedves tenyered körvonala rajtam
tovatűnő párává lesz.*

*A halottak arcán ma verítéket találsz,
lekaparod a vakolat szétfosló ráncait,
majd borfoltokat szemetelsz ujjaim köré.
Meg kell dolgozni a fájdalomért a másvilágon is,
ahol maroknyi képzeleted eladod,
tüskés hátad egyenesen tartod,
újránöveszted magadon kívül
a pirulák mellékhatásait.
Addig is kell egy kis előhangolás:
altatódal szól belső szerveidből,
éhes vagy, és már csak arra tudsz gondolni,
mi lesz legközelebb.*

*Továbbbsuhansz a sugárutakon,
ajkadba fényt harap az eső,
itt a lehetőség
betelni vele ideiglenesen,
s átugrani a lépéstelen pillanatig,
ám te csak taposod a tikkelő város utcaköveit,
a falak nyugtalan bendője egyre tágul,
összegabalyodott arcunk pókfonálból,
ma éjjel az angyalokat is lefizetem,
szárnyak helyett a gravitációval kössék össze minden kezdetem,
rajzolja szabadságomat a hátam közepére,
ez a kívánságom, de mit sem ér,
képzeletem ezen a ponton elvetél,
egy épphogy beazonosítható tárgyi emlék vagyok.*

Vállak tornácán tüzes ujjak ballagnak le-fel,
 zongoráznak a felkavarodott levelek között sistergő végzetten.
 A lakásodra nélkülöd
 már csak törvénytelen behatolóként jöhetek,
 elmém szelencéje még tárva-nyitva,
 párnádba ivódik a savanyú füst,
 álmodban egy beragadt kilincset rángatsz,
 majd felriadsz,
 megkarcolt bakelitarcodban altatódal.

űrszemét

az éjszaka fogantyúja
 kiesik kezünkből, és a hajnal elreteszelt ajtaja
 meghasad tenyerünk szorítása alatt,
 de ha rám nyitnak, és melléd dobnak:
 az parancs, hogy keringjek,
 hogy ki ne térjek fejed erővonalából.

csak szatelliterdőben
 van ínyemre tapintásod visszhangjainak emléke,
 ez a fű, mely szárazon és vízen egyaránt nő,
 ez a közös levegő, mely a glóbuszt fürdeti,
 s ahogy a görnyedt hátú forgószelel kampójával magához húz,
 az orkeszter messzebb sodor Uránusz röpténél,
 olyan tüzet facsar ki belőlem, minőt sohasem tételeztem fel
 magamról,

míg te nyers húsból álló Jupiterré duzzadsz,
 és távcsőben rekedt másod alámerül
 egy vérlemezkéktől ráncos, túlrajzolt folyóban.

ám ha kihalászlak, már csak egyetlen hold lehetek:
 a domboldalon guruló bőr-látomás,
 s te az ölelő karok gravitációs mezeje alatt fuldokló,

*aszteroidából formázott szobormaradvány,
mely csak attól reszket,
nem maradhat árva,
s nem tapossa bele senki úrszemét
a félelem szétszakadt talajába.*

Látó-tér

*Az ívlámpa alatt, mely a pózna tetején
fényt liheg, a tó felé kacsint,*

*A köd nagymacskái suhannak el felettem.
Életveszélyben lenni annyit tesz, mint
Kizökkenteni őket áramlásukból.*

*Ha rettegek, megváltozik az illatom.
Ha elkalandoznak, a nyomukban kell szaglásznom.
Járjam az utat, vagy oldalra nézek?
Dönts el helyettem,
Ki vagy.*

Bánki Benjamin

A fordító

*Eljátszom ezzel-azzal,
végigmegyek párszor a szövegen,
van ez a szókapcsolat,
amelynek nincs magyar megfelelője.
Hozzám érsz,
a vér nevű gyorsvonal elindul,
értő olvasó szerepébe helyezkedem,*

*azon gondolkodom, milyen
többjelentéssel bírhat a melled,
számba veszem
az összes értelmezési lehetőséget,
szerencsés vershelyzetnek
bizonyul combod satuja.*

A randevú vége

*Azt utca lélegzik,
most már szabályosan,
akár a szerelmeskedés eksztázisa után
a férfi és női mellkas,
ha egymáshoz simul.*

*Az árnyékok felkúsznak
megszámolni, hány emelet
a tömbház.
Az utolsó buszom most fut be.
Ha elindulok, még pont elérem.
Egy szimbolikus macska
átfordul a másik oldalára,
ha balszerencsét nem is,
valamit hozni fog.
Kócos haját leengedi
a villanyoszlop,
a karbantartó holnap jön kifésülni.*

*Valami áttetsző
fennakadt a szélső faágon,
próbálom megfejteti,
lemodellezni az útját,
kacérkodom a repülés
gondolatával.*

*Egy szemetes tetemén ülnek a
csillogó szemű boncmesterek,
tépik, szaggatják, zsákokba gyűjtik,
amit találnak,*

egyfajta feltámadás ez is.

Borcsa Imola

Ami neked...

Valahol megállok és várok rád. Ezt határoztam el ma délután. Tudom, kérted, egy darabig ne keresselek, és én tényleg nem akartalak, de beszélnünk kell, el kell mondanom. Nem akarok én balhét, soha többé nem fogok veled a cukrászdában ordibálni, szavamat adtam, és be is tartom. Tudom, persze, azt is megígértem, hogy hagyok neked időt, nem hívlak, de ez most más, el kell mondanom, amíg nem késő. Megváltoztam, minden jó lesz.

Nyúlós volt a délután, vánszorgott a mánus*, sose lesz már kilenc, doboltam a kockás abroszon. Erre ismét azt mondtad volna, nincs bennem önuralom, pedig ez nem igaz, tényleg megváltoztam, erről tegnap bizonyosodtam meg. Sötétedés után lestelek, a parkban cirkáltam, fatörzsek árnyékában, kerülve a fényt, nehogy megláss. Figyeltelek a kivilágított vitrinen át, de nem mentem be, megígértem, s látod, betartom, nem zaklatlak. Szóval tudom én türtőztetni magam, nem veszítem el a fejem, mint régen, ezt akarom elmondani minél hamarabb. Mert nem késő még, ezt te mondtad, csak gondolkodnod kell, nekem meg változnom, hát el akarom újságolni, hogy sikerült.

* mánus: Erdélyben, Székelyföldön használatos szó, óramutatót jelent.

Szemerкél az eső, tapad a borongás. Néhány kör a tömbházak közt, csak míg besötétedik teljesen. Ősz volt akkor is, nedves avar illata hömpölygött a kerteken át, mikor először hazakísértelek. Féltél, hogy meglát, cirkusz lesz belőle, mindenből az van, mondtad, szóba sem állhatsz senkivel, folyton kiborul. Megmentettelek, ezt hónapok múlva mondtad, csak azt nem értem, akkor mi romlott el?

Cudar szél nyargal át a parkon, kíméletlen, mint te, mikor azt mondtad, fuldokolsz, nem az én hibám, csak tér kell neked, és idő, ráadásul mindenből végtelen, így éreztem, minél többet adtam, annál több kellett. És akkor megjelent, időm sem volt észbe kapni, ismét ott volt, nem képzelődtem, miatta volt minden. És te tagadtad, hazudoztál, ha legalább őszinte lettél volna, én hozzád se nyúlok, te is tudod! Hisz ami neked fáj, az nekem is, ismétелgettem, nem bán-tani akarlak, csak megvédeni, téged, minket, néha magadtól.

Csorog az eső, tócsák nőnek észrevétlen, holnap majd el-sorvadnak, mint a nevetéseink. Mert nem értetted meg, hiába magyaráztam, jött a megsemmisítő közöny, folyton próbáltam a kedvedben járni, de csak néztél magad elé üresen, már a szembe is ritkán.

Most bezzeg üdén nevetgélisz, srácok ülnek egy asztalnál, flörtölisz velük, mert te bárkivel, legszívesebben beverném a bazsalgyó képüket, de inkább rágyújtok. Kifújom a füstöt, arcomba visszacsap. Így fordult visszájára minden elhatározásom, ahogy kiejtetted, szánalmas vadállat, varázsige volt, te tettél azzá, csak nem értetted. De múlt már ez is, megváltoztam, minden jó lesz.

Kiürül a terem, pakolsz, pepecselsz, mivel töltöd az időt, nem értem, egy fa kérgét kaparászom, felhasad belőle egy darab, a körmömből is, felszisszenek, bassza meg. Végre elsötétül minden, kilépsz, ernyő nélkül, behúzott nyakkal, fürge léptekkel indulsz a parkon át.

Még távol vagy, mikor előlépek a mézszín fénybe, nem veszel észre, csak a nyújtózó tócsákat figyeled, aztán felemeled a fejed, hirtelen megtorpansz, de indulsz is nyomban. Hidegen mérsz végig jöttödben, elállom az utat. Mit akarsz, eregeted sápadt párával a szavakat.

Megváltoztam, minden jó lesz, hallgass végig, megváltoztam, esküszöm. Miért ne, ha éppen ahhoz van kedvem? Dehogy követlek, eszem ágában sincs, csak hiányzol. Mit kellene felfognom, hisz te mondtad, ez csak átmeneti, időre van szükséged. Nem vagyok én beteg, ne beszélj így velem, én szedtelek ki a mocsárból, te rühös ribanc, már elfelejtetted? Nem, nem úgy gondoltam, te is tudod, csak kihozod belőlem, ha ilyen ellenséges vagy. Nem! Nem mondok ellent magamnak, csak nem ez a lényeg. Megváltoztam, hagyd, hogy bebizonyítsam! Ébredjek fel, és lépjek tovább? Hazudtál nekem, te szemét ringyó, most is hozzá sietsz, igaz?

Elindulsz, én állok meredten. Sétálsz el, zúg az eső, fátyla köznék áll, távolodsz tőlem, lüktet a halántékom, ezt nem engedhetem, utánad iramodok. Ami neked fáj...

Bánkövi Dorottya

A randevú vége

A kezdet olyan volt, mint máskor.

Fej hátra, lábak szétvetve:

csodaváró pozíció.

Majd átengedtem mindent:

egyetlen lehetőségem az uralkodásra.

*Lihegett, meg-megemelkedett,
és elfogadott.*

*Majd beleadott mindent,
mintha viszonzásul.*

*Vonaglott,
szórszájai közül az izzadtság
mellbimbómra folyt,
tépett, harapott –
elvette, ami járt.*

*Szuszogott, zihált,
érezzem én is:
most, ebben a pillanatban,
a legnagyobb,
most,
érezzem,
így dicsőül meg.*

Még!

*A saját hangomtól összerementem,
hogy talán megzavartam.
De nem hallhatta rég,
együttérzését bevégezte a beteljesedés.
Magát nézte bennem,
és önnön példaképévé változott.*

*Hát ennyi, gondoltam,
ennyi maradt az állatból,
s mintha már nem ökle, csak tenyere volna,
puhán, félálomban,
rákulcsolt a kisujjamra.*

Shrek Tímea

Torzó

*Olvasnék, ha hagynád.
Őrült ötleteket suttogsz fülembé,
én pedig helyeslően bólogatok.
Vetkőztetsz. Nem hallod, mit mondom,
nem akarom, nincs hozzá kedvem,
visszagombolom hálóingemet,
de te egyetlen mozdulattal letéped rólam.
Ki- és belelegzésem, szívem verése, a vér
és lég lüktetése tüdőmben
egyre erőteljesebb.
Ágyunkba hozod a cafkát,
hogy megmutasd, ki az erősebb.
Győz az ösztön.
Bámulom,
ahogyan átölelitek egymást,
ágyékodon ringatod őt,
a Nőt.
Csak kezek, és lábak, és fejek
lógnak le az ágyról,
forró testetek zihál a párnák között.
Elterültök, mint elejtett vadak,
amit az erdő szélén sorakoztat fel a vadász,
hogy megmutassa a világnak trófeáit.
Ösztön.
Bordák rácsain a bőr.
Sérülékeny, akár a lélek.
Fülemben láz dobol,
elvakít a féltés s a vér.
Versem kezében
frissen fent konyhakés.
Hagytál volna olvasni inkább.*

Beteljesülés

Ott álltam, szótlanul. Figyeltem, amint tested előre-hátra hajladozik. Kecsesen, akár egy gyereké. Nem akartalak megzavarni. Leültem egy padra.

Gyönyörködtem benned. A pillanatban, ami csak akkor létezett.

Ha kiégett volna a póznán a lámpa, talán észre sem veszek.

Tovább sétálok nem gondolva rád. Valahol vársz, és én várlak.

Tudod, szeretlek – suttogtam.

De nem méltattál válaszra.

Egyszer még találkozunk – mondtam csak úgy magamnak, majd levágtam a nyakadat szorító kötelet.

Kopriva Nikolett

Fehér

Várom, amíg beteljesülsz.
*Legyőzöm többször ugyanazt a tigris,
minden alkalommal más halált
találok ki neki,
hogy ideérj.
Az elején ordít és karmol,
aztán már csak szuszog,
elfogadja, hogy nincs többé éj,*

*melynek ura lehetne.
A játék körkörös,
sóhaj ül a köveken.*

*A méregzölden lüktető teret
kezdi megszokni a szem.
Árnyékod hangját kihallom a szélzúgásból,
a szürke árok felől jön.
Fogni kezd a lélek, ha túl sokáig vár.
Minden beteljesülésben elmúlás fészkel.
Az árok megtelik idővel,
fáit nem ostromolja múlt, jövő,
elül a szél.
Ha felkelne a nap, megvakulnék...
Talán meghaltál.*

*A cigarettafüst köddé oszlik,
tigris a homályból,
sebei az enyémeek.
Valahol megálltam.*

Teremtés

*kimetszettük egymás zsigereit
most vörös minden ablak
beáll a csend
nem tudni melyik csont
melyik testből ered
s hogy a testekbe ki illeszthető
a beteljesülés pillanatában
tudatszilánkok sebzik föl
az ágyneműt
rajtuk múlik
hogyan állnak össze újra
egymásból*

Szente Anita

Nincsenek kezek és lábak, csak fejek

Nincsenek kezek és lábak, csak fejek, alaposan ízesítve. Elszelve egymástól lubickol test és fej, darátlan húsdarabok, szemgolyók, s közben a póreség fehér foltjai villannak fel. Hárítás nélkül alkalmazkodnak a bugyogáshoz, a fokozódó hőségben zamatok egyesülnek, mert nem más ez, mint teremtett alapanyagok találkozása egymással. Gyors ismerkedés, összelobbanás egyazon fedő alatt a visszacsapódott párában.

Az én ízlésem sem különb a fürdőző húsokénál, kik a tengert igazán ismerték valaha, s most az egyesülésre törekszenek, *de a közösülés nekem nem utálatosabb a halálnál*, hiába úsznak egyazon irányba. *Úgy is hallom az illendőségből elfojtott üvöltéseiket*, ideje felnyitni a fedőt, hogy szabadon áramolhasson a maga módján, ami úgy kívánja. Felszippantom a zamatokat, de a párát nem. Magamévá teszem, hogy pénteken is ebből táplálkozzam. *Jól ismerem saját önzésemet*, ezekben is magamat látom, semmi többet és egy borsónyival sem kevesebbet. *Tudom halhatatlan vagyok, / tudom, felséges vagyok, / ... de azt hiszem, nem hordom fejem magasabban, mint a magasság, melyre végül is ráépítem házamat, egyházamat.*

Fehér hús válik vörös apró cafatokká.

– Kiscica, fogd és vidd! Eledel, tőlem neked – viszi és megeszi, mind egy szálkáig. Elnyerte méltó jutalmát, üzemanyagot a mai napra. Irány az egérvadászat – mondom én, innen a lábas pereméről.

Az elit immáron főhet zavartalanul. A pára alatt csak azok maradtak, akik képesek feloldódni egymás társaságában. Oldott a hangulat. Szeszély és szenvedély, hidegvérű halakból válnak tüzes bestiákká, hogy erőt nyerjenek a végső számadásra, ami nem az utolsó darabka a történetükben, hanem a legelső.

Pedig én éppoly csínján bánok a belekkel, mint a fejjel és a szívvel, / ...nevetek azon, mit ti bomlásnak hívtok. / ... Itt vagyok, szívesen, bírni vágyón, fáradhatatlanul, mint akit nem lehet lerázni.

Hidegvérű halak először Simon és András hálójában, később halászléként a mai napon, torkos csütörtökön. Ez egy kedvezményes ajánlat, ráadás az elhatározás idején, de még a lemondások előtt. Vissza nem váltható nap az elkövetkező negyvenben.

Ímhol a mindenkinek terített asztal, a természetes éhség étke, / éppúgy való gonosznak, mint a becsületesnek, én mindenkit vendégül látok. Ezek itt egymás sebében főttek, de a közösülés nekem nem utálatosabb a halálnál.

A mai nap nem cserélhető fel az elkövetkezőkkel, ahol nem a húsból nyerünk erőt, hanem magunk küzdünk meg a növények nehezen emészthetőségével. Nem kapjuk ajándékba az átúszott folyókból gyűjtött izmokat.

Két villával is nehéz kiemelni ezeket a csafatokat, amik ebben a forróságban váltak erős anyagból folyékony masszává.

Ímhol a mindenkinek terített asztal, egyen mindenki kedvére. A maradék folyadékot kiloccsantom az ablakon. Lehetősége van negyven napon át felszívárogni az elképzelt legutolsó holnapig, visszarepülni a tengerekbe, ameddig a mézáróslégény ismét felveszi vágóruháját, s újra megnyugodni egy pillanatra, amikor felakasztja a fogasra.

Nem tudom, mit beszélek, elhagy az eszem is, s én vagyok a legfőbb áruló. Én mentem először a szirtfokra fel, karomba vittem önmagam / ... A bizonyítás teljét és minden egyebet képeken hordom. / Ajkam némaságával egészen megzavarom a hitetlenkedőt.

A kisprózák és versek Walt Withman *Ének magamról* és Böszörményi Zoltán *Csak kezek, és lábak, és fejek*, valamint *Randevú* című versek továbbgondolása, a dölt betűvel szedett részek (versekben álló betűvel) idézetek az eredeti művekből.

Walt Withman

Ének magamról

(Részlet)

*Öregeké is vagyok, fiataloké is, bolondoké éppúgy, mint bölcseké,
Mással nem törődő, mindig mással törődő,
Anyai éppúgy mint atyai, gyermek éppúgy mint férfi,
Telítve durva anyaggal és telítve finom anyaggal,
Sok nemzet egyikéből egy, a legkisebbé és a legnagyobbé egyaránt,
Déli éppúgy mint északi, egykedvű és nemtörődő
 ültetvényesként lakom lenn az Oconeénál,
Kereskedésre hajlamos, magam esze szerint élő yankee, üzleteim a
 földkerekség legfürgébb és legizmosabb üzletei,
Kentuckyi, aki Elkhorn völgyét járom szarvasbőrharisnyában,
 louisianai vagy georgiai,
Révész tavakon vagy öblökön vagy partok mentén, Hoosier,
 Badger, Buck-eye;
Otthon kanadai hócipőkben, vagy fenn az ösbozótban, vagy az
 újfundlandi halászok közt,
Otthon a jégtörő hajókon vitorlázva és kormányozva a többiekkel,
Otthon Vermont dombjain vagy Maine erdőiben, vagy a texasi
 putrikban,
Társa kaliforniaiaknak, társa szabad északnyugatiaknak
 (ezeknek nagy idomait szeretem),
Társa tutajosoknak és szénhordóknak, társa mindenkinek,
 aki kezet fog és inni-enni invitál,
A legeggyűbbek tanuló társa, a legbölcsőbbek oktatója,
Kezdő növendék, aki milliárd évszak tudását ismeri,
Minden színű és rendű vagyok én, minden rangú és vallású,
Farmer, gépész, művész, úr, tengerész, quaker,
Fogoly, selyemfiú, békebontó, ügyvéd, orvos, pap.*

*Önnön sokféleségemnek nem állhatok ellent,
Belélegzem a levegőt, de eleget hagyok magam után,
És nem vagyok felfuvalkodott és helyemen vagyok.*

*(A moly és az ikrák helyükön vannak,
A fényes nap, melyet látok és a sötét napok, miket nem látok,
 helyükön vannak,
A megfogható helyén van és a megfoghatatlan is helyén van).*

Böszörményi Zoltán

Randevú

Valahol megállok és várok rád.
*Az ívlámpa alatt, mely a pózna tetején
 fényt liheg, a tó felé kacsint,
 több mindent akar egyszerre megvilágítani,
 mint a szív,
 ha frissen szerzett örömmel jóllakik,
 kapkod ide-oda, és mohó nyugtalansággal
 szeretne betelni.*
 Betelni, örökre.
 Betelni vele ideiglenesen,
 s átugrani a lépéstelen pillanatig,
 a szürke árok felett
 a fejüket csóváló fűzfákig,
 a néma homályig, hol az est tigrisei
 fényezik szemüket, s a vér illatát szippantják
 tágra nyílt orrlikaikba, ne csak sejtelem,
 éhség korbácsolta kíváncsiság űzze őket,
 a génekbe kódolt vadászösztön kényszere,
 hanem a halált okozó harapások átgondolatlan
 vadsága, a ragadozó légies, szökkenő kegyetlensége,
 a türelmetlen remegés lángja,
 ha szalmába kap sárgáslila fénye,
 mint nyíló állkapocs ráharap mindenre,
 mi elébe hull.
 Fölényesen, férfi-göggel futkos a szél körülöttem.
 Valahol megállok, és várok rád.
 Addig, míg beteljesülsz.

Az álló betűs sorok idézetek Walt Whitman *Ének magamról*
 című költeményéből, fordította Gáspár Endre

Csak kezek, és lábak, és fejek

*Whitman-verset fordítok. Nem megy a munka.
 Abbahagyom, újrakezdem, a jelentések
 küszöbén téblábolok. Átcsusszan figyelmem.
 Rád gondolok, arra, mit ígértél a múltkor,
 becserkészel valakit, (...ruhátlan és csupasz
 akarok lenni, epedek utána, hogy megérintsen.)
 és hármásban szeretkeziünk. Kigombolom
 blúzodat, ráérősen, kicsit remegő kézzel,
 tenyerembe szabadul melled, szád ráforr
 a másik nő ajkára, lassú mozdulatokkal
 ketten vetkőztetjük, feloldódunk egymás
 csókjaiban, (S amit én elfogadok,
 te is elfogadod majd, mert minden atom, mely enyém,
 éppúgy a tiéd is.) átöleljük egymást,
 karjaiban elringat bennünket a félhomály,
 szeszély és szenvedély perzsel, fülüinkben a láz dobol,
 hegyek magasodnak, s a körülöttük
 guggoló dombokon kitárt ölek pázsitja
 némán elterül. Csak kezek, és lábak, és fejek,
 vállak tornácán tüzes ujjak ballagnak le-fel,
 az éj tintáját oldjuk fel nyálunk tengerében,
 (...visszhangok, bugyogások, zizegő suttogások,
 szerelemgyökér, selyemfonál, villafa és venyige)
 bordák rácsain a bőr, lombárd brokát fesziül,
 a pőreség fehér foltjai villannak fel,
 a sóhajok felett árkádok magasodnak,
 a nesztelen omladékain csók pihen.
 Három forró test zihál az érintések lombja alatt.*

Bodó Márta

A legszebb hivatás

Mi leszel, ha nagy leszel? Vár a hivatás. Mind közt a legszebb hivatás: anyává, apává lenni. Osztályfőnöki órán mondja a pap, akit Kati néni, az oszi meghívott, hogy felkészítsen bennünket a jövőre. Hiszen nyolcadikosok vagyunk, ilyenkor fel kell világosítani a gyereket, vázolni a lehetőségeit, a kilátásait.

Anyává lenni a legszebb hivatás! – visszahangzik a mondat a fülemben. A kórház folyosóján ülök. Pontosabban a szülészetén. Rockyhoz, a barátnőmhöz szeretnék bemenni. Ő is nyolcadikos, bár egy fejjel magasabb, mint én, szép, fejlett, a mellei olyanok, mint a tizenkettedikeseknek. Most a műtőben van. Szül.

Üresen cseng a mondat, mint a bádogpohár, amit gyerekként a nagyszüleink bosszantására ütögettünk, skandálva hozzá, ahogy a táborban hallottuk a régi táborozóktól: éhesek vagyunk, és enni akarunk!

A legszebb hivatás... Anyu egy éjszaka, csendben, csomag nélkül illant el, nekünk, a gyerekeinek még pusztit sem adott, a szüleinek egy szót sem szólt, nem bízott rájuk, nem hagyakozott. Még szerencse, hogy nem pakoltak ki az utcára, bár a régi nyári konyha, ahol most már mindannyian lakunk, nagyon szűk. Amikor mind otthon vagyunk, a levegő is kevés, nemhogy a hely. Nagymama és nagypapa; a nagyobbik lányuk, aki nyomorék, beszélni sem tud, így született; a fiuk, akinek szintén habzik a szája és szavak helyett csak a nyála csorog, ő nem így született, de az építőtelepen a fejére löktek egy vastraverzet, csoda, hogy ennyire összefoltozták a kórházban. Egy ágyba pakoltak hármunkat, gyerekeket. Amikor egyikünk meg akar fordulni az ágyban, a másik kettőnek vele kell fordulnia. Ha egyik mosdik, a többi is vizes lesz. Enni külön szoktunk, mi hárman, nemcsak azért, mert nem férünk el az asztalnál, de Kati nénye és Feri bátyja etetését egyikünk sem bírja végig nézni. Hogy anyu merre jár, azóta sem

tudjuk. Kósza hírek szerint rúdtáncol Nyugaton, mások szerint a pesti aluljárókban szólít le jómódú férfiakat.

Apu akkor ment el, amikor a legkisebb húgom született. Még megvolt a külön szobánk az udvar végében. Apu dolgozni indult nyolc barátjával Németországba, együtt szerződtek a csapatot, azt mondta, megkeres egy kis tömbházlakásra valót, és elköltözzünk az örökké sáros, közös udvarról, ahol bömböl a zene vagy a nyomorékok hörögnek és röhögnek. Apu ki nem állhatja anyu beteg testvéreit. Hol bosszantotta, hol gúnyolta őket. Amikor ezért anyu megharagudott rá, egy ideig csendben volt, azt hittem, megbánta, de csak a szeretkezés miatt: anyu nem is nézett rá, éjjel nem engedte rámászni, apu ezért befogta a száját, harapdálta a nyelvét, egy ideig nem tett semmilyen megjegyzést. Nem sokáig bírta, és kezdődött minden előlről. Anyunak szikrázott a szeme, apu éjjel halkán kérlelte, tedd szét a lábad, tedd már szét, mert kipukkadok, de anyu csak hallgatott, ilyenkor a csend is izzott, aztán apu felkelt és kiment a kerti budiba, anyu meg konokul őrizte magát, a testvérei megsértett becsületét és a némaságot.

A bokámba ezt a kurva, szaros, értelmetlen életet, mondja Rocky. A bátyja osztálytársaitól hallotta a mondást. Hallott ennél cifrábbakat is, de mi ezt tanultuk el tőle. A bokámba az ilyen papos beszéddel, mondta oszióra után. Hivatás?! Anyai örökök?! Elkapnak, és megdugnak a folyosó végi végében. Világra pottyantasz egy csúnya, aszott porontyot. Nem is anyatejjel él az, a véredet szívja.

A bokámba az egész magasztos dumával, mondja Rocky, és kiköp, jó messzire. Két versengő fiúbanda elkapta, éppen két héttel az óra előtt. Rajta bizonyítottak egymásnak.

Bekattan az anyai ösztön, amikor kebledre szorítod a síró kis porontyot! Rocky már az első fájdalomtól úgy kifárad, hogy levegőt is alig kap. Amikor meglátogatom végre a kórteremben, csak azt várja, hogy az ütemes hullámokban jövő fájdalom alábbhagyjon, véget érjen, bármi áron, a fémcsörömpölés, a fehér megzöld köpenyek, orvosi maszkok húzzanak el, a vattalólámpát kap-

csolják ki és életében először igazán egyedül lehessen. Csak ő és önmaga. Sem az anyjáiék, az oszi meg az igazgató, sem a caplató iskolatársak, a külvárosi galeri. Sem a függönnyel kettéválasztott koszos alagsori szobában szuszogó-horkoló-fingó-bűzlő családja. Sem az elmúlt hónapokban hol rosszuléttel, hol a súlyával nyomasztó, benne izgó-mozgó lény ne tolakodjon a képbe. Csak ő, végre egyedül ő.

Mi leszel, ha nagy leszel? Vár a legszebb hivatás... Az anyjáiék már kerestek egy jó családot a porontynak. Gyermekeknek, újnak nincs hely náluk az egyetlen, szobaként, konyhaként, fürdőként szolgáló helyiségben, így is tízen vannak a mosdótálra, bilire...

Rocky csak azt kívánja, hagyjam már én is békén, húzzak el, és legyen csend. Ne mondjon senki semmit, ne legyen ámuldozás, széttárt karok, sipítozás, jajongás, sajnálkozás, verés. Ne emlegesse senki Isten ajándékát. A hivatást. Ne zúgjon a kórus. Se kinn, se a fejében. Kussoljon mindenki! Csend legyen!

Katona Zsombori Mária festménye

A HÓNAP ALKOTÓJA

DEZSŐ KATA

Jég és talaj

*Az erkélylécek között vidéken is démonok laknak,
senki sem tekinti magáénak őket,
talán félnek, hogy hozzájuk tartozik valamennyi,
és elfordítják fejüket, amikor kezdődik a válogatás.*

*Budapest felosztása társadalmi falvak szintjén történik,
nem kerületjellegű, a deprivatizáció eszközeit kell keresni,
az egész ország lemodellezhető abból, mit hagy hátra belőle
egy ipari kézműves a gyárszegélyen élők javára.*

*Szuvenírként hazahordjuk más Európák maradékát,
megelégszünk azzal, hogy a felét meghagyták valaminek,
amit csak egészsésként lehetne leélni.*

*Kereskedelmi útvonalakkal vesszük körbe magunkat,
életképtelen gazdaságok mellé telepszünk,
és csendben elhordjuk azt,
amiből más népek patkányai kevesebbet lakomáztak,
utca épül, iskola, fedezet nélküli gyerektörvény.*

Ezt a hazát nekünk kell majd eltemetni.

Grönland, égövek

*Esőt küldünk az északiaknak
a gyárvárosi alkat elfáradt a tűztől
alvás előtt megszámlolta madarait
és levette szemét gonddal őrzött hegyeiről
az égiekre gondolva nem álmodott semmit*

*Esőt küldünk dél felé
a kistermelők
gyapjútakarót vesznek
nagy párolgási felületű növények alá állnak
és fenyőágacskákat forráznak a hajnali teához
amit az első kutyaugatások mellé fogyasztanak*

*Esőt küldünk a középső sávba
itt élnek majd az optimisták
a vidéki diplomácia urbanizált leszármazottai
szervizkönyves ifjúsági parkokkal körülvéve*

*Várják az esőt helyettünk nem küld senki
elszáradnak az északi álmok a déli kutyaugatások
a köztes parkok ifjai
ellenség lesz valamennyiből
a közösségek egy éghajlati ívvel lejjebb költöznek
elveszítjük a felhőkbe oltott erényeket
hogy kitalálhassák új sámánkorok sikertelen esőtáncait*

mielőtt bántani fogja őket a napfénymentesség

Kara-tenger

*A vízpart melletti növényzet színét
befolyásolja a folyómederben őrzött
holttestek bomlási fázisa.*

*A víz szélén tanyázó társaságok kedvét
pedig az, hogy nem tudják,
mennyi holtat szív magába az a partszakasz,
amelynél üres üvegeket és nehéz beszélgetéseket hagynak hátra.*

*Anyám felé lejt az ágy, mikor a szélére ül,
milyen nehéz lehet a szíve.*

*Ők itt piknikeznek, halotti tort ülnek, és nem tudják,
hogy harapásaik után egyre jobban felejtődnek azok,
akiket nem kínáltak helyyel.*

*Közösen vigyázzuk a szakadár eget,
a marék levegőt.*

Helsinki

Glóriát vetett rád a tompa utcalámpafény

*először hagytuk ki huszonhatodikán az ünnepnap
háborúkat*

*hideg volt a kezed az esőtől
testedről foszlottak az évek
békét akartál nyúlánk lankák felett pihenni
Azóta sok reggel elmúlt sok napsütéses óra
a kerti színek egy árnyalattal világosabbak lettek
a természetben nincsenek stádiumok a gyászra*

*ma öt éve vágtuk ki a körtefákat
négy éve korhadt el a diófa
két éve jött az első unoka
egy éves fejemben ez a számvetés
és ez lesz talán az utolsó születésnapunk*

*Az egészségesen rügysző fák fordított tüdőlebeny alakúak
az emberi természet mellett szükségszerűen van
természeti ember
aki szelíd a bokrokkal állatokkal szemben
tiszteli a kontinenseket mozgató vizet a fagy formáló erejét
tudja hogy a közösségek összetartása szempontjából
első a szálerdő majd a ritkás az utolsó a család*

*Fél lábon is kihordjuk ezt a síkságok és hegységek közé
szorult életet*

„Az én korosztályom kevésbé épít a hagyományokra”

Varga Melinda beszélgetése
Dezső Katával

– Zala megyei, rédicsei lány vagy, aki a természet közelében nőtt fel, nem idegenkedik a földműveléstől, az állattenyésztéstől, a kertészkedéstől. A vidéki élet szeretete és az ebből eredő identitás keresés is fellelhető a kötetedben. Erős indulás a tiéd, sokan felfigyeltek rád, rangos folyóiratokban publikálsz, elsőkönyvesként három díjat is kaptál: az Irodalmi Jelen-debütődíjat, a Khelidón-díjat és a Gérecz Attila-díjat. Tavaly karácsonyra jelent meg Akiket hazavártak című köteted, 18 évesen publikáltad az első verseidet. Milyen volt Dezső Kata viszonya az irodalommal a publikálás előtti „ősidőkben”, hogyan emlékszel vissza iskoláskorod téli szüneteire, milyen könyveket olvastál, hogyan viszonyult a környezeted az irodalmi érdeklődésedhez, milyennek tűntek az irodalomórák, és vannak-e szupertitkos első verseid, amiket ma már nem vállalnál?

– Úgy gondolom, hogy sokkal érettebb a hozzáállásom, sokkal alázatosabb, mint 2014-ben volt. Ehhez az is kellett, hogy józan ítéletű emberek támogattak és segítettek a pályakezdésemkor.

A régi téli szünetekben javarészt kirakóztam a hűgommal, süteményeket sütöttem, és rendre az aktuális kedvenceimet olvastam, ha megkaptam őket karácsonyra. Ilyen volt egy-egy könyv Kemény Istvántól, Balla D. Károlytól, Dékány Dávidtól és György Pétertől.

Nincsenek meg a szupertitkos első verseim, eltűntek sajnos, de ha meglennének, biztos nem titkolnám el őket, hiszen megrajzolják az indulásom előtti idők szövegkörülményeit. Nagyon önvészélyes hozzáállásnak tartom azt, ha egy alkotó bármelyik pályaszakaszának a verseit letagadja vagy megtagadja.

A környezetem teljesen normálisan viszonyul ahhoz, hogy verseket írok, nem nagyon szoktam erről beszélni új társaságban. Otthon, ahol eléggé meghatározó, hogyan kezelik a helyzetet, faluszinten nagyon büszkék rám, de nem ez az oldalam érvényesül abban a közegben, bár nyilván nekik is elég furcsa, hogy szépirodalmi szerző vagyok, miközben javarészt a ház előtt látnak gumicsizmában és silingával a kezemben.

– *Kukorelly Endre, aki nemrég az Előretolt Helyőrség Íróakadémia meghívottja volt, több más mellett arról is beszélt, milyen fontos egy írónak a naplózás, a pályakezdőknek különösen. Írsz-e, írtál-e naplót korábban, mit gondolsz erről, segíthet-e abban, hogy a költészet ne legyen öncélú magamutogatás, naplószerű kitérülködés?*

– Nem szerencsés éhgyomorral bevásárolni menni. Nem vagyok naplózó típus, inkább kibeszélek magamból mindent, amit leírnék. Én sem gondolom azt, hogy a személyes kicsinyességünk közvetítőjeként kellene kezelni a verseket vagy a versírást.

– *Ugyancsak Kukorelly mondja, hogy az olvasás, a szöveg befogadása elsősorban érzéki dolog, Weöres Sándor pedig Jékely költészetéről szóló esszéjében azt írja: „Hogy szép a vers, azt itt nem az ész állapítja meg, hanem az idegrendszer – a hátgerinc, a szépség egyetlen hiteles fokmérője.” Te ezt hogyan látod?*

– Természetesen érzéki dolog, a látás a posteriori megtapasztalás. Mivel szabad bölcsészet alapszakos vagyok, elég sok mindent tanultam erről. A vers szépségét a befogadónak kell meglátnia tapasztalás alapján, az előítéleteit használva vagy nem használva. Hogy kellemesnek érzékelünk-e valamit, az a képességeink fejlettségétől, a gyakorlottságunktól, az aktuális hangulatunktól is függ. De a szép alapvetően az, ami érdek nélkül tesz, ugye.

– *Első verseidet a Hévízben publikáltad, Szálinger Balázs „fedezett föl”, és ő ajánlotta figyelmedbe az Előretolt Helyőrség Íróakadémiát is, amelynek immár harmadik éve vagy pályakezdő ösztöndíjas hallgatója. A szintén zalai születésű költő versei hogyan hatottak rád? Meglátásom szerint a 360° témavilága az*

egyedi megközelítésű természetlíra mentén párhuzamba állítható az Akiket hazavártak című kötetteddel.

– Szálinger Balázs az egyik kedvenc költőm. Nagyon sok versemen érződik ennek a hatása, a *Csendben emlékezni* című vers nehezen olvastatja magát nem epigonként. Szálinger néprajzos eredetiséggel érzékletesen alkotja meg világait, a 360°-kal egy helyben ülve bejárjuk azt, amit Szálingernek a vizsgált régiók és megjegyzett zsánerképek jelentenek, ez a könyv a friss, hideg erdei sétáimat juttatja eszembe. Nagyon megtisztelő, hogy párhuzamot feltételezel közöttünk!

– *Interjúban többször említed, milyen fontos számodra a korodbeli pályatársaid véleménye, a Facebook-oldaladon is gyakran osztasz meg a fiatal költőktől verseket. Ki is emeled Vida Kamilla, Kali Ágnes, Vajna Ádám, Biró Krisztián költészetét például az egyik interjúban. Kíváncsi vagyok, hogyan viszonyulsz az EH Íróakadémia pályakezdőihez, hiszen velük gyakran találkozol, és arra is reagálj, kérlek, mit találsz a legérdekesebbnek a fiatalabb költők lírájában. Van-e olyan jellemvonás, ami a te korosztályodat összekötheti, kialakulhat-e olyan csoportosulás, mint a Forrás-nemzedék, a régi Előretolt Helyőrség, az újholdasok vagy a Telep-csoport?*

– Nagyon szeretem az ottani pályatársaimat, zseniális köttekkel fognak jelentkezni hamarosan! Tisztelem őket, és hálás vagyok az összetartásért és az egymásra figyelésért. Szerintem az én korosztályom kevésbé épít a hagyományokra, úgy érzem, a legfőbb célunk, hogy minél sterilebbet, esszenciálisabbat, lényegre törőbbet hozzunk létre a személyesség vagy a vallomásság megújításával. És elég jellemző a rövidebb vers, a hangsúlyos szövegszéttagolás is.

– *Pécsett esztétika–néprajz szakon tanulsz. Az egyetemi tanulmányaid és az íróakadémias tevékenységek mennyiben segítenek téged alkotóként, hogyan egészítik ki egymást az egyetemi fakultáson tanultak és az íróakadémián szerzett tudás?*

– Elsősorban ellenpontozzák egymást, mivel az egyetem Pécsen tart, az Akadémia meg Pesten van. Az egyik helyen aka-

démistaként, a másikon egyetemistaként vagyok jelen. Teljesen más tudástípusok ezek: az egyetemen szerzett dolgaimat bele tudom vinni az alkotómunkába, ami viszont fordítva nem megy.

– *Mit gondolsz, lehet-e tanulni a versírást?*

– A verstant meg lehet tanulni, és a tehetség mellett fontos a szorgalom, ami szintén tanulható. A szövegértelmezés, az intertextualitás, az objektív dolgok elsajátíthatók; a versírás azért nem, mert inkább szenvedélyszerű, nincsenek örök érvényű szabályai.

– *Beszéljünk a kötetről kicsit bővebben. Mennyire szigorú szerkesztő Orbán János Dénes, milyen volt a kötethez vezető munkafolyamat?*

– Nagyon jó szerkesztő, roppant szigorú, de végig éreztem a közös munka során, hogy azt szeretné ő is, ha a kötet minél jobbra sikerülne, neki is fontos volt, hogy megjelenjen, és valamennyire elinduljon a pályám. Nagyon szerettem a szerkesztést – a határidőket annyira már nem. A legrosszabb része az, amikor vársz a nyomda válaszára, hogy kinyomtatták. Mikor kijön, szerelmes vagy belé, aztán megutálod, és megpróbálsz biztos távolságból egy jobbat összerakni.

– *A cikluscímek szerkesztői ráhatásra születtek, vagy te szeretted volna három egységre osztani a verseket?*

– Szerkesztői javaslatra, de eredetileg én is ciklusokban gondolkodtam.

– *A Memento more című versed, bevallom, megnevettetett és úgy éreztem, lázadsz a kötött formák ellen: bár vannak ilyenek is a kötetben, téged ez mintha annyira nem foglalkoztatna. Vagy szeretnéd megújítani a formában való verselést?*

– Nem szeretnék semmit megújítani, egyszerűen arra töreksem a kötött verseknél is, hogy könnyű legyen a szöveg, jól lehesse olvasni. Mindenki szabadverset ír, kicsit háttérbe szorultak a kötött formák, mert abban már nehéz nagyot alkotni.

– *Nemrég Spanyolországban léptetek fel Pál Dániel Leventével és Pejín Leával. Milyen volt ez a tapasztalat, ismertél-e meg kortárs spanyol költőket?*

– Hatalmas élmény volt, elképesztően gyönyörű hely Madrid. A magyar kortárs irodalomról szólt a program, de nem értettem az előadásokat, és sajnos kortárs spanyol költőkkel sem találkoztam. Elraktároztam magamban az ott élők hozzáállását és nyugodtságát, amiből még most is merítek.

– *A köteted kritikai visszhangja zömében pozitív: az Irodalmi Jelen, és hogy a hónap alkotója lettél elsőkötetesen is, azt támasztja alá, hogy az egyik legkiemelkedőbb tehetség vagy az egyébként is nagyon erős fiatal költőgenerációból. Ugyanakkor nemrég a Revizoron megjelent egy olyan kritika is, amelyiknek nem minden passzusa hízelgő, és a Pannon Tükörben napvilágot látott írás is kifogásol néhány dolgot a könyvben. Hogyan viszonyul egy elsőkötetes a negatív kritikához, mennyire befolyásolja ez a folytatást? A díjak, az elismerések, az olvasói recepció, a publikációk, a pozitív szakmai visszajelzések is alakítják az alkotói munkafolyamatot, vagy az írás mellett mindez nem fontos?*

– Egy szubjektív értékítélet a személyeségről szól, nem a bizonyítékokról. Nem hiszem, hogy olyan nagyon tehetséges lennék. Szeretem a kritikát, mert nem a szerző ellen szól, éppen a művei szintjét szolgálja. Óriási dolog számomra, hogy sok érdemleges kritika jelenik meg a kötetéről, olyanok is, amelyek a defektusokra mutatnak rá, s ezeknek hála hasonló hibák már nem mérgezik a második könyvet.

– *A Magyar Hangnak adott interjúban úgy nyilatkozol, a készülő kötetedben próbálsz elkerülni, hogy Dezső Kata kerüljön előtérbe. Az alanyi líra nem menő?*

– Ne szerzőként legyek érdekes, mert ez nem csupán az alanyi lírát jelentené, hanem a felhajtást is, ami a könyvemet övezi. Saját beszédmóddal és hanggal akarok mindenről beszélni, olyasmikről, amik nem az én szarságaimmal kapcsolatosak, csak fontosak és kikerülhetetlenek számomra; ennyit szeretnék mindössze személyesként belevinni.

– *A revizoros kritikán pörögve még kicsit: azt is felróják neked, hogy a Szesztétika, az Erinnerungsimperativ, az Agapé, az Ívhossz vagy a Genitáliák nem túl szerencsés címek az idegen hangzás mi-*

att. Tudom rólad, hogy tudatos címadó vagy, a köteted címét már a könyv összeállása előtt tudtad, szerkesztői instrukcióra sem változtattad volna meg. Azt is tudjuk már, hogy az új könyv címe Tundrán a tüzek lesz. Hogyan születnek benned a verscímek?

– Igen, teljesen egyetértek, megnyugtatóbb vagy komfortosabban hangzó címek jobban működtek volna. Általában a címek vannak meg először, ez a kedvenc részem az egész folyamatban. A második kötet verscímeit próbáltam tematikusabban kapcsolni a kötetben kreált világhoz, a *Grönland, égövek* vagy az *Uranium City* jó példa erre.

– A köteted címe szándékosan mozdítja ki a személyesség teréből a verseket, általános, társadalmi témát dolgozva fel, a vidéki élet, az otthon-otthontalanság, a külföldre vágyódás horizontját vetítve elő?

– Az *Akiket hazavártak* címmel magamtól akartam eltartani a verseimet, hogy az általad is említett, számomra is fontos jelenségekre reflektáljak általuk.

– A nyitóvers, az Eredő egész korai darab, kicsit el is üt a töbitől, hiszen a könyv javarésze nem rímes-ritmusos versekből áll. Az apa korai halála és szenvedélybetegsége máshol is feltűnik. Illetve a gyász, a veszteségtörténetek, a traumák is meghatározók. Apám belőlem ki lett tépve, / bennem csak szemét hagyta itt, / mikor a május kilenc éve / tölgyfákra fújta hamvait. – Miért ez lett a nyitóvers? Bár személyes hangú a költemény, általános a probléma: vidéki környezetben főként az apa–gyerek ambivalens viszonya és a szenvedélybetegség.

– Fájdalmas és terhes már számomra ez a téma, és megfogadtam, hogy amint megszületik az a vers, amelyben mindent elmondok erről a túlreflektált viszonyról, nem válaszolok többé ilyen kérdésekre. Megszületett, a januári Pannon Tükörben olvasható a kötet megjelenése előtt, *Jégvirágos udvarunkon átutazóban* a címe.

– A ciklus címadó verse, a Szabadrúgás sokat elmond arról, amit a média lát a falusi életből, és ami a valóság. Milyen faluhelesen élni, költőként erős inspirációs forrás?

– Szeretek Rédicstre visszatérni, de huzamosabb ideig nem bírnék csak itt lenni, elég impulzusszegény környezet. Otthon nem nagyon mobilozunk közösségekben, inkább beszélgetünk egymással, a technológia itt nem vette át a személyes kapcsolattartás funkcióit. Sok csodaszép dolgot hallok, tanulok, látok az itteniektől, ezeket rendszerint megírom versekben, a 900 lakosból 150 viselt dolgairól már született szöveg.

– *Ha befejezed az egyetememet, hazaköltöznél Rédicstre? Milyen lehetőség nyújtana ez az esztétika-néprajz szakirány, van-e esetleg néprajzusként ötleted, amit vidéki környezetben hasznosítanál?*

– Nem költöznék haza. Egy ideje gondolkozom azon, hogyan lehetne majd a későbbiekben létrehozni egy olyan múzeumot vagy csak állandó kiállítást, amely a Muravidék és az Őrség, Göcsej, Hetés tájegységek kulturális interakcióját mutatná be. Ez is elég alulreflektált téma, és ebből szeretném a mesterszakos diplomámat írni.

– „Aki otthon akar lenni, az a családi házból / egyre többször és egyre több időre szokik el, / aztán kihámozza magát az ideából, / hogy helye van a Földön, / amit joga van megtalálni.” (Tartahatlan) *Jól látom, hogy az otthon-otthonalanság a kötetekben inkább ontológiai síkon van jelen, nem fizikai határai vannak az otthonnak, inkább belső útkeresés ez?*

– Abszolút! Az otthon nem lokalitáshoz kötött az *Akiket hazavártakban*, de szerintem alapból sem az.

– „A karácsonyi ölelések alatt egymás / hitvány tüdejét tartjuk melegen a kezeinkkel.” (Buborék) *Ez most aktuális. Empatikus, érzékeny lélek vagy, a verseidből valami különös melegség, életerő és természetesség árad, még akkor is, ha látszólag nem túl vidám líra. Az írásnak van egy olyan célja is számodra, hogy megmutasd a jót, a dolgokat a maguk egyszerűségében, a szerelmet, a családot, a tájat?*

– Leginkább más megközelítésmódot vagy hozzáállást szeretnék felajánlani a befogadók számára, mert sok mindent rejtenek még a legegyszerűbb dolgok is. Hálásnak kell lennünk: könnyebb

úgy élni, ha úgy figyelünk a sok szarban a kellemesre, hogy minél később unhassuk meg.

– *Ha ki kellene emelni a könyvedből egyetlen verset, amely a leginkább jellemzi a költői hangod, számomra a Székfoglaló lenne az. Ez afféle ars poetica?*

– Nem hiszem, hogy az első kötetben már ilyen kellene keresni, és azt sem gondolom, hogy nálam a hivatástudaton kívül bármilyen költői hitvallásról lenne szó.

– „A sötétben félni szoktam, idén 21 leszek, / fényben konzerválom magam.” *Hogyan konzervál a fény, mit értsünk ezalatt pontosan?*

– Mindenki értse azt, amire először gondol, amikor olvassa. Nem hiszem, hogy meg kellene adnom a megoldást rá.

– „Ahogy a babák anyákat szülnek, / elkerülhetetlen jót és szépet mondani arról, / mennyire ösztönös a termékenység, / és mennyire kényszerű egy abortusz” – *az Ingoványból nőtte ki magát a kötet illusztrációja is, igaz?*

– Sajnos semmilyen rálátásom nincs arra, hogy Szentés Zágón milyen kapaszkodók mentén alkotta meg a zseniális borítót.

– *Csomópontok című versedben írod: „A csillagok ott kapnak helyet, / ahol mókusok hangján lesz reggel, / ahol evidenciák tartják levegőben a napot” – hirtelen ezt emelném ki. Mennyire ösztönösek ezek a plasztikus költői képek, az elsőre nehezen értelmezhető versmondatok?*

– Fül után megyek, ezek a sorok szerintem csak jól hangznak, de nem érnek, nem jelentenek semmit, ez nagyotmondás és egyszerű giccs; ennek a legkönnyebb bedőlni, ha nem fegyelmeztetn alkotunk.

– *A könyvet Tamásnak dedikálsz. A kötet vége felé találkozunk egy Tamás című verssel, amelyből egyértelműen kiderül, hogy ő a kedves. Nem szerelmes kötet, de vannak benne erőteljes szerelmes versek is. Miért tartottad fontosnak az ajánlást, és a többi versedhez hogyan viszonyul, milyen értelmezési térbe helyezi őket?*

– Azért kapott Tamás ajánlást, mert a kapcsolatunk megérdemelte, hogy emlék legyen róla. A következő kötet egy gyönyö-

rű lelkű barátnőmnek szól, aki idén hagyott itt minket. A kontextusból adódóan is sokkal fontosabb számomra a neki szóló ajánlás, és a verseket is inkább áthatja az ő jelen-nem-léte vagy a neki címzés. A készülő kötetben van egy szerelmes levél, de nem foglalkoztat ez a téma; nehéz ebben érdemlegeset, újat csinálni.

– *Az oktatód-szerkesztőd mellett kik olvassák, véleményezik az új verseidet? Fontos-e, hogy legyen tesztolvasód, aki nem feltétlenül bölcsész?*

– Szálinger Balázs, OJD és Smid Róbert kapja meg először a verseket, másnak nem nagyon küldöm, nincsenek tesztolvasóim. Elég szigorúak velem a fent említett urak, de már magam is tudom érdemben szerkeszteni a verseimet, hogy objektív szemmel jobbak legyenek.

– *Az új versekben is tetten érhető az út mint folyamat és az égtáj mint jelkép. Mit szimbolizál az északi és keleti tájak felé való elmozdulás: a Kara-tenger vagy a Tundrán a tüzek című verseid, gondolom, nem csak a táj miatt érdekesek, az utóbbi a készülő köteted munkacíme is. Mit kell tudni az új könyvről, mennyire vagy kész ezekkel a versekkel, milyen problémákkal találkozol a munka során, és mikorra várható a megjelenés?*

– Ez a kötet egy tundrai éghajlatú, varázslatos jelenségekben gazdag világ, ahol az emberek jelképezik a tüzet, a természet pedig a tundrát, ez így szerintem elég érzékletes, nem szorul magyarázatra a *Tundrán a tüzek* cím. 23 vers kész van, ez majdnem a fele, jól haladok. Áprilisban jó lenne, ha meg tudna jelenni. Ezekben a versekben javarészt nincs személyesség: leíró, epikus képekben gondolkodom, nagyon látványos lesz az egész egyben, ha terv szerint készül el. Megírtam hozzá az előszót, kétfélet, valamint kezdő versnek folytattam az első kötet utolsó két sorát, szerintem nagyon izgalmas lesz.

A munka során a legnagyobb akadály a saját munkatempómmal szembeni tolerancia. Úgy érzem, amilyen fiatal vagyok, nagyon gyorsan kijön majd az elsőhöz képest a második könyvem, emiatt nem szeretnék kötetet írni az elkövetkező években, másra szeretnék fókuszálni, és pihentetem majd ezt a szerepet.

Kántás Balázs

Kis kortárs magyar reality-líra

DEZSŐ KATÁT, a fiatal magyar líra kétségtelenül legmarkánsabb hangú alkotóját 2017–2018 folyamán gyakorlatilag zsinórban tüntették ki az Irodalmi Jelen Debütdíjával, Janus Pannonius Khelidón Díjjal, valamint Gérecz Attila-díjjal. A Janus Pannoni-

us Khelidón Díjat a fiatal költő az alábbi indoklással kapta: *Saját költői beszédmódja kidolgozásáért, amely a személyességet a 21. század érzelmi koordináta-rendszerében fogalmazza újra,* ez a jellemzés pedig a szerző első, *Akiket hazavártak* című verseskötetének költeményeire igencsak találóan hangzik.

Dezső Kata költészete meghökkentően kortárs és személyes, fanyar, provokatív, tabukat döntögető (persze vannak-e még 2018-ban tabuk?), lírai beszédmódja pedig benyomásom szerint leginkább Petri György hangjára hasonlít, de felfedezhető rajta az idősebb nemzedékből Peer Krisztián, Kemény István vagy éppenséggel Kiss Judit Ágnes vagy áttételesen Nemes Nagy Ágnes költészetének hatása is. A szerző a már eggyel fiatalabb generációhoz tartozik, mint a Telep-csoport – jórészt Kemény István nyomában haladó – immár a harmincas évei elején túl járó nemzedéke. E költészetet felületesen akár ugyanehhez a neoszenzibilis-alanyi (posztmodern utáni új-alanyi?) költészeti paradigmához is sorolhatnánk, a verssorokból ugyanakkor kihallható, hogy ez már egy másik költőnemzedék hangja, azoké, akik a 2010-es években váltak felnőtté, és akiknek a 90-es évek, a rendszerváltás utáni Magyarország önfeledt optimizmusa már

nem a gyermek- és kiskamaszkoruk ideje, hanem éppenséggel a születésüké. Nekik már igen kevés jutott az 90-es évek reményteli hangulatából, annál inkább a 2000-es, 2010-es évek kiábrándultságából. Így aztán nem csoda, ha a Dezső Kata generációjába tartozó költők egy fokkal pesszimistábban látják és láttatják a világot és benne elfoglalt helyüket, mint a pár évvel idősebb generáció.

Dezső Kata *Akiket hazavártak* című kötete alapvetően traumalírának nevezhető, ugyanakkor a Telep-csoport és az ő nyomukon járó fiatal nemzedék (például Deres Kornélia, Tinkó Máté, Zilahi Anna vagy Nyerges Gábor Ádám) valamiféle pluszt is hordoz magában: mondhatnánk, nemcsak sajátosan kortárs és alanyi, de sajátosan magyar is, de legalábbis sajátosan kelet-európai, igen mély és (feltehetőleg biográfiai élményekből kifolyólag) hiteles társadalomrajzi reflexiókkal átítatva.

A kötet lírai narrációját a lírai én apja elvesztésének traumája, az apa emléke és a vele való feldolgozatlan kapcsolat, illetve az apa árnyával folytatott egyoldalú párbeszédkísérlet határozza meg. Ahogyan azt rögtön a kötet nyitó, *Eredő* című versének végén olvashatjuk:

*Apám belőlem ki lett tépve,
bennem csak szemét hagyta itt,
mikor a május kilenc éve
a tölgyfákra fújta hamvait.*

A személyes trauma repetitív módon újra és újra felbukkanó motívuma mellett e költészet nemzedéki életélményt is megfogalmaz, mégpedig a 2010-es évek kaotikus társadalmi-politikai-gazdasági körülményei között felnövő, igen sok esetben bizonytalan élethelyzetben létező magyar fiatalság öndefiníciójának kísérletét, én- és boldoguláskeresését, a sehová sem tartozás és a jövő teljes bizonytalanságának tapasztalatát. Ahogyan az *Akcidencia* című vers igen érzékletes soraiban olvashatjuk:

*Aztán most tipródunk ebben a kényszer-őszben,
ahol a nyomor tépi a levelet, nem az idő,
egyetemre megyünk a diákhitelért,
és amúgy sem vállalunk gyereket,
s töröljük azt, aki megfedd minket.*

Ennél pontosabb költői látélet a most a húszas évei elején járó, mondjuk érettségi után helyből munkát vállaló, vagy éppenséggel a BA-diplomája megszerzése környékén járó nemzedék helyzetéről az utóbbi években aligha íródott.

Elvesztett apa, csonka és széthúzó család, rendezetlen kapcsolat az anyával, szegénység, egzisztenciális bizonytalanság, alkohol- és gyógyszerfogyasztás, a sehonnanból sehová nem tartás egyetemes élménye, érzelmi hullámhegyek és hullám völgyek, egy bizonytalan környezetben felnőtt, bizonytalanságban sodródó fiatal női beszélő lírai én- és világreflexiói, melyek persze nem mentesek az iróniától és öniróniától sem. Jórészt ezekből áll össze a kötet, melyben pengeéles nemzedék- és társadalomrajzot kapunk, pontos ön-lélekrajzzal kiegészítve. A személyes és az egyetemes társadalmi perspektíva, létmegjelentés szinte versről versre váltakozik, illetve párhuzamosan van jelen. A beszélő sosem idegenedik el vagy emelkedik ki abból a szociológiai térből, ahonnet megszólal. A lírai szubjektum nem csupán önmagáért beszél, hanem a megszólalni nem tudókért is, közösséget vállalva mindenkivel, aki hozzá hasonló léthelyzetben leledzik, a szinte sokkolóan személyes regiszteren keresztül látszólag egyfajta (mára sokak szerint elavult) közösségi-képviselési költői attitűdöt is tanúsítva. Az olvasó azt gondolhatná, ebben a bizonytalanul hullámzó környezetben talán egy másik ember stabil érzelmi jelenléte, a szerelem lehet az egyetlen biztos pont, ám a kilátástalanság élményét fokozandó még a szerelem is szükségszerűen bizonytalan. A szeretett másik is elsősorban a párkapcsolati ellentétek ábrázolása (*Altató*), a másik elvesztésétől való félelem (*Tamás*), illetve egyenesen a szakítás, vagy legalábbis annak közelsége fényében jelenik meg.

Az *Alaktani ismeretek* című szerelmi tematikájú vers például a következő sorokkal végződik:

A kedvenc szavaidon botorkálok hozzád.

*Az ajkadat nézem, nem merek szólni, hogy
cserepes, másnál van az én nyálam is,
majd anélkül elfelejtelek, hogy valaha
emlékezmem kellett volna rád.*

A beszélő tehát végeredményben magányos, világba vetett és magára utalt szubjektum, aki egyúttal egy szimbolikus utazás keretében el is hagyja megszokott (vidéki/falusi és egyúttal kilátástalan) környezetét azért, hogy egy sokkal tágasabb térben (a városban, a kötet verseiben ez konkrétan Pécs, Budapest és London), nagyobb szabadság közepette kezdjen új, felnőtt életet. A nagyobb szabadság és a lírai beszélő szimbolikus és konkrét felnőtté válása egyúttal jóval nagyobb bizonytalansággal is együtt jár, ezért a megérkezés élményéről semmiképp sem beszélhetünk. Már csak azért sem, mert térben a lírai beszélő hiába igyekszik megszokott környezetétől eltávolodni, az mindvégig vele van emlékek, reflexió, felvillanó látomásképek formájában. A kortárs magyar rögválóság, s elsősorban a vidéki Magyarország látszólagos reménytelenségének kép- és metaforarendszere többek között éppen a kötet utolsó, *Idegenek* című versében csúcsosodik ki, egy szörnyű, ugyanakkor a vers ábrázolta társadalmi térben szinte szükségszerű, így – mondhatni – banális öngyilkosság leírásával:

A kaktusz évente egyszer, pont most virágzik.

*A szentjánosok szeme vörös gőzben ég,
a fák szálanként fonják körül a családi képet,
a vacsora zaja mögé bújt asszony egy kiszáradt almafa alatt
most veti nyakába a kötelet.*

Nem marad senki.

A kert emlékezik.

Nem derül ki egyértelműen, hogy a fent vázolt jelenet a múltban, a jelenben vagy éppenséggel a jövőben játszódik-e (az öngyilkosságot elkövető családnya csakúgy lehet a lírai beszélő rokona, családja ismerőse, miként jövőbeni önmaga), de a kötél általi öngyilkosság emberi méltóságot megszüntető gesztusa mintha azt az igen súlyos üzenetet hordozná, hogy az általános kilátástalan élethelyzetből az egyetlen menekülési lehetőség a halál.

Mégis, az erőteljes traumaábrázolás és már-már végletes peszsimizmus ellenére Dezső Kata költészete, melyet akár kis kortárs magyar reality-lírának is nevezhetnénk, megkapóan hiteles és mai, miközben valamiféle dacos, megingathatatlan életigenlésről is tanúskodik. A versekben dokumentált traumákat lát-szólag tovább mélyíti, de igyekszik azokat feldolgozni is, és szép lassan továbblépni rajtuk. A múltat az ember el nem felejtheti, de a jövőjét lehetőségeihez mérten még elképzelése szerint alakíthatja. Az *Akiket hazavártak* kétségkívül az utóbbi évek egyik legerősebb költői pályakezdése, mely megkapóan személyes-realisztikus, mégsem hatásvadász lírai valóságábrázolásán keresztül az igen konkrét, fizikai-naturalisztikus létábrázolástól eljut a József Attila-i *semmi ágán*-élmény absztrakciójáig, és talán még tovább is. A fiatal alkotó egyéni hangja 21-22 éves korára már kialakult, első kötete pedig egy jelentős költészet lehetőségét rejti magában.

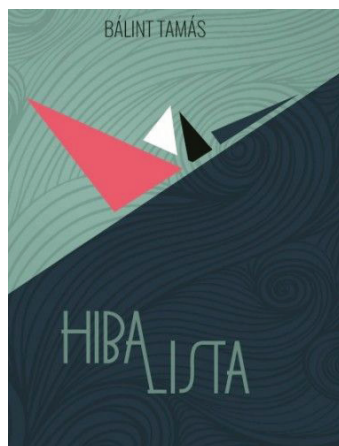
Dezső Kata: *Akiket hazavártak*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia – KMTG, Budapest, 2017.

Zsille Gábor

A fölfedezés öröme

„Lenne kedved írni Bálint Tamás kötetéről?” – szegezte nekem a kérdést a megjelentetés erejével a szerkesztő. „Ööö... Nem ismerem a költészetét” – feleltem, mondatom végét jó néhány esztendősen recenziális rutinnal lebegtetve, és ez a finom lebegés általában nem a honorárium mértékére vagy a terjedelemre vonatkozik, inkább a határidőre, de legfőképpen a felkínált mű minőségére. „Nyugi, beleolvastam, és nem dilettáns” – közölte célirányosan a szerkesztő, hiszen ő is régi motoros, ismeri a dörgést. „Akkor vállalom” – sóhajtottam megújuló büntudattal, ugyanis eszembe villantak a hónapok óta megígért, ám disznó módon halogatott recenziók. Például Böszörményi Zoltán *Kényszerleszállás Shannonban* című, kimondottan izgalmas kötetéről, vagy Csontos János *Írókorzó* című interjúgyűjteményéről. Az idők során mindkettőnek lett volna közlési apropója, nem is egy, és magamban már több ezer leütésnyi szöveget megfogalmaztam róluk, csak hát... És sovány mentesség, nem mossa le a gyalázatot, hogy mindeközben a szegény szerző sok tucatnyi egyéb írást, határidős feladatot teljesített.

Két nap elteltével kézhez kaptam a témát: BÁLINT TAMÁS *Hibalista* című könyvét. Az Előretolt Helyőrség gondozásában látott napvilágot 2017-ben, ebből következtethető, hogy a szerző határon túli, ezen belül jó eséllyel erdélyi. Az impresszumhoz lapozva megnyugvással láttam, hogy az anyagot Nagy Koppány Zsolt szerkesztette, akinek tárcáit minden kedden jelentős élvezettel falom az *Olvasat* című világhálós folyóiratban. Találomra kinyitottam a kötetet, és *A száműzetésből* című vers került elélem, az 58. oldalon:

*Hitemmel óvtam mindig a marsallbotot,
amely jó mélyen, de a zsebemben lapult,
magammal együtt mégis a nyájhoz szokott
birkákat szánom. S számolom, hogy átlagul
csakugyan a középszert adja ki
az összes ötlet, minden eredetiség,
hogyha a gondolatfolyamok partjai
között örvényt keltenek a vaskos klisék
s egyéb képzavarok.*

Így szól a keresztrímes szöveg első fele. Ezek után halaszthatatlan feladatnak éreztem tájékozódni a szerző személyéről. 1985-ben született Székelyudvarhelyen, civil végzettségét tekintve közgazdász, tanulmányait Kolozsvárott végezte. Négy irodalmi szervezet tagja, másfél évtizede publikál folyóiratokban, első kötete (*A pap leánya, birtokostul*) 2007-ben jelent meg, melyet négy év elteltével követett a második (*Visszaút a fekete folyón*). Most a felfedezés örömeivel lapozgatom *Hibalista*-kötetét – és enyhe szégyenkezéssel is amiatt, hogy mindeddig nem figyeltem föl a szerzőre, erre az ígéretes pályára. (Titokban remélem, hogy cserébe Bálint Tamás sem ismeri az én műveimet...) Valahogy kimaradt a szórásból, pedig *Az Év Versei* antológia szerkesztőjeként ötödik éve munkaköri alapon figyelem a magyar nyelvű irodalmi lapok termését. Hanem ez is csak azt bizonyítja, hogy kortárs költészetünk rendkívül gazdag: úgyszólván képtelenség minden értékes szerzőt ismernünk, olvasnunk. Ez azért is jó, mert így egész életünkre megmarad a jóleső rátalálás esélye.

A *Hibalista* az alcím szerint régi és új versek gyűjteménye – a már említett két korábbi kötet legjavából és 2011 után írt szövegekből állt össze. Filológiaiag nem derül ki, cím szerint mely versek az újak, s melyek a régiek, ahogy pusztán e könyv alapján azt sem tudhatjuk, mely darabok származnak az első, s melyek a második kötetből. Ez nyilván tudatos szerkesztői (illetve szerzői) döntés: azt az üzenetet hordozza, hogy az időbeliség mellékes,

a művek szerves egységet alkotnak, mivel ez a költő – seregnyi elődjéhez hasonlóan, ahogy azt irodalomtörténeti körökben mondani szokták – mindvégig ugyanazt az egy versét írja. Kétségtelen, hogy a könyv hangvétele, poétikai világa egységes.

Formakultúrája ellenben kimondottan változatos. Bálint Tamás mesterségesen kiművelt, kiforrott költő, láthatólag mindent tud, amit tudni érdemes. Mindjárt egy balladisztikus, alul négy-soros ajánlással ellátott darabbal nyit, melyet egy nyolcsoros fél-rímes vers követ, majd egy felforgatott elrendezésű szonett. Már ezekből kiviláglik, hogy biztos kézzel és ötletesen rímel, például: munka – unva; szenvedés – sebekbe kés; általában – megtaláltam; azóta, lásd – feloldozást; korlát – vitorlát; ballaszt – sarjaszt. A sikerült megoldások közé csak elvétve csúszik be egy-egy olcsóbbnak minősíthető megoldás: benne – lenne; érte – megérte. A balladák és a különféle tagolású szonettek az egész könyvben hűségesen kísérik (a teljes versanyag hetven oldal), akárcsak a két- és négy-soros szakaszokból épült művek. Nincs döntő jelentősége, inkább csak érdekesség, hogy nagyjából fele-fele arányban találunk strófikus, illetve egyetlen testből álló szövegeket. Utóbbiak döntő többsége is rímes. A rímtelen, „egybeszabott” darabok szintén élvezetesekek, nagyon is, esetemben talán azért, mert eszembe jut róluk lengyel kedvencem, Adam Zagajewski lendületes, okos versbeszéde. (Bár ez nem perdöntő, tudniillik nekem elég sok mindenről eszembe jut Zagajewski.)

Kérdés persze, ki mit vár egy költeménytől. Bálint Tamás költészetében a fő hangsúly a piktúrával szemben a narratívára helyeződik – más szóval: alapvetően intellektuális lírát kapunk. A költő a műfaj természetéből fakadóan megpendít egy-egy érzelmi húrt, de nem negédeskedi túl a témáit, és véleményem szerint ezt nagyon helyesen teszi. Ebből a szempontból is különösen tetszik a *Pitypang*:

*Bevallom, a növényneveléstől irtóztam,
de nem kényelmességből, inkább
féltem, hogy a burján elhatalmasodik,*

*hogy száz kilóra is rúghat az irtani való gaz,
s a terhe még a mázsát is meghaladja.*

E sorokkal indul. Záró szakasza pedig:

*Nincs mentségem, hogy nem láttam
a hajtásban a tüzes liliomot,
de most, az ősz maradék heteiben
a legendás fekete tulipán kísért,
és a koszorút már nem én fogom fonni.*

Ám ide kívánczok egy nyolcsoros is, amely nagyszerűen példázza az érzelmi sík tudatos korlátozását, *A szív előtt a vászon* címmel:

*Tele pohár, árnyas lugas,
kiszuperált tehervagon,
összeállt az idilli kép
a gyümölcsös domboldalon,
s helyet talált minden emlék:
iparnegyed, barackliget,
elkerült vagy vágzott vidék,*

megélem most mindegyiket.

Az intellektuális közelítésről eszembe jut, hogy van egy másik közgazdász költő, az idén nyolcvanéves Báger Gusztáv. Érdekes lenne tudni, ismerik-e egymást ők ketten, cseréltek-e eszmét, illetve érdemes lenne egy összehasonlító tanulmányban megvizsgálni: a közgazdaságtan szigorú, reáliákba rekesztett világa miként és mennyire befolyásolja a vers születését, a lírai hangot. E recenzió keretében – kellő elmélyülés hiányában – még körvonalazó megállapításokat sem tehetek, csak annyit rögzíték: Báger költészete kimondottan intellektuális, az avantgárd határvidékén otthonos.

A *Hibalista* jó kötet cím, mert tág asszociációs síkra vezet, ráadásul kellően provokatív. Afféle magas labda. Elsőre például kajánul azt gondoltam, recenzióm keretében majd listába gyűjtöm a könyvben található hibákat, és vitriolos mondatok kíséretében tálalom. (Ezzel ráadásul nyerek néhány ezer leütést, könnyebben megkeresem a honoráriumot.) Ám kellemes csalódással észleltem, hogy nincs mit lajstromba szednem. Ez is a szerkesztőt dicséri, ráadásul üdítő ritkaság, ha a mostanság áradó könyvek és sajtótermékek gyászos szövegminőségét tekintjük.

Bálint Tamás: *Hibalista*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia–KMTG, 2018.

Katona Zombori Mária festménye

Dominka Ede Harald

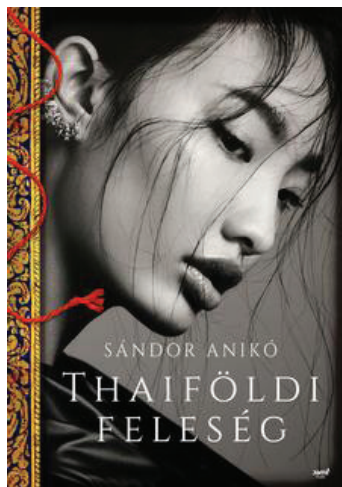
A jázmin illata

A letehetetlen olvasmányok alapvető kétarcúsága, hogy miközben faljuk a lapokat, egyúttal lelomboz a tudat, hogy hamar vége szakad. SÁNDOR ANIKÓ *Thaiföldi feleség* című könyvében megtesz mindent, hogy a rohanó sztorit fékezze, amiért szintén egyszerre lehetünk hálásak és bosszúsak. A megkapó történet szálai

ismerősen szövődnek, mégsem lehet előre kiszámítani, mekkora szerepet kap benne a reménykedő várakozás, a beteljesülés, a tragédia, a dráma, és végül happy end felé kanyarodik-e, vagy sem, már ha egyértelműen el lehetne dönteni, mi happy, mi nem.

Az író életében beállt fordulat, nevezetesen, hogy kiszállt az újságírás mókuskerekéből, legalább annyira megfog, mint az ember boldogságkeresése, ezért nem is meglepő vagy zavaró, hogy magát is a kerettörténetbe helyezi. Éppen visszatér az El Caminóról, melynek egyik tanulsága megfeleltethető az események váratlan fordulatainak is: az önmagát és a szerelmet keresővel, illetve a vele tartó olvasóval „nem feltétlenül az történik (...), amire vágyik, hanem amire az égiek szerint szüksége van”. Az elbeszélő a hitelességet azzal igyekszik biztosítani, hogy egyik szereplője, Ignác mintegy tollba mondja a történeteket. Megismerttet velünk egy thaiföldi feleséget, ám nemcsak egy, hanem két szerelmet is, melyek szép lassan a kirakós játék egymáshoz kapcsolódó elemeivé lesznek.

Ha a kanyarulatokat nem is látjuk előre, állomásai nem meglepetésszerűek, sőt már-már elcsépeletnek tűnnek a szappanoperák miatt: kóma, egymás elkerülése, fontos közlendő tologatása megfelelő körülmények híján, a férfinak magasnak és sportosnak kell lennie, a nő pedig mindenképpen gyönyörű. A *Rómeó és Jú-*

lia tragédia-hullámainak idézi, amikor először a nőt hisszük halottnak, majd a férfi élete is veszélybe kerül.

A kétgenerációs szerelmi történetben először az időben hozánk közelebbiről esik szó. Rejtély marad, hogy a lány, DaraWan miért beszél jobban angolul a neten, mint személyesen, miért más a természete, miért nem keresett kettőjüknek lakást, ha előzőleg ebben egyeztek meg, illetve miért nem ad mindegyikükre magyarázatot; bonyodalom mindenestre szövődik mindebből.

DaraWan és Ignác kapcsolatának indulása nem kis kérdést vet föl: létezhet-e a hazugság hasznos formája, mely esetükben egyetlen megoldás egy előítéleteken nyugvó korlát megkerülésére, hiszen ha nem tanítónőt ír a foglalkozásához, hanem masszört, akkor Ignác az utóbbi munka láttán a bangkoki híres-hírhedt szexturizmusra asszociálhat, és nem ír vissza neki. A hazugság egy másik típusa ugyancsak alapja a könyv mondanivalójának: ez önmagunk becsapása a kapcsolat másik tagjának közreműködésével. Feladni az álmainkat a szerelmi beteljesülésről, és csak belepunnyadni egy semmilyen viszonyba. Az időben korábban bimbózó szerelem leírásában Péter éppen az utóbbi lehangoló élethelyzetben repül barátaival Thaiföldre. Társai a go-go bárókat látogatják, ő azonban viszolyog mindettől, értékrendje más-hová irányítja a városban, így bukkan a szerelemre, azaz már-már feladott régi ábrándja valósulhat meg, találkozni az igazival.

Na de miért éppen thaiföldi lányba szeretnek bele a magyar férfiak? Az egzotikum nem merül fel szempontként Péternél, Ignácnál sem feltétlenül, csupán a szépség fogja meg, Pétert egy tekintet. Ugyanakkor a délkelet-ázsiai távlat rávilágíthat a saját házunk tája körüli problémákra, a válásba torkolló hitvány kapcsolatokra. Thaiföld egyfajta Paradicsomként vésődött belénk. Sándor Anikó „egzotikus kalandregény”-ének – legyen bármi-lyen jó – kevesebb esélye lenne, hogy elkeljen, ha a „Laoszi” vagy „Kambodzsai feleség” címet viselné.

A két szerelem kibontakozásának fő gátja a pénztelenség, ami társadalomkritikának is felfogható. Ebben nem nagyon különbözik a két ország leírása. Amíg nálunk baráttól vagy nagymamától kell kölcsönkérni, és nehéz megtakarítani, Thaiföldön igyekez-

nek minél gyorsabban megszabadítani a turistát a pénzétől, a szegény vidéki családok pedig, egyéb választás nem lévén, olykor áruba bocsátják tizenéves lányukat.

A szerelmi szálaknál is erősebben sikerült két testvér egymás felé vezető útjának megszerkesztése. Péter két lánya pár hónap különbséggel jött világra. DaraWan Ratree, avagy Jázminvirág és Péter szerelmének gyümölcse, míg Jázmin Kriszta és Péter elrontott kapcsolatából született. Ratree Magyarországról zeng ódákat lányának, Péter pedig Thaiföldről mesél Jázminnak. Egy- más országáról ábrándoznak, a nyelvet is tanulgatják, mígnem egyszer fiatal felnőtt korukban tudomást szereznek egymás létezéséről. Találkozásuk a regény egyik tetőpontja.

Ratree és Péter egy-egy fényképet őriz magukról, melyek a lányok birtokába jutnak, Jázminé fölkerül a Facebookra, a thai kommentek révén DaraWanhoz is eljut a kép, és így amellet, hogy megtudja, van egy testvére, beteljesülhet régi vágya, végre láthatja az apját.

A könyv vége felé a történet ideje utoléri a mesélését, a jelenben, szinkrón halad, sőt rohan az eddigiekhez képest, hiszen a maradék tizenvalahány oldalon három fontos találkozás is létrejön: először a két testvér ismerheti meg egymást személyesen, majd a betegségéből épp fölépülő Péternek lesz része megrázó, óriási meglepetésben. Nem tudhatta, hogy Thaiföldön is született egy lánya, aki szakasztott mása a fiatal Ratree-nek. DaraWan híre, hogy Ratree életben van, előkészíti a végső találkozást, ám az író remek esztétikai érzékkel tudja, hogy az ekkor már egekig felfspannolt érzelmeket nem lehet tovább fokozni, ezért nem számol be arról, mit mondanak egymásnak huszonhat év után. Ignác ugyanis nem volt jelen, csupán egy fotót látott a Facebookon, melyen ugyanaz a két ember ugyanabban az „ölelésben” látható, két és fél évtized különbséggel.

A *Thaiföldi feleség* sikerültsége talán abban áll, hogy merészen olyan anyaghoz nyúlt az író, melynek egyes elemeit elkoptatták ugyan a Júlia-füzetekhez hasonlók, visszafogottabb stílusának köszönhetően nem süpped azonban rózsaszín banalitások közé, az érzelmek felfokozásával szinten tartja olvasója érdeklődését. És nem melleleg igyekszik az emberi kapcsolatok értékrendjébe is bevilágítani.

Lafferton Luca

Kísérlethistória

Kísértethistóriaként határozza meg regényét SZILÁGYI-NAGY ILDIKÓ, valójában kísértethistória-paródiát ért alatta, de ez is csak részben tűnik megalapozottnak. Talán egy anti-lány- és családregegy *A bazsarózsás lampion*. Felbukkannak benne horrorisztikus, néhol egyenesen gusztustalan elemek. Mit kezdünk ezzel az érthetetlennek tűnő mixszel?

Indításként a borítón ijesztőnek szánt jelenet rajzolódik ki: egy lila ruhás nőszemély, valójában már csak csontváz erősen megritkult hajkoronával, egy összevissza festett lakás vaságyán kivehetetlen arcú férfin lovagol. Ugyanitt elfátyolozott nő érkezik nagy, piros, távol-keleti hatású lampionnal a kezében. Ez eddig rendben, mégiscsak kísértethistóriával lenne dolgunk, de csak lassan jutunk el a könyvben az ígért rémtörténetig. Egyedi humorral indul a cselekmény (bár vélhetően egy szűkebb réteg érti csak), amint közvetlenül reflektál napjaink jelentősebb irodalmi folyóiratai közül néhányra, ahogy azok egy heccből megírt pornóregegy kiadását visszautasítják: „...*Emma műve nem több pusztá öncélú pornónál (Jelenkor), meg hogy privát célra rendkívüli módon élvezték, de sajnos, mint önkormányzatilag támogatott lap, tekintettel az egy szem kereszténydemokrata képviselőre, nem jelentethetik meg (Bárka). Meg hogy elektronikus úton nem fogadnak kéziratokat, küldjem el papíron, legyenek szíves (Magvető).*”

Ezután azonban kezdetét veszi egy furcsa család-lányregény, ahol az elbeszélő elsőként a rémisztő nagyszülői múltat ábrázolja. A „fiatal nagymama” (így később az állandó eposzi jelző) egy vásárlás alkalmával megöli a nagyapával szemező boltoskisasszonyt,

még hozzá nem is akárhogy: baltával háromba vágja. Más, kevésbé véres szerelmi liezonokról is olvashatunk a továbbiakban, kiüresedett, megfáradt párkapcsolatokról és házasságokról, ahol a megcsalás mindennapos eseménynek számít. A fiatal női elbeszélő pedig hiába várja az Igazit, mindig kiderül, hogy a férfiak vagy nem veszik őt komolyan, vagy családjuk van, akikhez visszatérnek. A főszereplő anyja sem sokkal szerencsésebb az élet számos aspektusából, de neki legalább összejön egy valódinak mondható szerelmi kapcsolat. Igaz, az a helyzet áll ott elő, hogy életére tör a gonosz nagyanya (ahogy másokéra is, legtöbb esetben sikerrel), illetve annak szeretője, a kertész (ki más?), aki nála is ezerszer rosszabb, súlyosabb pszichopata.

Mindebből sok jó nem sülni ki, nem is alakulnak fényesen az események. A sztori csúcspontján hol gyilkosság, hol darabolás, hol megerőszakolás, hol mindennek együttes áldozata lesz egy-egy szerencsétlen női szereplő, akiknek a szenvedését mindig kéjes örömmel nézi végig az elkövető. A regény nagy részében viszont szerencsére nem ez a lehangsúlyosabb, ráadásul a történet kezdetén e borzalmakat a mindenkivel méltánytalanul elbáno élet számlájára írhatjuk, igaz, ökölbe szorított kézzel.

Az elbeszélés kísértethistória-jellege azonban meglepően későn, csak a mű második felében kezd kirajzolódni, ráadásul alig észrevehetően indul. Aztán egyszerre már nem vehető ki tisztán, mikor élő, mikor élőhalott egy-egy szereplő. A szerző olyan sokáig húzta ennek a szálnak a kibontását, hogy nehezen érthető, hogyan is csöppentünk bele ebbe az átmeneti világba. Egyes szereplők csupán kísérteteket látnak, mások egyenesen élőhalottakkal szeretkeznek, megint mások közt brutális verekedés tör ki, és végződik cafatokban lógó, véres húsdarabokkal, kitépett, levágott testrészekkel, ami akárhogy is, de nem várt fordulat. A történet legvége kifejezetten morbid. Kétségtelen, előtör a fekete humor, amikor például a halálesetek hulláit akarja eltemetni a kertész: „*Ahol van hely egynek, ott van kettőnek is...*”, a fejezet másik fele viszont egyenesen gyomorforgató. Belekerülünk egy kissé erőltetettnek ható hentelős horrorba, ami elgondolkodtatja

az olvasót a regénnyel kapcsolatban, mert valljuk be, a halottgyalázás igencsak túllép a fekete humor kategóriáján.

Pedig a történetmesélő stílusára a „horrorig” egyfajta naiv őszinteség és empátia, illetve önirónia jellemző, ami szimpatikus vonás. A szöveg olvasmányos és igényességre törekvő, a negatívumok ellensúlyozásaként a szörnyű események általában tragikomikus jelleget kapnak, mert az életben is úgy van, hogy a legtragikusabb dolgokon is tudni kell nevetni – állítja a fiatal elbeszélő –, kár, hogy ez a mű végén értelmetlenül eldurvul. De addig legalább elég jó a humora: *„Fiatal anyám persze hallani se akart arról, hogy bemenjen a város nőgyógyászati rendelőjébe, így Jolánta végül is egy gyerekorvost szerzett, mert úgy gondolta, tulajdonképpen csak az a különbség, hogy bent van-e a gyerek vagy kint, és mivel tartósabban fog kint tartózkodni, előrelátóbb dolog mindjárt egy gyerekorvost hívni.”* Máshol így: *„Édesapám maholnap ötven éves, jómagam tizennyolc, de egy mihaszna, naplopó, nyápic és ostoba tökfilkó. Hogyan viseljem majd édesapám gondját? Én nem szeretném ezt a kötelességemet elhanyagolni, de édesapám jobban teszi, ha legalább egy rendes nőt keres mellém, aki majd segít mindebben, okos, kötelességtudó, talpraesett, és gondját viseli mindkettőnknek.”*

A vad viszályok vagy a durva történetek között egy-egy finomabb szerelmi szálba is belegabalyodhatunk: *„Mindez alatt a fürdőszobában semmi több nem történt, fiatal anyám és Henrik egymás kezét szorongatták a törülközőbe gabalyodva. Henrik megszorította anyám kezét, mire anyám azt suttogta: Meghalok, ha nem látom újra.”* Sőt, egy-egy alkalommal még egy kis költőiség is vegyül a szövegbe: *„Tibor nagyon szorosan hozzám tud simulni, mégis olyan finoman, mintha azt hinné, porcelánból vagyok, és félne, hogy összetöri a porceláncsontjaimat és a porcelánszerveimet.”*

A műfajnak, mint az ajánlásból kiderül, vannak előzményei és képviselői; a szerző az ajánlásában Szanjútei Encsó: *Kísértet-lámpás* című művét jelöli meg ebben a vonatkozásban, de sajnos végül úgy érezhetjük, hogy nem ismertük meg ezt a műfajt. A

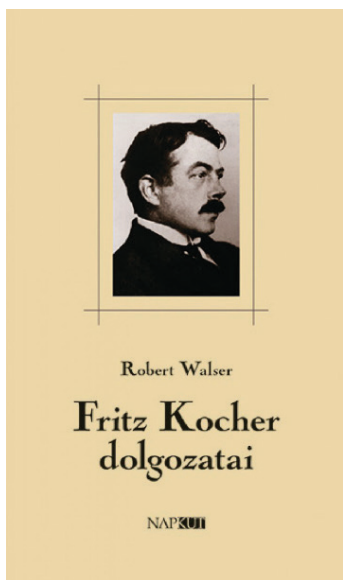
regény mindenesetre fel tudja kelteni az olvasó figyelmét, és kétségtelen pozitívuma az is, hogy a helyenkénti vaskosság „életszagúságot” kölcsönöz neki, de minden bizonnyal feleennyi epizód is elég lett volna bele. Elgondolkodtató, hogy bár semmiképpen nem genderirodalom, közvetetten mégis felvetődnek benne társadalmi kérdések, mint a nők elleni vagy a családon belüli erőszak.

Mindent egybevetve, egyedi ötlet és kísérlet ez a kortárs magyar irodalomban, de sajnos az olvasó némiképp magára marad az értelmezéssel (és nemcsak a horrorisztikus végkifejlet miatt).

Szilágyi-Nagy Ildikó: *A bazsarózsás lampion*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia – KMTG, 2018.

Katona Zsombori Mária festménye

Muth Ágota Gizella

„Szerettem volna kiönteni a szívem”

„Egy fiú szinte ugyanabban a pillanatban képes igen bölcsen és igen ostobán beszélni: így ezek a fogalmazványok is” – írja WALSER az *Elöljáróban*.

Ki ez a Fritz Kocher? – kérdezhetnénk. Nem tudjuk, és nem is tudhatjuk, hiszen a fiktív név mögött a 19/20. századforduló egyik legrejtélyesebb írója bújik meg, aki huszonhatodik évének minden örömét, bánatát, a világról alkotott véleményét és tapasztalatát egy kamasz fiú romlatlan lelkén keresztül önti elénk.

Vajon miért egy fiatal fiú alakját öltötte magára az író? Talán azért, mert ebben a szerepben szabadon kifejtheti véleményét olyan dolgokról, melyekről nem akart közvetlenül megnyilatkozni. Kocher, a naiv, álmodozó ifjú mondataival kedves, bájos és játékos módon, de mégis hűen kritizálhatja a korszellemet, bepillantást nyújthat a 20. század elejének hangulatába, életérzésébe anélkül, hogy nevetségessé válna.

A svájci születésű Robert Walser (1878–1956) ezzel a kötetével robbant be az irodalmi életbe és az írói társaságba. Franz Kafka előfutárának tartják. Csaknem elfeledték, de az 1970-es években újra felfedezték parabolisztikus stílusa és zenei nyelve miatt. Impresszionista versekkel indult az Insel folyóiratban, és ő írt először az alkalmazotti sorsról. Életművét a kis formák, prózadarabok jellemzik. Az egyén magányát ábrázolja a 20. század elejének „modern” világában, játékos, hangulatos, kissé régimódi, de nagyon szép nyelvéen. Nem lázadó, inkább sztoikus típus,

nem akarja megváltoztatni a világot, csak megmutatni, ahogy ő látja és érzi. Műveiben víziói és álmai összefolynak a valósággal. A Kocher-dolgozatok után még három regényt írt. Életének utolsó huszonhét évét egy svájci elmegyógyintézetben töltötte.

A mintegy százoldalmi írásmű első részét húsz rövidke „dolgozat” képezi, s ezeket követi még három hosszabb darab (*A kereskedőseged, Egy festő, Az erdő*), melyekben már egy felnőtt, érzékeny férfi és művész képe bontakozik ki.

Az első rész darabjai valóban egy-egy iskolai dolgozat témái is lehetnének, a címek is ezt sugallják. A diák egyes szám első személyben mesél élete apró-cseprő dolgairól, eseményeiről: iskoláról, tanáráról, osztálytársairól, kifejtí véleményét az emberekről, gazdagságról és szegénységről, hivatásról, művészetről, barátságról, és megjeleníti vágyait is. Mindezt fiatalos frissességgel és kifinomult nyelven teszi. Néhol komoly hangon, máshol ironikus vagy humoros stílusban, szemlélődve és eltűnődve, mint akinek épp most nyílt rá a szeme a világra. Korunk fiataljai mosolyognának egy száz éve élt diák nézetein, árnyalt kifejezésmódján, de felfedeznének az övékhez hasonló problémákat (pályaválasztás nehézsége, hamis barátok felismerése) és örömeiket is (természetszeretet, a zene hatalma).

Miről elmélkedik Fritz Kocher segítségével az író? Ha Walser nyíltan kárhozná a részegeskedést, csak egy köztudott dolgot emlegetne, minden hatás nélkül, de a diák szájából ez egészen másképp hangzik: *„Az ember, mondják, minden dologban túlszárnyalja kollégáját, az állatot. Igen, de már egy ostoba tanuló is naponta láthat olyanokat, akik úgy viselkednek, mintha bárgyú állatok volnának. Az iszákosság valami merőben gyűlöletes dolog: miért megy rá az ember?”* (*Az ember*) Kocher a barátságról is gondolkodik; elítéli a hamis barátokat, akiknek egyedüli célja, hogy a másiknak árthassanak (*Barátság*). Fontosnak tartja az udvariasságot és az ismerősök köszöntését az utcán, sőt egyenesen szórákoztatónak véli a sok illemszabályt, de csak akkor, ha mindez szívből jön (*Udvariasság*). Szereti az ünnepeket, pl. a karácsonyról narancsillat, ajándékok és békés családi együttlét jut eszébe (*Karácsony*). Az ifjú Kocher szerint szegény ember az, aki szakadt kabátban jár az iskolába, őket nem szereti, mert

irigylik gazdag családja miatt. A szegénység és a koldulás gyűlöletes a számára. Találó megállapítása szerint: „*a szegénység csak megkeményíti, kegyetlenné teszi a gazdagok szívét*” (Szegénység).

A tisztességes élethez szükség van hivatásra, állapítja meg Kocher, de nem tud választani. „*Tudhatja az ember egyáltalán, hogyan fest egy hivatás belülről?*” – teszi fel a kérdést (A hivatás). Meghatóan beszél a hazaszeretetről, már nagyon szeretne kilépni a „tompa kamaszosságból” az életbe, és cselekedni valamit a hazájáért (A haza). Lakóhelyéről büszkeséggel ír, egy nagy kerthez hasonlítja az „igen csinoska” várost, csodálja az öreg gesztenyefákat, de utálja a ronda gyárat, mert tönkreteszik a levegőt (A mi városunk).

„Az iskola hasznáról és szükségességéről” c. dolgozatban humoros formában kifejezésre juttatja kissé ellentmondásos véleményét: „*Az iskolát kedvelem. Igyekszem jóindulatúan szeretni, ha már egyszer a nyakamba sózták.*” Másfelől elismeri az ész fontosságát: „*Mindenki kalapot emel, ha valamelyik tökmag felragyog; és mindenki szégyenkezik miatta, ha tudatlan*” (Az iskola).

Legszebben a természetről és a művészetről mesél, szereti az őszt, számára a színek énekelnek: „*Miért ne idézhetné fel egy szín az éneklés varázsát. A fehérség, az mormolás, suttogás, ima. A tüzes színek, például az ősziék, az igazi sikoly. A nyárutó zöldje: tündéri ének a legmagasabb hangvilágban*” (Az őszt).

A dolgozatokat követő három prózamű első darabja a *Kereskedőség*, melynek alcíme is van: *Egyfajta illusztráció*. Tehát egy foglalkozásnak és képviselőinek bemutatása. Több apró, részcímmel ellátott szövegben taglalja a segéd külső és belső tulajdonságait: 18–24 év körüli fiatalember, aki „*ruházatát és életmódját tekintve egyaránt rendes... makulátlan merevgallérral a nyakán*”, bár nem túl okos, de szorgalmas, tapintatos és jószívű. Szerinte akár regényhős is lehetne, sőt íráskészsége alapján még író is. A segéd továbbá csendes és nem elégedetlen, jó a beszélőképessége, ad a műveltségre is, és hibátlanul viselkedik. Az ő világa a „száraz irodahelyiség”, jól számol, és gondos gazda, igazi férjnek való ember, noha a nők nem kedvelik. Miután jól megdicsérte, felveti a kérdést: „*Hát mondjátok, nem sanyarú sors ez?*” A segédek „derék” emberek, de azért „valami kis bolondéria kiütözik rajtuk”.

A következő darab az *Egy festő* című portré, mely elénk tárja egy fiatal festőművész napjait mecénás grófnője hegyi kastélyában, aki felfedezte és kiragadta a városi nyomorból, nyugodt alkotási lehetőséget biztosítva számára. A festő lelkesedik a műértő grófnőért, a gyönyörű vidékért, nem tud betelni az erdő varázsával és a grófnő szépségével. A hírnév nem érdekli, csak a grófnőnek fest, és őt is megörökíti egy képen. Pontos arc- és tájképeket alkot, nem „mesél az ecsettel”. Lelkén átszűrt tájakat fest, „az egyetlenhez hasonló második természetet”; a képzeletet véli fontosnak a művészetben. Számára a festészet „a leghidegebb művészet”. „Kóstolgatja” a színeket, s közben a ködöt kedveli. Szeretné lefesteni a „fenyők illatát”. Egészen ellentétes dolgokat kedvel: egyszer a ködös, máskor a napfényes tájat, a meleg színeket szereti, mégis hidegnek festi a Napot. A grófnő képén a szürke dominál. Egy beteg költőt is vendégül lát a grófnő, aki „egyszerre gyönyörű és taszító”. Konklúzió: a művész nyugtalan lélek, nem tud egy helyen boldogságban élni, ezért elhagyja a grófnőt.

Az *Erdő* zárja a kötetet, mely hazája, Svájc erdeinek dicsérete. A hatalmas erdőket is ellentétpárokkal írja le: „Az erdő tehát a mi országunkban valami széles, jóakarátú, buja Egész.” Rajongó szavakkal festi le: bájos, izgalmas, lélegző és hömpölygő, lágy az erdő. Ellentéte a szikla, mely „élettelen, elhalálozott, agyonnyomott erdő”. Legjobban a tölgyeseket kedveli; szinte minden év- és napszakban ecseteli az erdő szépségét, színeit. Nyáron a leggyönyörűbb, de őt mégis téli havas varázsa ragadja meg. Mintha félne a színek tobzódásától, inkább a nyugtató, egységes fehéret választja. Túlsordulóan, néhol szürreális képekben ábrázolja az erdőt, megszemélyesíti: jó és szép, de egyben veszélyes is, nem mindig engedi, hogy az emberek szeressék.

Robert Walser művében egy különleges irodalmi formát figyelhetünk meg, a szerep-prózát (Rollenprosa), amelyben az író fiktív szereplő mögé rejtőzve, annak segítségével közli gondolatait, érzéseit, vágyait, nézeteit. Ez a forma én-elbeszélőt feltételez, mint esetünkben is, és általában sok önéletrajzi elemet tartalmaz. A 19/20. századfordulón népszerű volt ez a stíluseszköz, és Walser valószínűleg úgy érezte, hogy lelkét leginkább egy kamaszfiú alak-

ján keresztül tudja feltárni: a dolgozatstílus és az (ál)naiv nyelv felelt meg közlendőjének. Fritz Kocher dolgozatai sok valós elemet tartalmaznak Walser életéből, de sok ellentéteset is. Kochert gazdag szülők gyermekeként ábrázolja, de valóságos családja szegény volt, ezért nem fejezhette be a gimnáziumot.

A századforduló átmeneti és ellentmondásos korában vagyunk, a Gründerzeit felgyorsult életritmust, társadalmi átrétegződést, létbizonytalanságot és értékvesztést hoz magával, s ez bizonyos művészetellenességgel is együtt jár. Az irodalomban az új stílusirányzatok párhuzamosan futnak, jellemző a lelki folyamatok felé fordulás és a művekben a cselekmény hiánya. Hofmannsthal híres Chandos-levelét szokták idézni ennek érzékeltetésére: *„Manapság két dolog tűnik modernnek: az élet elemzése és az életből való menekülés. Csekély örömrünk a cselekményben. Az ember saját lelki életének anatómiájával foglalkozik, vagy álmodik. Reflexió vagy fantázia, tükörkép, vagy álmokép.”* (Lord Chandos levele, 1902.) Ez a megállapítás pontosan illik könyvünkre, mely 1904-ben látott napvilágot.

Az első húsz dolgozat kedves-bájós csevegés, az író véleménye a világról, az ünnepekről és a mindennapokról a fiatal iskolás fiú hangján és írásmódján. Jellemzője a csapongás, hirtelen váltások, hangulathullámzás, derűs alaphang. Saját magát szerényen középszerűnek tartja a fiú, mint aki nem hivatott nagy tettek véghezvitelére.

A második rész három prózadarabjában a felnőtt író szólal meg, feleleveníti hivatalnoki éveinek emlékeit, majd elénk tárja a művészetéről vallott nézeteit. A *Kereskedősegéd* a száraz, hivatalnoki világ pontos és részletes bemutatása. Walser tágan értelmezi a segéd fogalmát, nemcsak boltossegédekre gondol, noha őket is említi, inkább segédezőkre általában: banktisztviselőkre, írkokra, kishivatalnokokra. Ezt az életformát maga is kipróbálta gyakornokként egy bankban. Itt nem bújik szerepbe, mesélőként van jelen, bemutatja a „segédek” néhány típusát a higgadt írnoktól a széplélelig, és megjeleníti a „kopár, kínosan kitakarított irodahelyiséget”. Pontosán leírja ruházatukat, viselkedésüket, életmódjukat, és belelát álmaikba, vágyaikba. A nyolc rövidke

képből kiderül, hogy a „segédek” jobb sorsra érdemes, értelmes emberek, akik kényszerpályán mozognak a hivatalnoki világban. Stílusa tárgyilagos, némi iróniával színezve: ...„*egy segéd fölöt-
tebb színeváltó lény. Tud lázadni, de megalázkodni is, egyaránt
tud szitkozódni és imádkozni, elsimulni és ellenkezni, hazudni és
igazat mondani, hízelegni és akadékoskodni*”.

Az utolsó két írás az *Egy festő* és *Az erdő* – előbbiben Walser egy festő jegyzeteiből „közöl” részleteket, az ő szavaival bontva ki a művészetekről alkotott elképzeléseit. Utóbbiban saját személyében elemzi kedvenc természeti helyét, az erdőt. Mindkét írásban fősze-
repet kap az erdő, a hazai táj szépsége. Felerősödik az ellentétek tag-
lalása, érződik a művész magányossága, amit még a szerelem sem
tud feloldani. Cselekményről egyikben sem beszélhetünk, jellemző-
ek az állóképek, a tűnődés, szemlélődés és a csapongó gondolatok,
érzések váltakozása. A „főhős” a valóságból kiindulva saját magával
beszélget, és átlendül a fantázia birodalmába. E szövegek nyelvi re-
meklések, több ellentétes szó pár jelenik meg: hideg–meleg, sötét-
világos, színes–fakó, napsütötte–ködös stb. Sok a szint megjelenítő
jelző a dolgozatokban is, de főleg az utolsó két szöveg tájleírásaiban:
fehér, zöld, barna, szürke. Kedvenc színe az erdő és a fenyők zöldje.
Walser nemcsak egy tájat fest szavakkal, hanem reflektál is rá, el-
mondja érzéseit pl. az erdővel kapcsolatban. Nyelve nagyon költői
és zenei, szinte lebegő. Művész és műélvező is egyben. A vizualitás
és zeneiség főleg a két utolsó írásra jellemző.

Robert Walser prózája türelmes olvasót igényel, aki értékelni
tudja tobzódó érzéseit és gondolatait, túlfinomult, csiszolt nyelv-
vezetét. Vagyis inkább ínycsecknek való olvasmány, akik nem
riadnak vissza a múlt századi esszéprózától.

A könyv a Napkút Kiadó gondozásában jelent meg, Báthori
Csaba gyönyörű és élvezetes fordításában, az író testvérének,
Karl Walsernek bájos rajzaival, a Remekírók Retró sorozatában,
mellyel a kiadó valódi missziót vállalt. A kötetet a fordító utósza-
va és időrendi adatok egészítik ki.

Rimóczi László

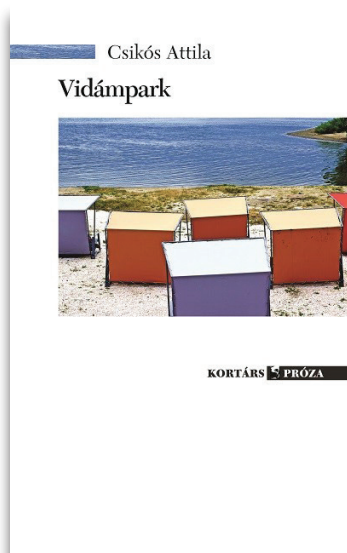
Az álmok hasadását éljük

Ők nem vidám novellák, noha a kötet címe *Vidámpark*. Elrontott sorok, eljátszott lehetőségek, elmúlt idők... Ám Budapest kopott bérházai közt olykor remény is csillan, hol egy szál cigarettában, hol egy fröccsben, hol a színes léggömbökben nyugvó csendben, hol az olcsó szexben. Tárgyilagos leírások, ridegek és kérlelhetetlenek, mint egy hintaló üvegszeme. A kötetnyitó novellában egy gyilkosság elhallgatott részletei vegyülnek a nosztalgiával.

Sok eső, sok ólomszín, sok komor macskakő, de egy kis alkohol elpárologtatja a nyomasztó valóságot, még ha az egykori kedvenc sörözőnkől mára kínai büfé is lett. Emberek találkoznak, együtt némulnak vagy épp zajongnak, majd hamar tovaszállingóznak.

CSIKÓS ATTILA új novelláskötetében a rendszer- és eszmé-váltásokba befáradt, belerokkant emberekről, saját mániáikba süppedt sorsokról tudósít. Ezek a történetek ízig-vérig mai korrajzok, néha szociografikus pontosságú helyzetjelentések, máskor költői portrék vagy metszően pontos víziók. A szerző nem bajlódik fölösleges filozófiai értekezésekkel, úgy látunk mindent, ahogy van. Albert Camus-t idéző érzékeny, egyedi, tömör ábrázolásmód, a hétköznapi abszurd valóságnyhító kenőanyagával kezelve.

A *Tükörreflex* című írás egy munkáját végző sajtófotóst mutat be, aki épp a kilakoltatás előtt álló család nyomorult lakókörnyezetéről készít fotósorozatot, majd beül egy kricsmibe, ahol megismer egy túlsminkelt lányt. Lakására csábítja, hogy meztelenül fotózhassa le. A női test mint vigasz-kontraszt jelenik meg: „A

nyomornak nincs neve, gondolta KáKiss, de nem mondta ki. Fordulj, ezt mondta inkább, hűvös szakértelemmel. Most a tarkóját fotózta. Ahová kivégzéskor a golyót lövik. Ahonnan a pacsulipárolgott szertesztét. Ahonnan a lány copfja elindult, vastag, barna kötél... ahol az álmai mögött egy ember lakik, akinek valószínűleg van neve is. Eltette a vakut, és filmet cserélt.”

Az írásokat a lemondás és a belenyugvás szagtalan kipárolgásai fűzik össze, a köztes semmik és a fehér zajként viselkedő idő pedig végigkíséri a buborékban élő karakterek sorsát. Nem kell keresni a szavakat, itt vannak, maguktól jönnek, elárasztanak és felfalnak.

A léggömbárusban vendég-munkanélküliek sanyarú sorsa bontakozik ki, már-már realiztikus közönnyel, az egész mégsem panaszként hat, inkább fáradhatatlan, szikár tényközlésként. Amikor már a régi szép idők sem olyan szépek, megelégedni az-zal, ami van, illetve ami nincs.

A kilátástalanság, a névtelen, mégis ismerős emberek szégyenei és hőstettei összemosódnak az impresszionista ábrázolásmódban. Külön érdeme, hogy nem vesződik giccsekkel és hatásvadász látványelemekkel, minden sora előre tart, nem lebeg céltalanul felfelé, leplezetlenül statikus kötet.

A tanulságok ugyanarra reflektálnak: az esendő ember ősidők óta ki van szolgáltatva gyarló vágyainak, és ha már berobbant ebbe a világba, muszáj valamivel elütnie az időt. Az élet pedig lassan falja fel az embert. A lelki folyékonyság, az ösztönös érzékenység és a részletek rituális ábrázolása talán a *Mosogató* című novellában kulminál. Nyüzsgő Nagymező utcai körkép, ahol minden, ami történik, már megtörtént. Az írás gerincét a pusztaszemlélődés alkotja: *„Fogta a tányérokat. Azokkal kezdett. Laposak, kerek. Mint az élet, kis arany szegéllyel. Vidékről jött a lány, és színésznő akart lenni. Orwell is mosogatott, és írni akart. Megírta, ahogy mosogatott. De ő színésznő akart lenni. És átélésből nem lehet belenyúlni a zsiros habba, a maradékba, a forró vízbe. A mosogatónak az aljára kell mennie. Nem lehet átélni a pörköltzsaftot, sem a porcelánon elkent áfonyát a maradék camambert körül.”*

„Az álmok hasadását éljük” – írja a szerző. Tudja, hogy álmodozni és reménykedni kell, mert, ha valamennyi hiedelmünket felszámol-

juk, végül semmink se marad. Egy dolog biztos csak az életben: a szüntelen változás. Az időmúlás kérlelhetetlenségét keményen mutatja be, hisz minden vidámparkból romhalmaz lesz előbb-utóbb. Nem vesződik skolasztikus fejtegetéssel, életszerűen festi meg a látzólagos nyereségek és valós veszteségek malomkövei közt őrlődő embert. Visszatérő helyszín a kocsmá, ahol szegény és gazdag, szép és csúf, élő és holt egyaránt leülekszik olykor, hogy konfrontálódjanak egy kicsit: *„Mesélték, hogy egy színész meg az az ezoterikus rendező haverja lehoztak ide egyszer egy szellemet, a bérelt lakásuk rég meghalt tulajdonosának a lelkét, aki éjjel kinyitogatta a szekrényeket, és egy rögtönzött szeánsz, valamint nyolc unikum alatt megfenyegették, hogy vagy itt marad, vagy el lesz átkozva mindenkije.”*

Rendkívül képi, már-már forgatókönyves leírások, profi módon megkomponált zenemű, ahol egyetlen hang sem hamis. Az ontológiai elmékedések pusztá találgatások maradnak, az elmúlással sincs mit tenni – bár az emberiség hibás halálképeinek egyik tünete, amikor ágy neműt helyezünk a koporsóba –, és az írónak sem az a dolga, hogy az élet „hepiségre” világítson rá, vagy épp káoszt kiáltson, inkább az, hogy úgy ábrázoljon egy korszakot, egy világsszellemet, ahogy az van. És ez a nemes törekvés ebben a kötetben maradéktalanul teljesült is. A honi italozás motívuma, mint nemzeti vonás, generációs alapbeállítás, sűrűn jelen van. Ittasan megérezzük a másik keserűségét és pillanaton belül mi is elkekeredünk: *„Ha mostanában whiskyt iszom, az illatáról felrémlik gyerekkorom késői időszaka, mintha örökre beleoldódott volna a szeszbe, és az ír és skót hordók fájába szívódott volna föl, hovatovább mára a hivatalos recept és eljárás része lenne mindaz, amivé lenni akartunk egykor. Ezt úgy hívják nosztalgia, és az érzés csupa önhitt költőiség.”*

Az író már csak olyan, hogy rendszerint képes bevonítani írásai tárgyait. A többi intézi ő. Ezek az erős, combos novellák nagy munkabírású olvasókat keresnek. Talán az év egyik leghasznosabb, legforgathatóbb és legérdemesebb novelláskötetét tartjuk a kezünkben.

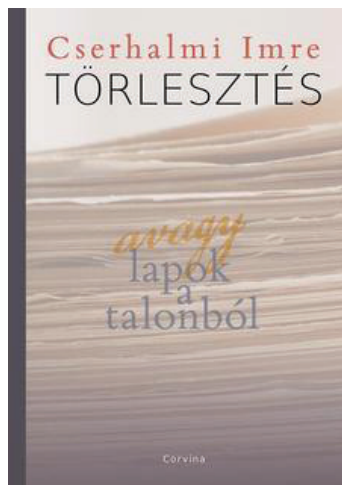
KÖNYVEK DIÓHÉJBAN

Cserhalmi Imre: Törlesztés

(Corvina Kiadó, 2018)

Ha az ember harmincas éveiben járva irigykedve olvassa nyolcvanon túli egykori tanára önéletrajzát, az biztosan jelent valamit. A *Törlesztés* esetében például azt, hogy a szerző eddigi élete az átlagnál izgalmasabb volt. CSERHALMI IMRE írása ugyanis csupa kaland, de nem úgy, ahogy azt Hobbitfalván elképzelik. A szó itt merész pályaváltásokat és döntéseket takar, olyasfélét, amilyenek a semmiből – később országos hírűvé váló – balett-társulatot „növesztenek”.

Nyilvánvaló, hogy a többek között színházigazgatóként és Horn Gyula tanácsadójaként is tapasztalatokat szerzett újságíró mára elég témát halmozott fel egy ügyvédhergelő botránykönyvhöz, de a szaftos részletek ezúttal kimaradtak. Azokat megírták mások, máshogy. Cserhalmi inkább elemez, újragondol, és – legyen szó a „mai fiatalok” vagy a „régiegyregek” koráról – mindenben és mindenki-ben talál kritizálnivalót. Önmagában is. A múlt és jelen folyamatos ütköztetése közben, mint valóságshow-ban a termékelhelyezés, bukkannak elő megfontolandó intelmei, melyek nem csupán kollégáihoz szólnak.

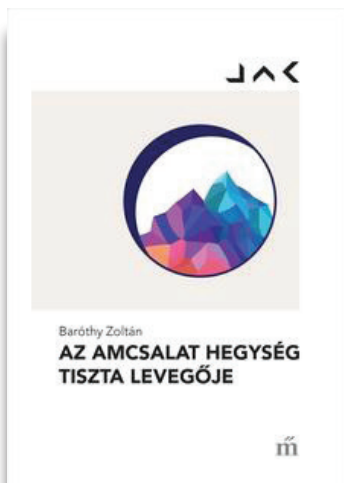
Baróthy Zoltán: Az Amcsalat hegység tisztá levegője

(Magvető, 2018)

BARÓTHY ZOLTÁN első köte-
te zömében olyan filmhatású no-
vellákból áll, amelyeket mintha egy
Louis Buñuel- vagy David Lynch-
szerű figura dirigálna a fejünk-
ben. Már a szürreális nyitószöveg
(*Emigráció*) is számtalan réteget és
lehetséges megoldást halmaz egy-
másra. A reménytelenül alkoho-
lista, amnéziás főhős és az ő már-
már sablonosan széteső családja
két hirtelen összezsúszott alterna-
tív univerzumból is származhat-
na. Ha pedig így nézzük, akkor *Az
Amcsalat hegység tisztá levegőjét* a sci-fi műfaja foglalja keretbe,
utolsó darabja, a *Szépség* ugyanis már könnyedén ide – annak is
a pesszimista, hetvenes évekbeli változatába – sorolható.

A kereten belül is a mélylélektan – szorongás, bűntudat, megbá-
nás, idegenben való elveszettség – uralkodik, a misztikum és hét-
köznapiság kettősségével. „Laurát nem sokkal később elvitte egy
olajzöld kabriós ciprusi”, utal egyik szakítására *A jelmeztervező ön-
arcképének hőse*, és ennél kijózanítóbban nem is fogalmazhatna.
Hogy aztán a következő elbeszélés messze repítsen a realitástól.

A sorokban kirajzolódó „örök férfinak” hol szebb autóra, acé-
losabb egzisztenciára, hol csak figyelemre, de mindenekelőtt ke-
vésbé meggyötört, kiábrándult pszichére lenne szüksége. Ha már
egyik sem adatott meg neki, minőségi módon merülhetünk el a
szenvédéseiben. Vagy lebeghetünk felettük. Attól függ, milyen
tudatmódosító volt a vajas teában, amellyel a szent hegy lábánál
kínáltak meg bennünket.

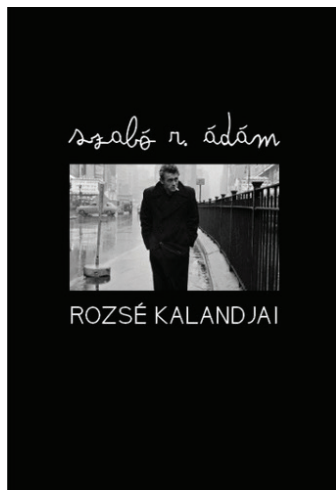
Szabó R. Ádám: Rozsé kalandjai

(FISZ Könyvek, 2018)

Ha *Az Amcsalat hegység tiszta levegője* filozofikus-fantasztikus művész-film, akkor a *Rozsé kalandjai* abszurd antológiásorozat *Breaking Bad*-be és *Black Mirror*-ba illő szituációkkal. A valóban sokkoló „meghökkenítő mesék” mellé kiszámíthatóbbak is keveredtek, a szellemesség, valamint a játékos kedv azonban minden elbeszélést áthat. Némelyiknek pedig éppen ez a lényege.

A szintén 2018-ban debütáló Szabó R. Ádám alkotását érdemes Baróthy után kézbe venni, mert jóval könnyedebb hangvétele ellenére érdekes párhuzamokat találhatunk. (A Vásárhelyi Operatőr karaktere akár a nő(k) emléktől kínzott jelmeztervező „rokona” is lehetne.)

A könyv borítóján James Dean dohányzik, és belül is újra-újra előkerül a cigaretta-motívum, mindig valamilyen napi rutin kötelező kísérőjeként. Mindegy is, hogy ez egy unatkozó hobbi-fotós vagy egy pszichopata bérgyilkos (*Menetrend*) rutinja, hiszen mindenki úgy él, ahogy tud. Akár hullákat old fel savban, akár nem csinál semmi különöset, mindössze fantáziál, álmodozik, majd – a novellák visszatérő fordulatát idézve – „nyugdíjba megy és meghal”.

Frei Gabriella

ESSZÉ

Falusi Márton

Irányzék tőrdobálóknak

Tény, elég hozzá felületesen ismerni 20. századi művelődéstörténetünket, hogy Ady Endre a modern magyar politikai és kulturális identitás letéteményese. Olyan minőségű és kultuszteremtő költő, mint József Attila és Pilinszky János, a magányos hegycsúcsok; és olyan irodalomalapító királyi nagyság, mint Babits Mihály és Weöres Sándor. Ady református gyökérzetű politikai teológiája ugyanúgy áll kollektivitáskeresőnk centrumában, mint poétikai teóriája – noha finoman szólva sem volt kifejezetten pallérozott elme; így annál titokzatosabb, mennyire kifejezi és pallérozza önismeretünket ma is. Beszélt költői alteregója elszakíthatatlan valós költői alakjától, e két figura nem élne meg egymás nélkül akkor sem, ha az utóbbi alakmás, a publicista és közéleti krakéler, olykor szélsőséges állásfoglalásokra ragadtatta magát. A „Jásziság”, amit ő „akart ideálom”-nak mondott a *Margita élni akar* című poémában, miként korának feszült társadalomtudományos törekvései, a Pikler-heccig menő katedrapolitizálás, a nemzetiségi kérdés, a választójogi reform, a polgári radikalizmus és a körötte fortyogó modernizációs üst, a nemzeti öncélúság és az európai mintakövetés, a közjogi tusák és a művészi magánautonómiák, a szabadverseny és az állami beavatkozás, a historizmus és a pozitivizmus, a liberalizmus és a szocializmus – tömören: haza és haladás az idő tájt összezsicizolhatatlan ellentétte éleződött konfliktusai – mind-mind ott kavarnak, abban a nyelvi sűrítményben, amely Balassi Bálint, Csokonai és Vörösmarty nyerseségéig visszaízesítve forralja föl Arany János nemzeti klasszicizmusát. *Petőfi nem alkuszik* – bonyolultabb koordináták között éled újjá.

Még a vele elszántan perlekedők sem bírhatták le zsenijét. Ám a legjobbak piedesztálra emelték a nemzeti – és nem valamiféle nemzetközi – Pantheonban. A költészetében uralkodó kontradiktórius ellentétpárokat ugyanis nem Ady fejlesztette ki monstrummá, gölemmé, az egykorú szóhasználatból élve mummussá, de ő öntötte őket korszerű és időtálló, megrázó és excentrikus formába. Amit a politikai síkon nem tudtak, sőt talán máig sem tudnak megoldani, a költői nyelv suhintásával, mint gordiuszi csomót, szétvágta, hiszen – ahogy Illyés Bartók-verséből közkeletű a szállóige – *ki szépen kimondja a rettenetet, azzal föl is oldja*. Így látta Szabó Dezső a „romantikus” és a „forradalmas” Adyt; így Makkai Sándor a napraforgó, istenkereső *Magyar fa sorsát*; így könyvelte el eszmeiségét Reményik Sándor az „erdélyi közvélemény”, a „transzszilván gondolat” jegyében. Székfű Gyula, a vezető ideológus is megérti a *Három nemzedékben*, Tisza Istvánt és Adyt mint két sorsképletet mutatja föl; Horváth János pedig végül képes beemelni irodalomtörténeti narratívájába, „az öntudatnélküli konzervativizmus” és „az elvtelen modernség” párharcát konstatálva. Kisajátítások is torzították, igaz, mert megkerülni nem lehetett sohasem, ám a folyamatos megértéskényszer ki is tisztította Ady-képünket. Része ennek az abszolútizálás, a relativizálás és a felejtés megannyi árnyalata, színezik és feketítik; ám a mi lelki konstitúciónk nem más, mint e festő-restauratori munka eredménye. Nemzeteszménk 20. századi története – persze költészetünké is – megírható lenne az Ady-jelenséghez és az Ady-életműhöz való viszonyulások alapján. Mi is vitáink által keletkezünk, válunk azzá, amivé válhatunk. Hihetünk e vitákban, minek diszkreditálnánk őket, ha színvonalasak, legyenek mégoly lezárhatatlanok is.

Szerb Antal méltatása meggyőzheti a nyugatos esztéticizmus vajtífűlű és kényes híveit. Németh László Ady-rajongása kétélű, mert két irányban is forgatja kardját: eszmetörténeti (*Kisebbségben*) és líratörténeti (*Magyar ritmus*). De kitörölhetetlen a „mégis-morál” Király István-i felfogása is recepciónkból, ahogy számos remek monográfia érvelése Kenyeres Zoltánétól N. Pál

Józseféig. Amit N. Pál a *Modernség, progresszió, Ady és az Ady-Rákosi vita...* című értekezésében aprólékosan részletez, ugyancsak magyarságképünk és Ady-portrénk tág összefüggéseire derít fényt. Mindnyájan az „utolsó magyar” utolsó utáni leszármazottai vagyunk; örökösök, herdáló és gyarapító természetűek. Krúdy atmoszférikusan lebegő és szárnyaló korrajza, az *Ady Endre éjszakái* mond annyit, lehatol olyan mélyrétegekig, mint egy-egy tudományos elemzés a kávéházi asztaltársaságokról, a háborúellenességről, a művészi haladás mindenekfölött nemzetépítő és az összetartozást erősítő létmódjáról. Ágh István egyszerre személyes és tárgyilagos Ady-elemzése, az *Ady-szimfónia* önálló könyvként is megállná helyét, a *sui generis* magyar költői attitűd, hangoltság, világnézet mibenlétét vizsgálja Balassi és Csokonai mellé helyezve a „Paraszt Apollót”. Vagy jusson eszünkbe, ahogy Kassák Lajos önéletrajza, az *Egy ember élete* ábrázolja ezt a gazdag miliőt. Számomra az „öreg” (persze szörnyen fiatal) Ady innét ismerős, amint osztogatni kezdi szellemi kincseit. Juhász Ferenc verse, az *Ady Endre utolsó fényképe* Kassák albumából potyog ki, de az ikonográfia mértékadó darabja lesz szent képtárainkban és profán katedrálisainkban. „Fáj az istent roncokban látni, / a kozmosz-szívűt a művén merengni.” Olyan embléma, mint korábban Szabó Dezsőé. „A zseni meghal, eltemetik. Sírján dudva és barátok nőnek.” Makkai Sándor Ady „védelmében” lépett föl, rávitte a szükség, és mintha az ifúságot mindenkor a magasrendű gondolkodástól óvnák a legtöbben, Nagy László sem csavarhatta lejjebb lobogását, halkíthatott hangján (*A föltámadás szomorúsága*): „Akik Ady Endrét az öröklétben sértegetik, a tördobálóknak ne legyen irgalom.” A kortárs, az élő költészet is Ady testamentumát éli fel, az ő misztikus testén osztozik. Bizonyíték erre például, hogy Kabdebó Lóránt tanulmányában a *Margita...* a „demitizált perszonát” teremti meg, „a történelemből való kijelentkezést”, az eposz dekonstruálását hajtja végre. Eisemann György szerint amíg Nagy László e költészetben csak a „fejedelmi gesztusokat” veszi észre, Kovács András Ferenc „a felfokozott individualitás kritikáját”. Lám, ugyanaz a váteszi-

nek csúfolt közösségi felelősségvállalás ágazik el a patetikus és az ironikus közlésmódok, az alanyi és a szubjektumot a nyelvi önműködésben feloldó költészet szemléletmódjai felé. Miként, úgy látszik, haza és haladás programjainak összeegyeztetésébe minduntalan beletörnek a bicskánk, s emiatt sérül politikai identitásunk, az Adyéra visszahajló kortárs költői szemléletmódok is megküzdnek a feladattal, milyen esztétikai viszonyt alakítsanak ki életművéhez. A költő törzsökös fájából nőnek ki a modern és posztmodern magyar költői fajok; ideológiák és poétikák különféle oltványokká nemesítik azt. Csoóri Sándor és Utassy József ugyanúgy, mint, *ad libitum*, Oravecz Imre és Petri György. Orbán Ottó, Bella István, Ágh István. Sőt, akár Döbrentei Kornél, Szöllősi Zoltán, Vári Fábián László és Parti Nagy Lajos. Nagy Gábor és Kemény István: mindketten vallottak markáns Ady-élményükről verseiken keresztül.

Martha Nussbaum, az amerikai irodalomtörténész „költői igazságszolgáltatásnak” keresztelte azt a módszert, ahogyan az irodalmi művek a közösségek, s azok részeiként az egyének narratív identitását, moralitását befolyásolják. Történetemet, történeteinket, így, többes számban, akár a *magunkét*, akár *másokét*, akár a *miénket*, aligha mondhatnám, mondhatnánk el konzekvensen Ady Endre kihagyása vagy eljelentéktelenítése árán.

Mohai V. Lajos

Mészöly Miklós szenvedélye

A Magyar novella és vidéke

„De mondhatom, elátkozott család a miénk, nálunk még a mesék is olyanok, mintha folyton valami vesztett ügyért vernének a mellünket; és valahogy minden örökösen véres. Az az igazság, hogy ha valami okból menekülni, elvándorolni kellett, a zaboszsákok és megfogyatkozott kelengyeládák mellett a Corpus Juris is mindig velünk volt, s még az akasztófa alatt is inkább abból citáltunk, nem a Bibliából.”

„Magányosan rontottunk be a mi drága földünkre, és azt hittük, hogy megszokják a szagunkat – de milyen nehéz is lehet elviselni másnak a mi fertőző, magyar szomorúságunkat!”

Ezek az idézetek Mészöly *Magyar novella* című elbeszéléséből valók, amely először 1979 áprilisában látott napvilágot a *Jelenkor* című pécsi folyóiratban. A *Jelenkor* a hetvenes évek második felétől az irodalom megújulásának legfontosabb színtereként működött, osváthi hatású főszerkesztője Szederkényi Ervin volt; vezetésével az átalakuló magyar prózaírás fontos műhelyévé lett a lap. Itt csak egyetlen fontos epizódjára emlékeztetnék a folyamatnak: a folyóiratban jelent meg az a nagy hatású esszéssorozat, amely Nádas Péter: *Otthon*, Mészöly Miklós: *Legyek, legyek, avagy az elmondhatóság határa*, Esterházy Péter: *Otthon (javított, nyers kivezetés)* és Balassa Péter: *Részben, avagy a kezdet vége* című írásait tartalmazta (1985. november, 1986. január). Ezekben a művekben a szerzők „mintegy egymásra épülve és reflektálva” járnak körbe saját művészi törekvéseiket, keresik meg saját írásművészetük lelőhelyeit; Nádas Péter például elmondja az *Emlékiratok* könyvének elő- és keletkezéstörténetét, Esterházy

Péter pedig – egyebek mellett – szövegképzési technikáját, irodalomértésének módozatait.

A *Magyar novella* határvonal-közeli helyzetet jelöl Mészöly Miklós munkásságában: az 1970-es évek vége felé talán minden íróársánál természetesebben talál rá „*az egyre homályosuló történelmi időben*”^{*} a maga gyúlékony krónikásanyagára, a család-, a város- és vidéktörténetre; Közép-Európa története ez, mely haláláig Mészöly marasztaló szenvedélye lesz. Az erről szóló írói tudósítás már-már archaikus kedéllyel születik meg a „*táblaképiró kezén*”, mindig a megidézhetőség átmeneti zónájában, a szélesre rajzolt határsávban tehát. Ott, ahol a történelem hátrahagyott valamit, talán „végleges vázlatot”, valami összetartozót, amely térképet rajzol Szekszárdról, és amelyet olykor Aliscának nevez Mészöly. *Hommage*-t komponál hozzá, és történetfoszlányokból, családi krónikák darabjaiból szinte táji mitológiát formál.

A *Magyar novella* képvilága dús, a történet egymásra torlódó elemei Mészöly kezén erős szövésű és sokértelmű, sokfajta rejtélyű prózává alakulnak – ebben rejlik máig ható esztétikai ereje magyar olvasójának. Noha a címben (kettős) műfajmegjelölés szerepel, az író szeretett nyelvújításkori szavával beszélnék nevezném ezt az írást. Ismertetőjele a lassú áramlás, hömpölygés. Újsütetű prózai alakításmódjának minden erényét magában foglalja nyugodt felszíne, amely a mélyben kavargó epizódok ráismerésszerű egybegyűjtésével alakít ki sajátos univerzumot. Az író hosszabb (kis) prózai darabjainak abba a bokrába tartozik, amely át- meg átrendezi a pannon, mindenekelőtt a szekszárdi, aliscái táj kistörténelmét – familiáris és közszereplőivel – nemzeti, magyar és közép-európai nagytörténelemmé: „*Csigalassúsággal húzódtam félre a behajtott ablaktól, majd hirtelen mohósággal nyitogatni kezdtem a szekrényeket, mintha csak azért is birtokba akarnék venni valamit, a jogomat fitogtatnám. Erős szag csapott ki, régi szövetek, selymek, bársonyok, posztók és bőrök szaga, keveredve a magába fülledt por, a penészes levendula csípősségével. Apánk mondta, hogy van történelmi szag is.*” Ezeknek a műveknek jellemzője a sokrétű történelmi talányosság, a kedélyes, ám szigorú – mint Mészölynél megszok-

hattuk – pontosságra, kiigazításra törekvő körülírás: „*Arra lehe-
tünk büszkék, hogy a csillagot mindenünnen látni*” – híreli e pró-
zai megújulás szemlélete.

Ehhez a gondolati és poétikai átalakuláshoz, mely az 1976-ban megjelent *Film* című, kisregény-terjedelmű próza után következett be, Mészöly mint szuverén, önnön alakulásformájára, alkotói terveire is reflektáló író maga fűzött magyarázó kommentárt: „*Azt a meztelenséget, amit a Filmben elértem, meg kellett próbálnom újra felöltöztetni. Múlttal, történelemmel, amennyire lehet, kertelés nélküli jelennel, emberek és tárgyak mesélőbb, elbeszélőbb, a szó öreg értelmében: epikusabb jelenlétével.*”

Hogy közelebbről lássuk, milyen változást jelölhet Mészöly szándéka, érdemes egy rövid pillantást vetni a közvetlen előzmények közé tartozó *Pontos történetek útközben* című, először 1970-ben megjelent, később több kiadást és bővítést megért könyvére: ez a mű is utazási beszámolókból áll össze. Egy Erdélyből elszármazott asszony barangolásainak epizódjait összefűző naplószerű próza, a szétszéledt család tagjainak meglátogatásából összeálló mozaik, mondhatni: értelmiségi monológ és „terepszemle”. A tompa egyhangúság melankóliája éppúgy eluralkodik a regény légkörén, mint az elbeszélő rokonai iránt táplált szorongó szeretete. Ez a hangfestés egyre közelebbi jegyeket mutat föl; például a későbbi művekhez; az *Alakulások* (1975) című, reprezentatív prózaválogatásához, amely alkalmat adott pályájának újbóli átgondolására.

Ebben az időszakban, 1973–74-ben írta meg nagy regényét, a *Filmet*, az emlékezetből nehezen kitörölhető, mázsás olvasmányt. A *Film* mesterfokon megformált mű, higgadt remeklés, megjelenésekor nagy port vert föl. Szigorú narrációs és kommunikációs önkorlátozás fegyelme jellemzi. Mintha az író cserepes ajakkal és kiszáradt szájjal beszélne az olvasóhoz, csak a leglényegesebbre szorítkozik. A 20. század második felében úgyszólván példátlan kísérlet nyelvünkön a regény legmagasabb fokú retorikus telítettsé-
gére. Nem tévedés azt állítani róla, hogy a flaubert-i „rendíthetetlen eltökéltség” bélyegét viseli magán. A Mészölytől idegenkedők (és a kultúrpolitika meghatározó erői) magától értetődően vonták

kétségbe a mű eredetiségét, és az írot a francia új regény utánzásával vádolták, öncélú kísérletezéssel. Ezen az attitűdön azonban szerencsésen túllépett az idő; Mészöly pályája szempontjából fontosabb, hogy a *Film*hez az író előkészületei, kézmozdulatai ott vannak az 1973-as, *Alakulások* című szöveg „*foszlott és ragasztott*” kéziratában, akár az időben legközelebbi Mészöly-opusokban. Ha nehéz is, de nem lehetetlen rokonára bukkanni prózánkban és az utolsó két évszázad költészetében, az előzmények felfedezhetők a XX. század első harmadában írott magyar regények megszenvedett katasztrofista látomásai közt. Krúdy is az eszünkbe juthat: a történelem vesztőhely. És Vörösmarty, akihez később Mészöly verset írt: „*Nyüvek országútján terített / szemfedő az ég: / emeli vihar, ejti szélcsend / foncsor nézi tükörben magát.*”

Most pedig dióhéjban arról, mi jellemzi Mészölynek ezt az „epikusabb jelenléttel” előálló alkotói korszakát, *félfordulatát*: a hasonlatok tárgyszerű, mégis már-már érzeki megalkotottságát a környezet, a táj legapróbb részletének, szögletének kirajzolásával, a motívumok rímszerűen ismétlődő kiterjesztésével. Nyelve mintha félu-ton állna az előnyelvet imitáló közlésforma és a művészi stilizáció között, mindezek mellett azonban erősen kötött irodalmi beszéd. A mesélőkedv tobzódása pedig annak a jelzése, hogy Mészöly Miklós világának megmásíthatatlan ismertetőjegyévé a visszatekintés vált. Ez lett Mészöly szenvedélye: a történelmi nyomkövetés, az előre- és visszaulások bonyolult láncolatának összefűzése, tartalmi elemeinek lecsapódása, elbeszélői inspirációja, leíró kísérlete. Legjobb lapjainak szembetűnő világképi jellegzetessége a mesélőből, az elbeszélőből áradó „*öntépfő vigasztalanság*”. Rendkívüli hatású és eredeti szépségű leíró prózája, amely testes, gyönyörű szavak, megállíthatatlanul hömpölygő képsorok sokaságát teremtette, a magyar Mediterráneumhoz, Pannóniához, közelebből a szülőhelyén található Porkoláb-völgyhez fűződik: ahogy az ott élő feloldódik a tájban, a varázslatos atmoszférában, ahogy a történelmi átalakul tájjá, földrajzi térséggé, úgy mozog Mészöly művészi képzelete a megállított időben. Ezért gondolom, hogy ez az ő Pannóniája

mintha archiváltan lenne élő. Mészöly „sűrített Pannóniának” nevezi, a megismerés színterének, ahol egymás mellett megfér kétely, kétség, dilemma, esély. Színtere a leküzdhetőnek és a leküzdhetetlennek: az eszmélkedés terepe. Élővilága van, megindító egyszerűsége. A létezés tapasztalati és képletes, filozófiai formája. Költői horizonttal bír.

Az író ettől a tájtól, az ő Pannóniájától érintődött meg. Ez lett számára a világ és a történelem érzékelésének egyik metaforája saját elsüllyedt és elsüllyesztett múltjával. A történelem fölfejtése írói céllá vált: a fölfedező hajlam csakis rá jellemző „epikus” kedélyével. Ez az író nem akar semmit elhallgatni. A személyes beavatottságával a mű hitelét akár kockáztathatná is, ám ez nála nem veszélyforrás: a „sűrített Pannónia” jelenbeli látásához szorosán és elválaszthatatlanul odatartozik a táj történelmének elsjátítása, a valóságos és reális tér, továbbá az író által „konstruált”, „észrevett” művelődési és tapasztalattörténeti tradíció, mi több, egy különös formában megjelenő érzékiség. Ez utóbbi Mészöly írói alkatától amúgy sem volt semmikor idegen, sőt bizonyos értelemben az alkotás előfeltételének gondolom. Nem mond ellent ennek Balassa Péter szép jelzője róla, a „pontosság atlétája”, amely mindenekelőtt a művészi racionalitást akarta hálóba fogni.

A világ (és a történelem rejtett dimenzióinak, részleteinek) felfedezése, szépségének föltárása Mészölynél a látással kezdődik: *„Látni: az utolsó pillanatig”* – így fogalmaz. A folyamat, a módszer kialakulásáról pedig ezt írja: *„Gyermekkoromban, talán tizenkét éves lehettem, egy nyári délután egyedül maradtam a lakásban, a képeket nézegettem a falon. Nem volt centinyi részlet rajtuk, amelyet unalomig ne ismertem volna; mégis, akkor döböntem rá, szinte ütésszerűen, hogy ami kép, az szóban is elmondható, sőt leírható. S egyszerre minden jelenség hátmögötti értelemmel telítődött meg.”* (Naplójegyzetek)

A *Magyar novellában* – amely kilenc esztendei vajúadás után, 1986-ban született meg – a táj, a családtörténet, a hagyomány rendeződik történelemmé, személyessé, közösségivé és magyarrá. *„Így a mese; akár egy vásári, könnyfakasztó mise. Ahogy az öreg*

templomainkban nyújtják és rezegettik az éneket hosszú századok óta – és kérdik, hogy meddig. Mintha a tradíció nemcsak örökölt volna az íróra, hanem a saját választását jelölné vele. Később a *Bolond utazásról* munka közben úgy fogalmazott: olyan „mitológiai ráhába foglalt” vonatútról van szó benne, ahol „minden lényeges lejátszódik, a születéstől a halálig”. A *Magyar novellában* már ez vetül előre: az író tollát (az olvasó számára nyugtalanító) türelem vezeti az egymásra torló magán- és köztörténeti párhuzamok, együttállások és analógiák kibontásakor. Ez a hosszú beszély magában foglalja Mészöly nyolcvanas évekbeli művészetének egyedülálló eseményét: ahol, mint „*küttükörben*”, önmagára lelhet e gyötrelmes Közép-Európa lakója. Hasonló történelmi topográfia szervezi a *Sutting ezredes tündöklése* (1986) című novella világát is; az archiváltan élő történelem egyúttal azt is jelenti, hogy mind a táj, mind a táj történelme ellenáll a manipulációnak, noha az egymást követő korok és nemzedékek mindig kísérletet tesznek a történelmi átformálására, a kisajátításra, de ha az emlékezet sértetlenül elvégzi a munkáját, ennek lehetősége csökkenhet. Az író (önmagával szemben is) kéréseivel magatartása ezért lehetett az önismeret „gyakorlóterepe” lefüggönyözött korokban.

Itt közbevetnék egy, a bemutatás tárgyától eltérő, ám hozzá mégis igencsak közeli, az író jellemére erős fényt vető megjegyzést, amely mára irodalomtörténeti tény: Mészöly erkölcsi hajlíthatatlanságát, amely ellenállt a Kádár-kor hatalmi csábításainak – még egzisztenciális fenyegetettségének tudatában is őrizte és oltalmazta függetlenségét, személyiségének folytonosságát. Véleményem szerint a mai napig ez Mészöly pályájának szilárd nyugalmat árasztó, mértéktartó és mértéktartóan radikális vonzereje. Talán érdemes emlékeztetni arra is, hogy Mészöly Miklós pályája nem a szabad, a nyitott, az európai aurájú társadalom által biztosított esélyekkel összhangban, hanem éppen ellenkező módon: diktatórikus körülmények között, a kirekesztettség érzetével indult, sokáig kényszerült kerülőutakra, hiszen elszenvedője volt mindannak, ami független értelmiségit a második világháború utáni Magyarország megszigorított légkörében érhetett.

Thomka Beáta 1995-ben megjelent monográfiája (Kalligram Kiadó) pontosan rögzíti azokat a nehéz (az írónak sokszor belső feszültségeket szülő) helyzeteket, amelyeket Mészöly megélt. Pályája ezért leírható a művészet autonómiájáért folytatott küzdelem zajlásaként: árulkodó jegy, hogy prózairását az irodalom fölszabadításáért tett erőfeszítései nemesítették; ezért a kritika sokáig tartó, gyanakvó és bedeszázó megnyilvánulásaira (utólag is) szívfájdító gondolni. A halálát követő közel két évtized egyre biztosabban mutatja meg munkásságának nagy értékét: azt, hogy a magyar próza szemléletformájának radikális megújítására többször is ő tett kísérletet. Mészöly azok között volt, akik „kikényszerítették”, hogy változtassunk begyöpösödött olvasói megszokásainkon; mindehhez pedig olyan morális elkötelezettség társult, amelyet az uralkodó ideológiai és esztétikai fölfogások ellenében bátran képviselt – másoknak is példát nyújtott az emberi, művészi szuverenitás fölépítésére és torz társadalmi körülmények közötti védelmére, megtartására.

A *Magyar novella* és a környezetében megszületett műveiben Mészöly Miklós a posztmonarchiás magyar vidék koloritját őrzi, miközben belső átéléssel (ugyanakkor nem palástolt önfegyelemmel) veszi tudomásul e világ szétmállását, lassú pusztulását, irreverzibilitását. Ezért is látszhat közeli rokonának a melankolikus Krúdy – anélkül, hogy akárcsak egy pillanatig is Krúdy hamis vagy erőltetett visszfénye csillogna rajta. Mészöly a saját hűségéből semmit föl nem áldoz itt sem. Mindenesetre a Jókait folytató Krúdy közlésmódja, meseszövése ölt testet méltánylandó természetességgel – nevük fölmerülése aligha erőltetett, ha magyar irodalmi elődöket keresünk. Miért szükséges számba venni Mészöly epikus áradásának hazai előzményeit? Ha a hetvenes évek közepéig tartó nagy fesztávú pályaszakaszt az aktuális európai trendhez, a nominalizmushoz kapcsolva lehet magyarázni, az utána jövőt úgy gondolom, mindenekelőtt a hatalmas magyar epikai tradíció figyelembevételével. Két irodalmár véleményét idézném: Baránszky-Jób László egyik Krúdy-esszéjében azt írta 1975-ben: „Jókai életművét tulajdonképpen ő [Krúdy] folytatta,

mégpedig korát megelőzően, korszerűen.” (Baránszky-Jób László: *Élmény és forma*. Budapest, 1978, 360.) Balassa Péter pedig így foglalta össze Mészöly *Film* utáni pályaszakaszát: „új alkotói korszaka kezdődött. (...) Miután a *Filmben* eljutott a redukciónak és a puritánságnak egy olyan fokára, ami nem folytatható (ezt ő maga is elmondta), egyszer csak kidolgozott, kialakított egy burjánzó, mesélő nagynovellisztikát, tulajdonképpen Krúdyra és Jókaira visszatekintő, östelevényszerű történetmondást. Ez a történetmondás abszolút megújító volt.” (Balassa Péter: *Koldustorta*. Budapest, 1998, 63.) Mészöly bővérű epikája a szivárvány minden színében játszó (stílus)erezet is, fantasztikus leíró és mesélő próza. Azáltal hat, hogy elrugaszkodásra biztat a tradíciótól, annak pusztá reprodukálásától: különös emlékezőtechnika, szenualizmus. A szerkezeti kötetlenség Krúdynál magaspontra jutott formája *közlésmóddá* alakult Mészöly prózájában; ez az epikai szövedék teszi jellegzetessé a kilencvenes évek közepének (1995) két művét, a *Hamisregényt (Változatok a szép reménytelenségre)* és a *Családáradást*. Ezekben a könyveiben is marasztaló szenvedélye Közép-Európa történelme és az Osztrák–Magyar Monarchiát szálazó családtörténet. Nem szertefoszló illusztráció ez a veszendő (történelmi) létről, miként Krúdy álomszerű, sokszor a halottak élén menetelő prózája sem az; határt szab neki borzongató racionalitása, Jókain is nevelődött szívbéli, szeretett Magyarországa. E vonzódás (és igen tudatos választás) bizonyítéka a mondat, amellyel Mészöly egyben kiemeli elődjét a feledés homályából: „*Jókai – igazából még mindig – fölfedezetlenül gazdag a világ-, ember- és léttények enciklopédikus ismeretét illetően.*” Mészöly Miklós *Jókai magyar szótárából* című írása árulkodó alcímével („posztumusz apokrif”) a *Jelenkor* 1995-ös július-augusztusi összevont számában jelent meg; „*Nem hagyni elszorvadni azt, ami mibennünk emlékeztet Jókaira, ha lehet, napfényre hozni, menteni, amit így tudunk meg magunkról*” – szól Mészöly intése, és művében *Nemzeti ragozást* és *Posztmodern ragozást* említ rávezető sormintául – e két kategóriába sorolja a kiválasztott Jókai-mondattöredékeket. Olyan félmondatokra és

mondatrészekre lel ezekben, amelyek mást ma hidegen hagynak – ő megteremti saját kapcsolatát velük, s igénye mélyén az író rejtőzik. Én olyasféle elgondolást tulajdonítok a szándékának, amely szerint saját áradó elbeszélése a magyar prózairodalom klasszikusainak, így Jókai Mór gazdagságának is folytatása. Mészöly a kicédulázott Jókai-mondatokban a botránkoztató *maiságra*, ha tetszik (poszt)modernségre bukkant, azt állítva ezzel, hogy Jókaihoz csak figyelő, fölfedező szem kell: azt se feledjük el, hogy ebben az évben vetült az életműre az említett két könyv, a *Hamisregény* és a *Családáradás* újsütetű sikere. Ha tetszik, ezekben a művekben is a régi prózahagyományt szólítja meg, Jókai és Krúdy nyelvi közegét is a maga javára fordítva.

Idemácsolok néhányat a *Jókai magyar szótárából* című írásból, a holtta vált nemzeti és posztmodern elbeszélés fölélesztésére érdemes kijegyzéseiből, Mészöly „bujkáló nosztalgiájának” pásztája nyomán: „Kész meghalás, de hogyan él meg odáig? – Hinton járt a hazaárulás, gyalog a hazaszeretet, s még jó, hogy lánc nélkül a lábán – A csúszóknak van saját házuk – Az alkotmány sáncainak vont csövű ágyúí – Az erdőből csak a fát adja el a miniszter – Képviselő leírja a beszédébe a tetszést, nevetést – Nemes ember lehet áruló, van elég erős őse, ki elfedi” (Nemzeti ragozás). „Befalazott ördöglyuk – Kenyérbélvilág – Olyan hideg nő, az ember náthát kap, ha beszél vele – Azért ment hozzá a neje, mert nagyon szép, amikor részeg – Elfelejtették fölhúzni a világ óráját – Köpönyegforgató szélvitorla – Vesszőparipán lovagolt – Annek-tált lányok” (Posztmodern ragozás).

Ez a csöppnyi részlet a szövegből fölillantja Mészöly Miklós semmiképp sem öncélú szándékát: Jókai grandiózus mitológiája Mészölynél nem az eszményítő visszatükrözésben merül ki, s a klisék elhagyása, lefejtése meglepetést kelthet a mai olvasóban. A begyöpösödött irodalmi emlékezet emésztetlenül fogadja magába Jókai nyelvi, művészeti örökségét, pedig meglévő történeti értékén túl időtállóan modern. Sőt, posztmodern.

A tradíció, a történelmi topográfia, a „belakott hely” meghatározása, körülírása, fölfedezése, szüntelen vizsgálata, a mától való

megfosztottsága és a mindenkori mában történő visszaperlése, személyessé formálása írói feladat, Jókai bámulatós szöveg helyével van teletűzdelve a fél magyar próza. Ennek az epikai regiszternek az eredményei és a hozományai látszanak Mészöly Miklós nagy hatású prózájában is, amelynek tradíciója reményem szerint élő ma is, és talán nem tévedek, ha azt mondom: végsőkéig kitart olvasóinak táborában.

„Megfoghatatlan, hogy az arcunk milyen kúttükörre emlékezik, ahol a rábízott rajzolat először dereng föl.” – Ez a mondat a *Wimbledoni jácint* (1990) című kötetben olvasható kései novellából való – *Nem felelt meg senki* –, amely lassú megjelenítéssel háború végi városképet rajzol Sz-ről. A történet egy öngyilkosság háttérkrónikája, de nem külső szemmel, hanem a Fischhoff család közszájon forgó családtörténetéhez kapcsolódva, egyéni rekonstrukció szerint. Végezetül: talán nem merészség azt állítani, hogy Mészöly Miklós számára ez az egyetemesség táguló közelítés felelt meg legjobban a történelem alapszövegének kibontásához. Dolgozatomat ugyancsak a *Wimbledoni jácint*ban olvasható, *A kitelepítő-osztagnál* című történet szép, a kései Mészölyt erős fénybe állító mondataival zárom: *„Mi volt, hogyan volt. Így is megtörténhetett, meg másként is. Kinek-kinek a maga lelkiismeretével kell együtt élnie. A saját múltunk mögöttünk: az ember előbb-utóbb elszégyenli magát a tehetetlenségtől; s még ugyan utánaló a költöző madárnak, de már nem néz oda, hogy leesik-e, itthon marad-e.”*

(Dolgozatom sokat köszönhet Thomka Beáta monográfiájának, Balassa Péter, Radnóti Sándor és Szörényi László tanulmányainak, Esterházy Péter és Nádas Péter esszéinek; kiváltképp Balassa Péter írásai változtattak alapvetően a hetvenes-nyolcvanas évek Mészöly-látásán, és a saját Mészöly-olvasásom kialakulására, formálódására is hatottak.)

* A kurzívval szereplő idézetek Mészöly Miklós szavai.

DEBÜT

Szabó Gergely versei

Visszapörgetés

*Elfogytak a reakcióim.
A friss beton kéznyomaimat próbálja
feldolgozni, hogy kevésbé
legyen úrrá bennük a végtelen.
Az IP-címen túl számon tartják
szerencsémemet.*

*A valóság
a tágulásban megtorpant, ahogy én a Szentimre utca
sarkán, mikor világgá mentem. Erről
a szeretet dologról hallottam már.
Kár, hogy másolat
ez a szimuláció. A tarkómon tekintetek.
Nincs időm megélni a saját korszakom.*

*Csak a pendrive eltávolítása biztonságos,
olyan, akár az előre rögzített reflexek.*

*Búvalbélelt reggelik maradnak,
a gáztűzhelyen ott kotyog a döntésem,
a walkmanem visszapörgetném,
és ezeket a sorokat is,
de géppel írom. Ha igaz
még ez a hang.*

Bovden

*Ugyanazok a cukorpapírok zörögnek
színházban, vizsga közben, templomban.
Ezek a kibomló univerzumok,
a mi felnyíló nanotesteink. Ott ébredünk
a műanyagba csomagolt agyunkban,
és kipréselődünk a szaturáló lepelből.
Ereinket bovdenek hálózata
huzalozza testté. A sötét
pinceévszak felé sodródunk. Nyikorog
a satu. Fékezzünk,
a vérjáratokban megfeszülnek a drótok, és kiszakadnak
bőrünk alól. Felspriccelik a tájat,
ahol megindul az olvadás, és a lapát
nyakán elkezd roszogni a törmelék.*

*A párás üveg másik oldalán
homályos kis itatótükrök fényét
nyomkodja a közönség.*

Könnyebb szavak

*Muszáj vagy. Elfelejtettem
változni. Nem vagyok,
a helyzet magas talán, de a pillanataidat szeretem.
Nem tudom, hogy jössz-e,
vagy az ízedet, illatodat megtarthatom
magamnak.*

*Ott gurulok a hangod lejtésében,
hogy benned legyen a bennem.*

*Egyszerűen azt mondjuk: ez van
szeretlek, most még
könnyebbek a szavak.*

*Sietve piritósozunk, kivakoljuk a szív falát,
levisszük a szemetet,
amilyen mélyre
csak tudjuk.*

Különböző hétköznapi dolgok vagyunk.

*Megszokásból hoztam az érzést.
Te csak a mellékhatásokat vitted magaddal.*

Hajnalkérges

*Azon a nyáron másképp kanyarodtak
a cseppek. A hajnalkérgesek
izzadt szavai voltak ők.
Túl sok mindent láttak.
Túl sokszor hallottam.
Most viszont lemásztak
a vén ponyváról, és a felszisszenésemen
landoltak. A légkörhangok unokái voltak.
Nem sokat éltek.
Nem sokat kérek.*

Pogó paradoxonnal

*Becsaptad magad mögött az ajtót,
ott álltam a küszöbön. Ne válogass
a két szemem között, vannak
ilyen előre eldöntött feleletek.
Pogózunk a paradoxonnal.*

*Süvítő simogatásokban léteztél.
Elképzelem, hogy a füleink
között raboskodunk.
Kidörzsölik őket a kemény telek
haragosai. Testvéreik éretlen szagok,
akik a könnyek idejéről suttognak.
A piros csík lassan keretbe foglal,
a végére teker, és különböző
dolgokra kényszerít.*

*Most már tudom, hogy
hány addiktív hangjegy van
a félrecsúszó terítőben.*

SZABÓ GERGELY 1991-ben született Siófokon, jelenleg Győrben él. Tanár, drámapedagógus, énekes. Publikációi a Tiszatáj, Ambroozia, Napútonline és Műút felületén jelentek meg.

2019. február

- 3 **Böszörményi Zoltán:** Vérszíró rózsaszál (vers)
- 4 **Bogdán László:** A vámpír – Kelet-európai adalék Jorge Luis Borges
Az aljasság világtörténete című művéhez (próza)
- 18 **Keszthelyi György** versei: Valaki belép, Kripták szanaszét, Késői járat
- 21 **Székelyhidi Zsolt:** A kékköküti csillag (próza)
- 30 **Lőrincz P. Gabriella:** Adventi ima (vers)
- 31 **Zimonyi Zita:** 99 férfi (regényrészlet)
- 49 **Lovas Sz. Judit** versei: Negyvenezer testvér, Változás, Fegyvertény,
Homlok
- 52 **Wágner Szilárd:** Vágyak tengere (próza)
- 59 Vállak tornácán tüzes ujjak ballagnak le-fel – Walt Withman Ének
magamról és Böszörményi Zoltán Csak kezek, és lábak, és fejek,
valamint Randevű című verseinek továbbgondolása
Magyar Eszter Csenge: Pupilla-decrescendo; **Bánki Benjamin:**
A fordító, A randevű vége; **Borcza Imola:** Ami neked...;
Bánkői Dorottya: A randevű vége; **Shrek Tímea:** Torzó,
Beteljesülés; **Kopriva Nikolett:** Fehér; Teremtés; **Szente Anita:**
Nincsenek kezek és lábak, csak fejek; **Walt Withman:** Ének
magamról (részlet); **Böszörményi Zoltán:** Randevű,
Csak kezek, és lábak, és fejek
- 76 **Bodó Márta:** A legszebb hivatás (próza)
- 79 A hónap alkotója: **Dezső Kata**
Jég és talaj, Grönland, égövek, Kara-tenger, Helsinki
- 83 „Az én korosztályom kevésbé épít a hagyományokra” –
Varga Melinda beszélgetése **Dezső Katával**
- 92 **Kántás Balázs:** Kis kortárs magyar reality-líra (Dezső Kata:
Akiket hazavártak)
- 97 **Zsille Gábor:** A fölfedezés öröme (Bálint Tamás: Hibalista)
- 102 **Dominka Ede Harald:** A jázmin illata (Sándor Anikó: Thaiföldi feleség)
- 105 **Lafferton Luca:** Kísérlethistória (Szilágyi-Nagy Ildikó: A bazsarózsa
lampion)
- 109 **Muth Ágota Gizella:** „Szerettem volna kiönteni a szívem”
(Robert Walser: Fritz Kocher dolgozatai)
- 115 **Rimóczi László:** Az álmok hasadását éljük (Csikós Attila: Vidámpark)
- 118 Könyvek dióhéjban: **Frei Gabriella** írásai (Cserhalmi Imre: Törlesztés;
Baróthy Zoltán: Az Amcsalat hegység tiszta levegője; Szabó R. Ádám:
Rozsé kalandjai)
- 121 **Falusi Márton:** Irányzék tördobálóknak (esszé)
- 125 **Mohai V. Lajos:** Mészöly Miklós szenvedélye – A Magyar novella
és vidéke (esszé)
- 135 Debüt – **Szabó Gergely** versei

LAPSZÁMUNKBÓL

- **Böszörményi Zoltán**
Vérpiros rózsaszál
- **Keszthelyi György**
Valaki belép
- **Lőrincz P. Gabriella**
Adventi ima
- **Zimonyi Zita**
99 férfi
- **Wágner Szilárd**
Vágyak tengere

- **Bogdán László**
A vámpír
- **Székelyhidi Zsolt**
A kékkőkúti csillag
- **Bodó Márta**
A legszebb hivatás
- **Lovas Sz. Judit**
Negyvenezer testvér
- **Szabó Gergely**
Pogó paradoxonnal

A hónap alkotója: **Dezső Kata**

Jég és talaj, Grönland, égővek, Kara-tenger, Helsinki

- **„Az én korosztályom kevésbé épít a hagyományokra”**
Varga Melinda beszélgetése Dezső Katával
- **Kántás Balázs: Kis kortárs magyar reality-líra**
(Dezső Kata: Akiket hazavártak)

ESSZÉK

- **Falusi Márton: Irányzék tördobálókna**
- **Mohai V. Lajos: Mészöly Miklós szenvedélye – A Magyar novella és vidéke**

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka

Nemzeti Kulturális Alap